

Biblioteka
UMK
Toruń

028960/
1925/26

028960/
1925/26

IV Sprawozdanie

Pomorskiej Izby Rzemieślniczej w Grudziądzu

za rok 1925 i 1926

GRUDZIĄDZ 1927

Wydaniem własnym Pomorskiej Izby Rzemieślniczej
w Zakł. Graf. W. Kulerskiego, Grudziądz-Tuszewo

809-X

**Pomorska
Izba Rzemieślnicza
w Grudziądzu**

1239

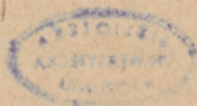
W. 1000/71

IV Sprawozdanie

Pomorskiej Izby Rzemieślniczej

w Grudziądzu

za rok 1925 i 1926

GRUDZIĄDZ 1927
Nakładem własnym Pomorskiej Izby Rzemieślniczej
Druk: Zakł. Graf. W. Kulerskiego, Grudziądz-Tuszewo

028960

A. Izba Rzemieślnicza.

1. Obwód działania.

Teren działalności Izby Rzemieślniczej w Grudziądzu obejmuje Województwo Pomorskie. To zaś podzielone jest na 6 obwodów:

Obwód I. Obejmuje powiaty: toruński, wąbrzeski i Toruń-miasto; większe miejscowości: Toruń, Wąbrzeźno, Chełmża, Golub i Kowalewo.

Obwód II. Obejmuje powiaty: grudziądzki, chełmiński, świecki, Grudziądz-miasto; większe miejscowości: Grudziądz, Chełmno, Świecie, Łasin, Nowe, Radzyn i Gniew.

Obwód III. Obejmuje powiaty: chojnicki, tucholski, sępoliński; większe miejscowości: Chojnice, Tuchola, Sępólno, Więcbork, Kamień, Brusy, i Czersk.

Obwód IV. Obejmuje powiaty: brodnicki, lubawski, działdowski; większe miejscowości: Brodnica, Lubawa, Lidzbark, Nowemiasto, Działdowo i Górzno.

Obwód V. Obejmuje powiaty: starogardzki, tczewski, kościerski, większe miejscowości: Starogard, Tczew, Kościerzyna.

Obwód VI. Obejmuje powiaty: wejherowski, pucki, kartuski; większe miejscowości: Wejherowo, Puck, Kartuzy, Skarszewy, Gdynia.

Władzą nadzorczą Izby jest p. Wojewoda Pomorski, Komisarzem państwowym Izby radca wojewódzki p. inż. Celichowski, Instruktorem radca wojewódzki p. Kazimierz Barciszewski.

2. Zarząd Izby.

Izba Rzemieślnicza opiera swą działalność na dawniejszem ustawodawstwie Rzeszy Niem. w brzmieniu ustawy z dnia 26. lipca 1897 r., przyjętej przez b. dz. pr. rozporządzeniem Ministerstwa b. dz. pr. z dnia 25. listopada 1919 r.

Przedstawicielstwo Izby Rzemieślniczej składa się z przewodniczącego i 6 członków, mianowanych przez Pana Wojewodę na skutek rozporządzenia ministerjalnego b. dz. pr. Urząd swój sprawują członkowie ci komisarycznie do czasu przeprowadzenia legalnych wyborów na podstawie nowej ustawy przemysłowej.

Wyżej ustanowiony skład Izby posiada upoważnienie normalnego ciała Izby.

3. Imienny skład Izby.

a) Zarządu i komisarzy obwodowych:

Przewodniczący: Władysław Grobelny, mistrz drukarski i dyrektor Zakładów Graficznych Wikt. Kulerskiego.

Zastępca przewodnicz.: Stanisław Rost, mistrz krawiecki, Grudziądz.

Skarbnik: Feliks Lesiński, mistrz malarski, Grudziądz, członek Zarządu.

Franciszek Konkolewski, mistrz stolarski, Toruń, komisarz obwodu I.

Stanisław Rost, mistrz krawiecki, Grudziądz, komisarz obwodu II.

Bernard Trojanowski, mistrz piekarski, komisarz obwodu III.

Tomasz Niklewski, mistrz ślusarski, Brodnica, komisarz obwodu IV.

Jan Pillar, budowniczy, mistrz murarski i ciesielski, Starogard, komisarz obwodu V.

Teofil Scheiba budowniczy, mistrz murarski i ciesielski, Wejherowo, komisarz obw. VI.

b) Wybrani na mocy uprawnień z §§ 5 i 6 jako delegaci Izby:

Augustyński M., mistrz malarski, Tuchola.

Bartkowski, mistrz kowalski, Lidzbark.

Drost J., mistrz stolarski, Lubichowo, pow. Starogard.

Eblowski, mistrz ślusarski, Chełmno.

Grubczyński, mistrz szewski, Gniew.

Grzeszczyk, budowniczy, Działdowo.

Hejka, mistrz siodlarski, Lubawa.

Jabłoński W., mistrz piekarski, Nowemiasto.

Jereczek Ignacy, budowniczy, Kościerzyna.

Kołecki J., mistrz ślusarski, Wąbrzeźno.

Kurzyński Franciszek, mistrz piekarski, Kowalewo.

Kalinowski K., mistrz kowalski, Górzno.

Kopicki, mistrz piekarski, Puck.

Koźmiński J., mistrz krawiecki, Skarszewy.

Młodzik Maks., mistrz kowalski, Więcbork.

Porzych Jan, mistrz kołodziejski, Łasin.

Rolewski, mistrz, stolarski, Toruń-Mokre, Sobieskiego 25.

Roszkowski L., mistrz piekarski, Kartuzy, Gdańska 32.

Rosiński, mistrz krawiecki, Świecie.

Szóstakowski, mistrz piekarski, Chełmża.

Soborski, mistrz malarski, Sępólno.

Sadowski Klemens, mistrz krawiecki, Czersk.

Wiecki, mistrz piekarski, Nowe.

Wiśnicki, mistrz szewski, Tczew.

W dniu 14 września 1925 r. zmarł długoletni członek Izby

ś. p.

WIKTOR WICZARSKI
Z ŁASINA.

Z grona szczerych i oddanych rzemiosłu odszedł dalej

ś. p.

SKAŁSKI
Z TORUNIA

który zmarł dnia 10. 11. 27.

Ustąpił z zajmowanego stanowiska p. Landowski Teofil z Chojnic, na miejsce jego zamianowany został p. Trojanowski Bernard z Chojnic. W miejsce ś. p. Wiktora Wiczarskiego z Łasina — zamianowany został p. Porzych Jan, mistrz kołodziejski z Łasina.

Syndykiem Izby i zaprzysiężonym urzędnikiem jest p. Franciszek Biszoff.

Biuro składa się: z kierownika biura w osobie p. Jana Czajki, p. Jana Cieszyńskiego, Lucjana Kamińskiego, Zofji Dębickiej, Gertrudy Pokorskiej, Heleny Guzowskiej, pozatem woźnego i dwóch pomocników biurowych.

4. Biuro Izby.

Biuro Izby mieści się w Grudziądzu, przy ul. Toruńskiej nr. 12 w wdzierżawionym lokalu. Godziny biurowe: od 8-mej do 3-ciej.

Czynność biura można określić w następujących cyfrach: listów wpłynęło 10.496 (w roku poprzednim 8780), wysłano listów — 10,229, (w roku poprzednim 8711).

Działalność Izby koncentrowała się dookoła spraw egzaminacyjnych, opinii władz w kwestjach paszportowych, starań około pomocy kredytowej, opinii w sprawach celnych, środków komunikacyjnych, reklamacji podatkowych i innych świadczeń, spraw rzeczoznawstwa, spraw godzenia zatargów pomiędzy rzemieślnikami, godzenia zatargów pomiędzy mistrzami i uczniami itd.

5. Okólniki do Cechów.

Dla stałego informowania oraz utrzymywania cechów i komisji egzaminacyjnych na bieżącym, również celem przypomnienia i przestrzegania przepisów i terminów, wydawała Izba w miarę potrzeby okólniki, skierowane do cechmistrzów wzgl. do przewodniczących komisji egzaminacyjnych dla czeladników. W okresie sprawozdawczym wydała Izba 11 i to w r. 1925 — 3, w roku 1926 — 8. Okólniki zawierały następującą treść:

Okólnik I. — w sprawie wypełnienia drukowanych sprawozdań rocznych, oraz miesięcznych okólników.

Okólnik II. — w sprawie podawania kandydatów na przewodniczących do komisji egzaminacyjnych dla czeladników przy cechu.

Okólnik III. — w sprawie przypomnienia obowiązku abonowania „Rzemieślnika“ oraz przestrzegania terminów, dotyczących egzaminów czeladniczych i urzędowania komisji.

Okólnik IV. — w sprawie wyciągu z regulaminu egzaminacyjnego dla czeladników przy cechach.

Okólnik V. — w sprawie uzupełnienia komisji egzaminacyjnej dla czeladników przy cechach.

Okólnik VI. — w sprawie przypomnienia obowiązku abonowania „Rzemieślnika“ i niektórych terminów i przepisów.

Okólnik VII. — w sprawie utworzenia Centralnej Kasy Rzemieślniczej.

Okólnik VIII. — w sprawie urzędowania komisji egzaminacyjnych dla czeladników.

Okólnik IX. — w sprawie wykupienia właściwego świadectwa przemysłowego

Okólnik X. — w sprawie udzielenia nagród uczniom, składającym egzamin czeladniczy z wynikiem „dobrze“.

Okólnik XI. — w sprawie dalszych informacji, dotyczących wykupienia właściwego świadectwa przemysłowego.

Oprócz powyższych wydawała Izba w miarę potrzeby okólniki, skierowane do poszczególnych zawodów w sprawach podatkowych lub innych, które dotyczyły wyłącznie danej grupy zawodowej.

6a. Posiedzenia Zarządu.

Posiedzeń Zarządu odbyło się w roku 1925 — 13, w roku 1926 — 16. Na posiedzeniach tych załatwiono ważniejsze sprawy bieżące Izby, zwolnień czasu nauki, nielegalnych egzaminów i dyplomów mistrzowskich, jak i egzaminów czeladniczych, nadmiarem zatrudnienia uczni w niektórych zawodach itd., oraz załatwiono wszelkie czynności w zakres Zarządu Izby wchodzące.

6b. Plenarne posiedzenia.

Plenarnych posiedzeń odbyło się w r. 1925 — 2, w r. 1926 — 1. Plenarne zebranie decyduje w następującym zakresie działania:

1. Obiera Zarząd i Wydziały.
2. Ustala budżet, bada przez swych rewizorów książki rachunkowe i uchwała nieprzewidziane w budżecie wydatki.
3. Stawia i opinuje wnioski do władz, dotyczące ogólnych interesów rzemiosła, a szczególnie projekty ustaw.
4. Wydaje przepisy, regulujące sprawy uczniowskie.
5. Wybiera syndyka.
6. Wybiera członków-rzeczoznawców.
7. Decyduje w sprawach nabycia, sprzedaży lub obciążenia nieruchomości.

8. O zmianie ustaw i regulaminów.

9. Współdziała przy wydawaniu rozporządzeń egzaminacyjnych dla czeladzi i mistrzów.

Zebranie plenarne odbywa się zazwyczaj co rok jeden raz, nadzwyczajne według potrzeby.

7. Najważniejsze uchwały z plenarnych posiedzeń.

W sprawie Pierwszej Pomorskiej Wystawy Rolnictwa i Przemysłu (uchwała z dnia 3. III. 25) zebranie uchwała:

wziąć udział w powyższej wystawie przez zorganizowanie osobnego działu rzemieślniczego.

Celem zrealizowania tej uchwały wybrano podkomitet, składający się z delegatów Izby, prezesów Tow. Rzemieślników Samodzielnych oraz cechmistrzów grudziądzkich.

W sprawie powiększenia ilości uczniów w zawodach koszykarskim i garncarskim (uchwała z dnia 3. III. 25) zebranie uchwała:

1) w koszykarstwie: na mistrza — trzech, na każdego czeladnika dwóch do najwyższej liczby — trzydziestu.

2) w garncarstwie: na mistrza — trzech, na każdego czeladnika — jednego, do najwyższej liczby — dziesięciu.

W sprawie abonowania „Rzemieślnika“ (uchwała z dnia 3. III. 25) zebranie uchwała:

aby cechy zaabonowały dla potrzeb Zarządu przynajmniej jeden egzemplarz „Rzemieślnika“, poleca się również rozpowszechniać „Rzemieślnik“ jak najwięcej.

W sprawie wyeliminowania uczniów rzemieślniczych z pod kompetencji Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej (uchwała z dnia 3. III. 25) zebranie poleca Zarządowi Izby: poczynić silne i zdecydowane starania aby terminatorowie w rzemiośle zostali wyeliminowani z pod ustaw Min. Pracy i Opieki Społecznej i zostali podporządkowani Ministerstwu Przemysłu i Handlu, tak, jak obecnie są podporządkowane Izby Rzemieślnicze i cechy.

W sprawie doksztalczącej szkoły zawodowej (uchwała z dnia 14. VIII. 26) Zebranie potwierdza przedłożony przez Zarząd Izby plan nauki dla doksztalczącej szkoły zawodowej.

W sprawie udzielania dyplomów dla czeladników (uchwała z dnia 14. VIII. 26) Zebranie uchwała: w wypadku, gdy czeladnik pracuje 10 lub więcej lat u jednego mistrza — udzielać dyplomy pamiątkowe.

8. Sprawozdanie kasowe Izby za rok 1925 i 1926.

Rok obrachunkowy 1925 (od stycznia do grudnia) wykazuje:

w dochodach	70.966.99 zł
w rozchodach	70.681.68 zł

Pozostałość 285.31 zł

Pozostałość we wysokości 285.31 zł zaprzychodowano w dochód na rok 1926.

10. Zjazd Prezesów i Syndyków Izb Rzemieślniczych.

Celem ujednostajnienia prac Izby na terenie b. dzielnicy pruskiej zwołują Izby perjodyczne konferencje prezesów wraz z syndykami.

Konferencje okazały się w skutkach nadzwyczaj dodatnie. Uchwały prezesów miały charakter obowiązujący po ich zatwierdzeniu przez plenarne zebranie poszczególnych izb. W czasokresie sprawozdawczym odbywały się następujące zebrania:

1. 24 stycznia 1925 roku w Grudziądzu.
2. 15 marca 1925 r. w Katowicach.
3. 28 września 1925 w Bydgoszczy.
4. 7 grudnia 1925 w Poznaniu.
5. 27 stycznia 1926 r. w Grudziądzu.
6. 11 kwietnia 1926 w Katowicach.
7. 12 sierpnia 1926 w Bydgoszczy.
8. 29 grudnia 1926 r. w Poznaniu.

Oprócz tego odbyło się jedno posiedzenie przy współudziale prezesów izb z b. zaboru austriackiego, dnia 4 października 1926 r. w Stanisławowie.

Na zjazdach tych zajmowano się:

- a) sprawą wyborów jednego zastępcy rzemiosła Zachodniej Polski jako członka do Rady Gospodarczej w Warszawie.
- b) sprawami ubezpieczeń od wypadków.
- c) ustawą przemysłową.
- d) projektem ustawy o dostawach i robotach na rzecz Skarbu Państwa.
- e) sprawą umowy handlowej taryfy celnej.
- f) zagadnieniami gospodarczemi rzemiosła w dobie współczesnej.
- g) sprawą wykonania prac oraz robót prywatnych przez wojsko i domy karne.
- h) sprawą wzywania domów karnych do przetargów łącznie z mistrzami rzemieślniczemi.
- i) sprawą zniesienia taryfy maksymalnej, obowiązującej dla za- wodu piekarskiego i rzeźnickiego.
- j) sprawą jednolitych druków, świadectw czeladniczych i mistrzowski- wskich oraz statutów cechowych.
- k) zniżką kolejową dla uczni rzemieślniczych, dojeżdżających do pracy i do szkół doksztalających.
- l) projektem nowelizacji ustawy o podatku przemysłowym.
- ł) sprawą wydawania jednolitych podręczników egzaminacyjnych.
- m) szkolnictwem doksztalającym.
- n) ustawą o młodocianych.
- o) i wieloma innemi bieżącemi sprawami.

11. Rada Rzemieślnicza.

Przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu istnieje Rada Rzemieślnicza jako organ doradczy o sprawach rzemieślniczych, w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19. VII. 21. Obecnie Rada składa się z członków, powołanych przez nominację ówczesnego Ministra Przemysłu

i Handlu inż. Kiedronia z dnia 21. III. 25. W latach 1925 i 1926, odbyło się tylko jedno posiedzenie dnia 3 kwietnia 1925 r. Przedmiotem obrad był projekt ustawy przemysłowej i projekt o organizacji dostaw rządowych. Pomorskie rzemiosło zastępuje Prezes Pomorskiej Izby Rzemieślniczej, p. dyr. Grobelny. Zastępcą jest p. Jan Cieszyński, mistrz szewski i cholewkarski Lubawa.

12. Rada Gospodarcza.

Przy Ministerstwie Skarbu istnieje Rada Gospodarcza, powołana w życie we wrześniu 1925, której zadaniem jest wydawać swoje opinie we wszelkich sprawach natury państwowo-gospodarczej. Pierwsze i jedyne posiedzenie odbyło się dnia 1 października 1925 r. Narady pod przewodnictwem ówczesnego Prezesa Rady Ministrów, p. Władysława Grabkiego, toczyły się około państwowej polityki gospodarczej. Po wyczerpaniu generalnej dyskusji utworzono ścisłą komisję dla rozważania opracowanych przez rząd nowych ustaw gospodarczych, w skład której wchodzi również przedstawiciele rzemiosła.

Rzemiosło polskie w Radzie zastąpione jest przez trzech przedstawicieli.

Rzemiosło b. zaboru pruskiego zastępuje Prezes Pomorskiej Izby Rzemieślniczej p. Władysław Grobelny, — zastępcą jest wiceprezes Poznańskiej Izby Rzemieślniczej p. Stasiak.

B. Cechy i organizacje zawodowe.

1. Wykaz cechów w obwodzie Izby Rzemieśniczej na Woj. Pomorskie.

L. p.	NAZWA CECHU	Siedziba	Data założenia	Liczba członk.
1	Cech malarsko-lakiern.	Toruń	—	14
2	stolarsko-tokarski	"	1763	46
3	fryzjerski	"	1878	36
4	szewski	"	1300	60
5	kominiarski	"	1877	38
6	kowalski	"	1.00	42
7	bednarsko-kołodz.	"	1854	28
8	piekarski	"	—	46
9	rzeźnicki	"	1331	60
10	garncarski	"	1885	10
11	krawiecki	"	1525	55
12	siodlarsko-rymar.	"	1885	15
13	budowlany	"	1872	20
14	koszykarski	"	—	30
15	ślusarski	"	—	13
16	zegarmistrzowski	"	1926	22
17	szklarski	"	—	10
18	blacharsko-instalac.	"	1820	11
19	stolarsko-bednarsko-tokarski	Wąbrzeźno	1854	24
20	piekarski	"	1858	16
21	kołodziejski	"	—	21
22	siodlarski	"	—	16
23	malarski	"	—	9
24	rzeźnicki	"	—	13
25	kowalski	"	—	32
26	szewski	"	1661	29
27	krawiecki	"	—	30
28	ślusarski	"	—	16
29	kowalsko-kołodziejski	Chelmża	1852	65
30	metalowców	"	—	8
31	rzeźnicki	"	1908	21
32	piekarski	"	1879	13
33	stolarsko-bednarski	"	—	22
34	krawiecko-kuśnierski	"	1851	14
35	szewski	"	—	16
36	krawiecki	Golub	1787	14
37	stolarsko-bednarski	"	1800	9
38	kowalsko-kołodziejski	"	1906	23
39	szewski	"	1667	16
40	szewsko-krawiecki	Kowalewo	1882	24
41	szewski	Grudziądz	1731	60

L. p.	NAZWA CECHU	Siedziba	Data założenia	Liczba szłonk.
42	Cech fryzjerski	Grudziądz	1855.	43
43	" piekarski	"	1355	54
44	" stolarski	"	—	33
45	" ślusarski	"	1874	50
46	" krawiecki	"	1647	52
47	" malarski	"	1888	13
48	" budowlany	"	—	13
49	" dekarski	"	1880	78
50	" rzeźnicki	"	1400	101
51	" cukierniczy	"	1909	32
52	" damsko-krawiecki	"	—	72
53	" kowalsko-kołodziejski	"	1693	58
54	" siodlarsko tapicerski	"	1886	18
55	" szklarski	"	—	7
56	" garncarski	Grudziądz	1886	15
57	" brukarski	"	—	12
58	" piekarski	Chełmno	1650	15
59	" bednarski	"	1623	4
60	" młynarski	"	1882	41
61	" stolarski	"	1823	26
62	" rzeźnicki	"	1872	34
63	" malarski	"	1904	8
64	" siodlarsko-tapicerski	"	—	12
65	" budowlany	"	1883	5
66	" ślusarski	"	1810	7
67	" krawiecki	"	1422	25
68	" kołodziejski	"	1922	38
69	" kowalski	"	1500	46
70	" szewski	"	—	36
71	" fryzjerski	"	—	14
72	" krawiecko-szewski	Łasin	1911	20
73	" kowalsko-kołodziejski	"	1911	37
74	" stolarsko-bednarski	"	1911	10
75	" rzeźnicki	Nowe	1442	23
76	" kowalski	"	1772	37
77	" piekarski	"	—	10
78	" szewski	"	1400	20
79	" krawiecki	"	—	28
80	" stolarski	"	1700	44
81	" kowalsko-kołodziejsko-siodl.	Radzyn	1902	30
82	" kowalski	Swiecie	—	81
83	" malarsko-szklarski	"	1887	24
84	" piekarski	"	1908	16
85	" krawiecki	"	1850	18
86	" kołodziejski	"	1854	22
87	" stolarski	"	—	36
88	" rzeźnicki	"	1880	37
89	" siodlarski	"	1885	26
90	" szewski	"	1500	128
91	" młynarski	"	1884	86
92	" metalowców	Gniew	—	5
93	" piekarski	"	1890	12
94	" siodlarski	"	—	8
95	" szewski	"	1682	32
96	" kowalski	"	1906	20
97	" rzeźnicki	"	—	16
98	" krawiecki	"	—	18
99	" koszykarski	"	—	12

L. p.	NAZWA CECHU	Siedziba	Data założenia	Liczba członk.
100	Cech kołodziejski	Gniew	—	16
101	„ malarski	Chojnice	1899	20
102	„ kowalski	„	1899	43
103	„ krawiecki	„	18 0	28
104	„ piekarski	„	1885	18
105	„ ślusarski	„	1883	21
106	„ rzeźnicki	„	1775	23
107	„ kołodziejsko-siodlarski	„	1883	22
108	„ budowlany	„	—	10
109	„ kominiarski	„	1913	24
110	„ szewski	„	1715	22
111	„ stolarski	„	—	22
112	„ fryzjerski	„	—	24
113	„ młynarski	„	—	20
114	„ krawiecki	Tuchola	1822	75
115	„ stolarski	„	—	48
116	„ kowalski	„	—	38
117	„ piekarski	„	1910	15
118	„ kołodziejski	„	1852	40
119	„ rzeźnicki	„	1894	16
120	„ szewski	„	1801	40
121	„ młynarski	„	—	22
122	„ krawiecki	Sępólno	—	13
123	„ szewski	„	1735	18
124	„ kołodziejski	„	1907	30
125	„ rzeźnicki	„	1890	12
126	„ piekarski	„	1906	15
127	„ kowalsko-kołodziejsko-siodl.	Więcbork	1905	24
128	„ stolarsko-bednarski	„	1906	9
129	„ ślusarski	„	—	14
130	„ krawiecko-szewski	„	1906	18
131	„ krawiecko-szewski	Kamień	—	41
132	„ kowalsko-kołodziejski	„	—	24
133	„ szewski	Czersk	1902	21
134	„ krawiecki	„	1902	19
135	„ piekarski	„	1875	17
136	„ stolarsko-bednarski	„	1888	23
137	„ kowalsko-kołodziejski	„	—	22
138	„ rzeźnicki	„	1885	20
139	„ garncarski	Brodnica	1899	11
140	„ ślusarski	„	1600	11
141	„ kołodziejski	„	1851	28
142	„ kowalski	„	1744	48
143	„ krawiecki	„	1623	30
144	„ stolarski	„	1774	26
145	„ szewski	„	1483	49
146	„ malarski	„	1887	12
147	„ piekarski	„	1643	27
148	„ rzeźnicki	„	1851	25
149	„ fryzjerski	„	1927	25
150	„ krawiecki	Lubawa	1874	16
151	„ piekarski	„	1906	9
152	„ kowalsko-kołodziejski	„	1886	105
153	„ szewski	„	—	26
154	„ rzeźnicki	„	1850	16
155	„ malarski	„	1910	10
156	„ ślusarski	„	—	8
157	„ stolarski	„	—	10

L. p.	NAZWA CECHU	Siedziba	Data założenia	Liczba członk.
158	Cech kołodziejski	Lidzbark	1820	20
159	„ stolarski	„	1841	13
160	„ kowalsko-ślusarski pp.	„	1823	30
161	„ rzeźnicki	„	—	18
162	„ krawiecki	„	1766	14
163	„ rzeźnicki	Nowemiasto	—	12
164	„ ślusarski	„	—	7
165	„ krawiecki	„	1808	18
166	„ stolarski	„	1800	19
167	„ piekarski	„	—	7
168	„ kowalski	„	—	41
169	„ szewski	„	—	15
170	„ młynarski	„	—	25
171	„ rzeźnicki	„	1700	35
172	„ kowalsko-ślusarski	Działdowo	—	35
173	„ piekarski	„	—	12
174	„ krawiecki	„	—	11
175	„ stolarski	„	—	16
176	„ szewski	„	1736	9
177	„ bednarsko-kołodziejski	„	—	31
178	„ rzeźnicki	Górzno	1885	9
179	„ kowalsko-kołodziejski	„	1774	18
180	„ krawiecko-szewski	„	1898	18
181	„ stolarsko-bednarski	„	—	8
182	„ rzeźnicki	Starogard	1422	43
183	„ krawiecki	„	1671	35
184	„ kołodziejski	„	1903	23
185	„ piekarski	„	1701	34
186	„ stolarsko-bednarski	„	—	30
187	„ siodlarski	„	—	11
188	„ malarski	„	—	15
189	„ szewski	„	1725	47
190	„ fryzjerski	„	1907	8
191	„ kowalski	„	1774	82
192	„ ślusarsko-blacharski	„	—	24
193	„ budowlany	„	1883	6
194	„ kowalski	Tezew	—	35
195	„ młynarski	„	1860	44
196	„ malarski	„	1878	7
197	„ kołodziejski	„	1775	15
198	„ krawiecki	„	1807	26
199	„ ślusarski	„	—	9
200	„ zegarmistrzowski	„	—	19
201	„ stolarski	„	—	22
202	„ rzeźnicki	„	1603	24
203	„ fryzjerski	„	1841	17
204	„ piekarski	„	1845	27
205	„ siodlarsko-tapicerski	„	1888	7
206	„ szewski	„	1308	19
207	„ budowlany	„	—	8
208	„ metalowców	Kościerzyna	1905	15
209	„ fryzjerski	„	1909	19
210	„ krawiecko-kuśnierski	„	1605	52
211	„ stolarski pp.	„	1837	58
212	„ piekarski	„	1850	8
213	„ budowlany	„	1899	12
214	„ rzeźnicki	„	1848	10
215	„ szewski	„	—	29

L. p.	N A Z W A C E C H U	Siedziba	Data za- łożenia	Liczba członk.
216	Cech kowalsko-siodlarski	Kościerzyna	1888	65
217	„ kołodziejski	„	1848	35
218	„ młynarski	„	—	20
219	„ budowlany	Wejherowo	1909	10
220	„ stolarsko-bednarski	„	—	13
221	„ krawiecki	„	1616	28
222	„ siodlarsko-tapicerski	„	—	5
223	„ kołodziejski	„	1775	20
224	„ metalowców	„	—	57
225	„ rzeźnicki	„	1771	36
226	„ szewski	„	1721	33
227	„ piekarski	„	1850	25
228	„ malarstwo-lakierniczy	„	1911	25
229	„ młynarski	„	1922	25
230	„ fryzjerski	„	—	19
231	„ rzeźnicki	Puck	—	12
232	„ piekarski	„	—	16
233	„ kołodziejski p. p.	„	—	40
234	„ kowalski	„	—	54
235	„ stolarsko-bednarski	„	—	16
236	„ krawiecki	„	—	45
237	„ szewski	„	—	48
238	„ budowlany	„	—	45
239	„ młynarski	„	—	27
240	„ stolarski p. p.	Skarszewy	—	18
241	„ kowalski p. p.	„	1631	32
242	„ rzeźnicki	„	1850	10
243	„ szewsko-krawiecki	„	1796	44
244	„ piekarsko-cukierniczy	„	1899	9
245	„ garncarsko-ceglarski	„	—	11
246	„ stolarski p. p.	Kartuzy	1848	31
247	„ krawiecki	„	1902	32
248	„ piekarski	„	1905	14
249	„ rzeźnicki	„	1905	41
250	„ szewski	„	1912	86
251	„ kowalski p. p.	„	1857	83
252	„ młynarski	„	—	17

2. Spis Wydziałów Cechowych i ich Przewodniczących.

1. Wydział cechowy Toruń: Rolewski, mistrz stolarski, Toruń-Mokre.
2. „ „ Starogard: Tarkowski, mistrz malar., Starogard.
3. „ „ Kościerzyna: Świeczkowski, mistrz kołodziejski, Kościerzyna.
4. „ „ Chojnice: Trojanowski, mistrz piek., Chojnice.
5. „ „ Czersk: Sadowski, mistrz krawiecki, Czersk.
6. „ „ Lubawa: Czajkowski, mistrz blacharski, Lubawa.
7. „ „ Tczew: Haydasz, mistrz kowalski, Tczew.
8. „ „ Chełmno: Gliniecki August, mistrz krawiecki, Chełmno.
9. „ „ Gniew: Borzeszkowski, mistrz rzeźnicki Gniew.
10. „ „ Nowe: Stasiewski Fr., mistrz rzeźnicki, Nowe.
11. „ „ Działdowo: Banasz W., m. stolarski, Działdowo.

3. Związki Cechowe.

Niepomierne znaczenie w organizacyjnym ustroju rzemiosła mają związki cechowe, jako ogniska łączące rzemieślników jednego zawodu.

W nich znajduje rzemieślnik rzecznika swoich spraw zawodowych, a tem samem gospodarczych jako zbiorowisko o jednakich potrzebach, najlepiej nadaje się do przeprowadzenia organizacyjnego tychże.

Z końcem roku 1924 istniały w obrębie Izby następujące związki:

- 1) Polski Związek Cechów Piekarskich na Pomorzu.
- 2) Polski Związek Cechów Rzeźnickich na Pomorzu.
- 3) Polski Związek Cechów Fryzjerskich na Pomorzu.

Rok 1925 powiększył ich liczbę. Podczas Pierwszej Pomorskiej Wystawy, która odbyła się w dniach 28 i 29 czerwca 1925 r. w Grudziądzu, utworzyły się następujące związki:

- 4) Polski Związek Cechów Krawieckich na Pomorzu;
- 5) Polski Związek Cechów Szewckich na Pomorzu;
- 6) Polski Związek Cechów Stolarskich na Pomorzu.

Także i w roku 1926 zanotować można utworzenie się jednego związku i to:

- 7) Polski Związek Cechów Młynarskich na Pomorzu.

Oprócz wymienionych w obwodzie Izby ma swą siedzibę jeden związek, którego działalność nie ogranicza się tylko do terenu Pomorza, jest nim:

- 8) Polski Związek Cechów Kominiarskich, którego terenem działania jest były zabór pruski.

Co do działalności poszczególnych związków, to należy zaznaczyć, że była naogół dość żywotną, a w niektórych wypadkach nawet bardzo intensywną.

Poszczególne związki przedstawiają się następująco:

1. Polski Związek Cechów Rzeźnickich na Pomorzu. — Siedziba Toruń. — Kierujący (ściśły zarząd) tworzą: *a)* prezes Józ. Szczemański, mistrz rzeźnicki, Toruń-Podgórz; *b)* sekretarz Walenty Bednarski, Toruń, Szosa Chełmińska; *c)* skarbnik Karól Wakarecy, Toruń, Stary Rynek.

Do Związku należy 25 cechów z 648 członkami

W roku 1925 odbył się zjazd delegatów w dniu 12. VII. w Starogardzie. W roku 1926 odbył się zjazd delegatów w Chojnicach dnia 18-go lipca.

Praca Związku koncentrowała się około spraw podatkowych, wywozowych, weterynaryjno-policyjnych, komisji cennikowej, podniesienia poziomu egzaminacyjnego itp.

Przy Związku istnieje spółdzielnia gospodarcza z siedzibą w Toruniu, zajmująca się handlem skór surowych oraz artykułami potrebnymi w rzeźnictwie.

2. Polski Związek Cechów piekarskich na Pomorzu. — Siedziba Grudziądz. — Kierujący (ściśły zarząd) tworzą: *a)* prezes p. Bazyli Spvchała, mistrz piekarski, Grudziądz, Forteczna 7; *b)* sekretarz Ignacy Józefowicz, mistrz piekarski, Grudziądz, Toruńska; *c)* skarbnik Leon Pieniążek, mistrz piekarski, Grudziądz.

Do Związku należy 21 cechów z 340 członkami.

W roku 1925 odbył się zjazd delegatów w Grudziądzu, dnia 29-go czerwca. W roku 1926 odbył się zjazd delegatów w Chełmży dnia 4-go lipca.

Praca Związku koncentrowała się około spraw: podatkowych, sanitarno-policyjnych, komisji cennikowej, itp.

3. Polski Związek Cechów Fryzjerskich na Pomorzu. — Siedziba Grudziądz. — Kierujący (ściśle zarząd) tworzą: *a*) prezes Bronisław Makowski, mistrz fryzjerski, Grudziądz, Ks. Budkiewicza; *b*) sekretarz Edward Mollin, Grudziądz, Plac 23-go Stycznia; *c*) skarbnik Antoni Barczyński, Grudziądz, Szewska 4.

Do Związku należy 9 cechów z 184 członkami.

W roku 1925 odbył się zjazd delegatów w Chełmnie. W roku 1926 odbył się zjazd delegatów w Brodnicy dnia 30-go maja.

Praca Związku koncentrowała się około spraw podatkowych, sanitarno-policyjnych, czasu pracy, nielegalnej konkurencji itd.

4. Polski Związek Cechów Krawieckich na Pomorzu. — Siedziba Grudziądz. — Kierujący (ściśle zarząd) tworzą: *a*) prezes p. Laskowski, mistrz krawiecki, Grudziądz, J. Wybickiego; *b*) sekretarz p. Pańka, mistrz krawiecki, Grudziądz, Chełmińska; *c*) skarbnik p. Krajewski, mistrz krawiecki, Grudziądz, 3-go Maja 39.

Do Związku należy 13 cechów z 350 członkami.

W roku 1925 odbył się zjazd delegatów w Grudziądzu, dnia 26-go czerwca. W roku 1926 odbył się zjazd delegatów w Toruniu, dnia 17-go lipca.

Praca Związku koncentrowała się około spraw podatkowych, czasu pracy, nielegalnej konkurencji, literatury zawodowej, szkoły dokształcającej, kasy pogrzebowej, spraw uczniowskich.

5. Polski Związek Cechów Szewckich na Pomorzu. — Siedziba Grudziądz. — Kierujący (ściśle zarząd) tworzą: *a*) prezes Antoni Cybula, mistrz szewski, Grudziądz, Strzelecka 13; *b*) sekretarz Rudolf Łzyniec, mistrz szewski, Grudziądz; *c*) skarbnik Józef Dulski, mistrz szewski, Grudziądz, Pańska.

Do Związku należy 15 cechów z 450 członkami.

W roku 1925 odbył się zjazd delegatów w Grudziądzu, dn. 29-go czerwca. W r. 1926 odbył się zjazd delegatów w Grudziądzu, dn. 29-go sierpnia.

Praca związkowa koncentrowała się około spraw podatkowych, kształcenia zawodowego, literatury fachowej, nielegalnej konkurencji itp.

6. Polski Związek Cechów Stolarskich na Pomorzu. — Siedziba Toruń. — Kierujący (ściśle zarząd) tworzą: *a*) prezes p. Fr. Dąbrowski, mistrz stolarski, Toruń Mokre; *b*) sekretarz p. Zygmuntowicz, mistrz stolarski, Toruń; *c*) skarbnik p. Maks. Kurkowski, mistrz stolarski, Toruń.

W r. 1925 odbył się zjazd delegatów w Grudziądzu dnia 29-go czerwca. W roku 1926 odbył się zjazd delegatów w Kościerzynie, dnia 10-go października.

Praca związku koncentrowała się około spraw podatkowych, surowcowych itp. — (Związek po przejściowej nieczynności zorganizowano na nowo z końcem 1926 r.)

7. *Polski Związek Cechów Młynarskich na Pomorzu.* — *Siedziba Grudziądz.* — Kierujący (ściśle zarząd) tworzą: a) prezes Wład. Rafiński, mistrz młynarski, Kamienice, pow. Tuchola; b) sekretarz Teofil Praśniewski, mistrz młynarski, Tuchola; c) skarbnik Wojciech Wiese, mistrz młynarski Sucha Młyn, pow. Świecie.

W r. 1926 odbył się zjazd delegatów w Grudziądzu, dnia 31-go stycznia.

Praca Związku koncentrowała się około nabycia węgla, kredytu i t. p.

8. *Polski Związek Cechów Kominiarskich na Województwa Zachodnie.* — *Siedziba Katowice.* — Kierujący (ściśle zarząd) tworzą: a) prezes Brunon Wons, mistrz kominiarski Nikiszowiec (Woj. G. Śląskie); b) sekretarz Leon Fr. Andrzejewski, mistrz kominiarski, Starogard; c) skarbnik Piotr Magdański, mistrz kominiarski, Bydgoszcz.

Do Związku należy 5 cechów z 246 członkami.

W r. 1925 odbył się zjazd delegatów w Toruniu, dnia 25 kwietnia. W roku 1926 odbył się zjazd delegatów w Poznaniu, dnia 10 marca i w Bydgoszczy, dnia 16 sierpnia.

Praca Związku koncentrowała się około ujednostajnienia regulaminu egzaminu mistrzowskiego, projektu nowej ustawy, przemysłowej i t. p.

4. Zrzeszenia rzemieślnicze.

W obwodzie Izby istnieje Związek Towarzystw Rzemieślników Samodzielnych z siedzibą w Grudziądzu. Związek założony został w roku 1923. Rok rocznie organizuje się na Pomorzu kilka nowych Towarzystw, które równocześnie przystępują do Związku. Działalność tychże Towarzystw obejmuje obok pracy kulturalno-zawodowej — również zagadnienia społeczne. Zarząd Związku tworzą:

Prezes p. Władysław Grobelny, Grudziądz-Tuszewo;

Sekretarz p. Jan Cieszyński, Grudziądz, Sienkiewicza 25;

Skarbnik p. Feliks Lesiński, Grudziądz, Kościuszki 2;

Ławnicy: Stanisław Rost, Grudziądz, Pańska; — Antoni Zieliński, Grudziądz, Nadgórna 4; — Bolesław Szczuka, Wąbrzeźno.

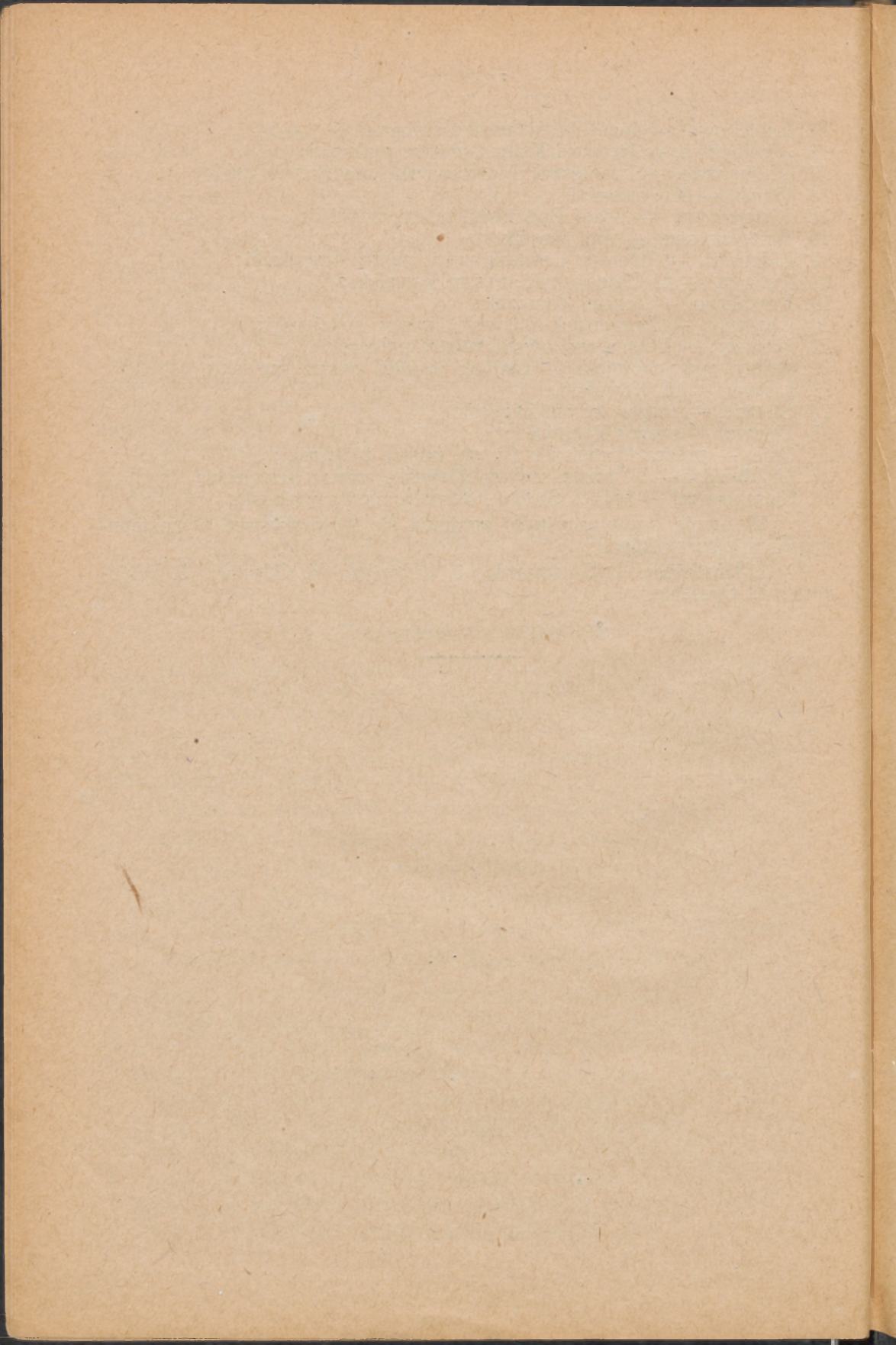
Towarzystwa Rzemieślników Samodzielnych istnieją:

1. Lubawa, prezes Jan Czajkowski, mistrz blacharski;
2. Nowemiasto, prezes Bolesław Ludwicki, mistrz rzeźnicki;
3. Toruń, — Rolewski Kazimierz, mistrz stolarski;
4. Świecie, — Franciszek Rosiński, mistrz krawiecki;
5. Wąbrzeźno, — Bolesław Szczuka, mistrz drukarski;
6. Gniew n/W., — Antoni Grubczyński, mistrz szewski;
7. Chełmża — Władysław Kowalski;
8. Tczew, — Marjan Piotrowski, mistrz stolarski;
9. Czersk, — Jan Mroczyński, mistrz stolarski;
10. Tuchola, — M. Augustyński, mistrz malarski;

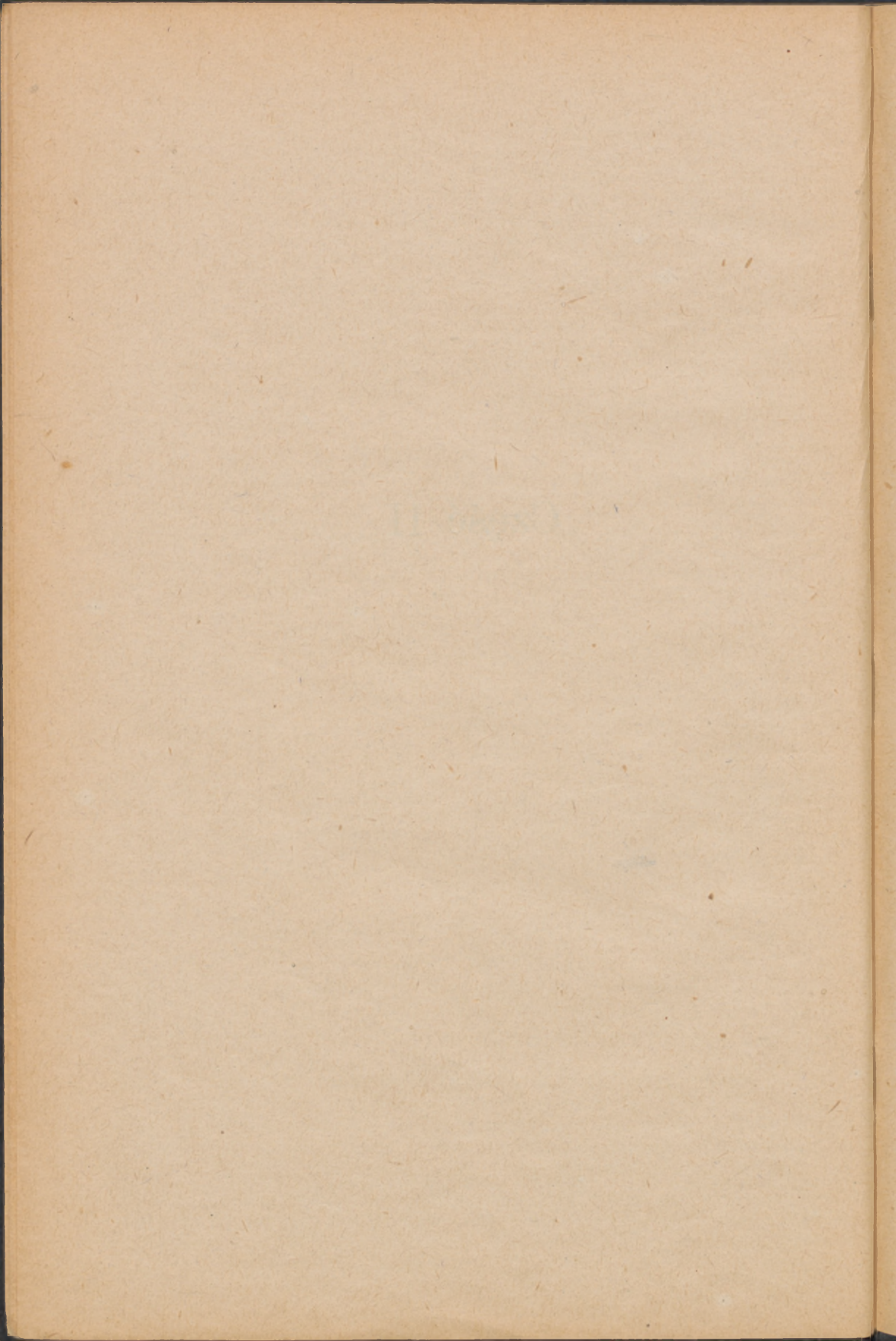
11. Lubichowo, — Józef Drost, mistrz stolarski;
12. Jabłonowo, — Bernard Klabun, mistrz malarski;
13. Wejherowo, — Franciszek Piotrkowski, mistrz piekarski;
14. Golub, — M. Jordan;
15. Kościerzyna, — Józef Budziński, mistrz zduński;
16. Borzyszkowo, — Jan Mrozik;
17. Lidzbark, — Ildefons Lewandowski, mistrz krawiecki;
18. Radzyn, — A. Chrostowski, mistrz kowalski;
19. Kowalewo, — Antoni Tomczak;
20. Chełmno, — Franciszek Zblewski, mistrz fryzjerski;
21. Kartuzy, — Leon Roszkowski, mistrz piekarski;
22. Brusy, pow. chojnicki, — Ludwik Świnka, mistrz szewski;
23. Lisewo, — M. Kowalski;
24. Śliwice, — prezes Antoni Zagórski;
25. Zblewo, — prezes Rekowski;
26. Osie, — prezes Franciszek Grzyb, mistrz piekarski;
27. Grudziądz, — II. prezes Antoni Zieliński, mistrz krawiecki;
28. Sierakowice, — prezes Stefan Formella, mistrz malarski.

W stanie organizacyjnym znajdują się Towarzystwa w następujących miejscowościach:

1. Brodnica; 2. Starogard; 3. Chojnice; 4. Gdynia; 5. Więcbork; 6. Opalenie.
-

Część II

A. Działalność Izby Rzemieślniczej.

1. Wykaz zgłoszonych uczniów w obrębie Pomorskiej Izby Rzemieślniczej.

Z a w ó d	Rok 1925	Rok 1926	Z a w ó d	Rok 1925	Rok 1926
Młynarstwo	16	9	Kolodziejstwo	83	31
Piekarstwo	172	88	Kowalstwo	168	141
Cukiernictwo	1	—	Slusarstwo	90	34
Rzeźnictwo	117	81	Blacharstwo	2	2
Krawiectwo	114	49	Mechanictwo	17	6
Modniarstwo	2	6	Elektrotechnictwo	6	3
Szewctwo	59	35	Kotlarstwo	1	1
Fryzjerstwo	86	45	Zegarmistrzostwo	9	3
Rzeźbiarstwo	5	—	Rymarstwo	1	—
Murarstwo	23	12	Siodlarstwo	10	3
Ciesielstwo	29	11	Szczotkarstwo	1	—
Ceglarstwo	1	—	Garbarstwo	1	—
Dekarstwo	—	1	Pantoflarstwo	—	2
Garnciarstwo	12	6	Farbiarstwo	—	1
Szklarstwo	1	—	Litografia	1	1
Kominiarstwo	26	13	Introligatorstwo	4	1
Brukarstwo	—	1	Drukarstwo	27	16
Stolarstwo	154	87	Fotografstwo	—	2
Tokarstwo	4	1	Tapicerstwo	5	7
Koszykarstwo	4	5	Malarstwo	40	12
Bednarstwo	7	2	Lakiernictwo	4	—
			Razem	1303	718

2. Załatwienie sporów uczniowskich.

(Ważniejsze rozstrzygnięcia.)

1. Do Izby Rzemieślniczej wpłynął list, że uczniowie mistrza stolarskiego E. W. w Chełmnie doznają nienależytego traktowania w nauce. Wszczęte dochodzenia i przesłuchanie uczniów przez posterunkowego P. P. potwierdzały zgodność doniesienia. Stwierdzono bowiem, że uczniowie pracowali w lecie od godziny 4-ej rano do zmierzchu. Do ich pracy należało również dojenie krów oraz wyprowadzenie takowych na pole, skrobanie kartofli itp. Nadto byli zmuszeni pracować w niedzielę, przez co uniemożliwiano im uczęszczanie na nabożeństwo.

Na podstawie protokularnego stwierdzenia, powyższego, udowodniono przekroczenie uprawnień mistrza, ujętych w § 127, ustęp 2. Ord. Proc. Sprawę przekazano wobec tego wydziałowi cechowemu w Cheł-

mnie, ażeby w myśl § 81a, cyfra 4, § 101, ustęp 1 Ord. Proc. oraz § 2, cyfra 7 statutu Wydziału Cechowego rozpatrzył sprawę przez sąd rozjemczy, zestawiony w myśl § 91, ustęp 2 Ord. Proc.

Sąd, uruchomiony przez wydział cechowy po przesłuchaniu uczniów oraz mistrza i kilku świadków stwierdził, że zarówno doniesienie do Izby, które bez podpisu nadesłał jeden z uczniów, nie zgadza się z prawdą, ale nawet posterunkowego P. P. przy spisaniu protokołu wprowadzono w błąd i to świadomie z namowy najstarszego ucznia. Sąd przyszedł do przekonania, że p. W. nie przekroczył swoich uprawnień w myśl § 127, ustęp I i II Ord. Proc.

Epilog tej sprawy rozegrał się dnia 26. XI. 1926 r. przed wydziałem uczniowskim cechu stolarskiego w Chełmnie. Po powtórnym stwierdzeniu winy uczniów, do czego się bez ograniczeń przyznali, orzekł wydział dla wszystkich 3 uczniów, jako karę za powyższe przewinienie, przedłużenie czasu nauki od 1—6 miesięcy.

2. Mistrz stolarski J. L. z Łasina, pow. Grudziądz, zaniedbał obowiązki swoje wobec przyjętego w naukę ucznia.

W toku sporu, który się z tego wyłonił, Starostwo w Grudziądzu pod datą 15-go czerwca 1926 r. pod L. dz. 6822/26 St. odebrało J. L. prawo kształcenia ucznia na przeciąg 2 lat i to do 30. V. 1928 r. włącznie.

3. Uczeń kowalski G. M., lat 22, u mistrza kowalskiego A. K. w Lubawie opuścił po roku naukę, rzekomo dlatego, że wyżywienie było niedostateczne itp. i zażądał wydania świadectwa nauki. — Sąd rozjemczy przy Wydziale cechowym w Lubawie na rozprawie stwierdził, że M. nie miał powodu do opuszczenia nauki, gdyż przyczyny, podane w piśmie do Izby Rzemieślniczej nie zgadzały się z prawdą. Stwierdzono również, że p. K. kształcił przez 35 lat uczni i że dotąd zatargów uczniowskich nie miał. M. przyznał się na rozprawie, że przy wniosku skierowanym do Izby nie kierował się ściśle prawdą. Ponieważ M. w dalszą naukę nie chciał iść, p. K. zaś nie był zobowiązany wydać świadectwa nauki, podano interesowanym przez „Rzemieślnika“ do wiadomości, że nie wolno M. przyjąć w naukę w następnych 9 miesiącach, i to ze względu na ewentualne zastosowanie § 127 g. Ord. Proc.

4. Czeladnik stolarski P. M. ze Steżycy, powiat kościerski, wniósł do Izby zażalenie na swego dawniejszego mistrza, który od niego rzekomo wymusza dodatkowo opłatę za naukę, zagrażając w wypadku niezadośćuczynienia żądaniom, spowodowanie unieważnienia listu czeladniczego. Izba stwierdziła, że dopuszczenie M. do egzaminu czeladniczego nastąpiło po dwuletniej nauce u pana K., zaś nauka pierwszego roku niezupełnie przepisowo została udowodniona.

Interwencja Izby przez delegata nie odniosła skutku, poczem oddano sprawę sądowi rozjemczemu do rozstrzygnięcia. W rozprawie stwierdzono winę obu stron, jednakże doprowadzono do ugody i kosztą postępowania rozłożono na strony sporne.

5. Uczeń szewcki S., u mistrza szewckiego N. w Wąbrzeźnie uczył się poprzednio jeden rok w Toruniu, następnie jeden rok u p. N. — Naukę opuścił dlatego, że p. N. rzekomo nie miał być mistrzem. Izba stwierdziła, że p. N. jest w posiadaniu listu mistrzowskiego z był. Kongresówki, który uzyskał w czasie, kiedy jeszcze zamieszkiwał stale tamże. — Ponieważ

uczeń S. opuścił naukę nieprawnie, zaś rodzice ucznia domagali się wystawienia świadectwa nauki względnie odszkodowania za czas, który przebył syn u p. N., sprawa oparła się o sąd. Izba na życzenie Sądu wydała opinię, że p. N. miał prawo kształcenia ucznia.

6. A. G., zegarmistrz w Chojnicach kształcił w swoim przedsiębiorstwie praktykanta, przygotowującego się rzekomo do szkolenia się w szkole zawodowej, mimo, że nie był w posiadaniu upoważnienia do kształcenia uczniów. Na zawezwanie Magistratu p. G. nie zwolnił ucznia a twierdził, że zatrudnia go tylko jako posłańca. Dochodzenia dowiodły, że uczeń jest nadal zatrudniony w zawodzie, wobec czego Magistrat wymierzył G. karę pieniężną za przekroczenie § 148, cyfra 9 b.

7. Uczeń kominiarski, Fr. Kl., sierota, uczył się u mistrza kominiarskiego p. G. w Grudziądzu. Po dwóch latach opuścił naukę ze względu na niedostateczne wyżywienie, braku opieki i braku odzieży. Opiekun umieścił ucznia za zgodą cechu u p. T. w Grudziądzu, gdyż p. G. nie zgłosił pretensji do ucznia. Dopiero po złożonem egzaminie zgłasza je p. G. w Województwie i żąda unieważnienia egzaminu.

Ponieważ nieudało się załatwić sprawy na drodze ugodowej, przekazano ją wydziałowi uczniowskiemu przy Izbie Rzemieślniczej, który na jednym z swoich posiedzeń sprawę załatwił. Stwierdzono bowiem, że ze wszystkich stron niezupełnie ściśle przestrzegano przepisy, wobec czego po doprowadzeniu do ugody, stawiono do zarządu Izby wnioski o dodatkowe zatwierdzenie ugód i egzaminu czeladniczego.

Zarząd Izby przychylił się do wniosku i zatwierdził ugody, oraz egzamin czeladniczy dodatkowo, wobec czego należy uważać sprawę za ostatecznie załatwioną.

3. Wystawy prac uczniowskich.

Miarą twórczości i poziomu rzemiosła są wystawy. Dla kształcącej się młodzieży uważa się takowe jako publiczny egzamin oraz jako środek do zachęty i bodziec do dalszych własnych wysiłków. To też Izba popierała w każdym wypadku wystawy rzemieślnicze, w szczególności wystawy prac uczniowskich, zarówno moralnie jak i materialnie.

W okresie sprawozdawczym odbyły się trzy wystawy prac uczniowskich i to:

1. Wystawa prac uczniowskich w Wąbrzeźnie dnia 17. V. 1925 r.;
2. Pierwsza Pomorska Wystawa Przemysłu i Rolnictwa w Grudziądzu, połączona z wystawą prac uczniowskich w dniu 26 czerwca 1925 r.
3. Wystawa rzemieślnicza, połączona z wystawą prac uczniowskich w Kościerzynie w dniu 10. października 1926 r.;

We wszystkich wypadkach popierała Izba wysiłki inicjatorów, udzielając ze swej strony wszelkiej pomocy oraz różnych wartościowych nagród i dyplomów. Wystawy wypadły naogół ku zadowoleniu wszystkich, rokując najpomyślniejsze rezultaty na przyszłość.

4. Regulacja spraw uczniowskich.

L. p.	Określenie zawodu	Dopuszczalna ilość trzymania uczni		
		Dla mistrza samiego	na każdego zatrudnionego czeladnika	najwięcej
	I. Budownictwo			
1	dekarstwo	2	1	6
2	murarstwo	2	1	30
3	ciesielstwo	2	1	25
4	kamieniarstwo	2	1	6
5	garncarstwo	3	1	10
6	kominiarstwo	2	1	6
7	brukarstwo	2	1	8
	II. Budownictwo wozów			
8	siodlarstwo	2	1	6
9	kowalstwo	2	1	6
10	kołodziejstwo	2	1	6
	III. Odzież			
11	krawiectwo	2	1	6
12	szewstwo	2	1	6
	IV. Budowa mebli			
13	rzeźbiarstwo	2	1	6
14	bednarstwo	2	1	6
15	tokarstwo	2	1	6
16	stolarstwo	2	1	10
	V. Roboty metalowe			
17	blacharstwo	2	1	6
18	kowalstwo mosiężne i lejarnia metalów	2	1	6
19	ślusarstwo	3	1	15
20	budownictwo maszyn	2	1	15
	VI. Zawody żywnościowe			
21	piekarstwo	1	1	6
22	rzeźnictwo	2	1	6
23	cukiernictwo	2	1	6
24	młynarstwo	2	1	6
	VII. Zawody różne			
25	golarstwo i fryzjerstwo	2	1	5
26	introligatorstwo	2	1	5
27	drukarstwo	2	1	5
28	malarstwo	2	1	6
29	ciesielstwo okrętowe	2	1	8
30	zegarmistrzostwo	2	1	4

5. Dane porównawcze zatrudnionych uczni według grup zawodowych.

Z a w ó d	1921	1922	1923	1924	1925/26
1. Budownictwo i pokrew. zawody	129	174	192	188	302
2. Powoźnictwo	893	221	1119	1306	1525
3. Zawody przyodzieżowe	788	764	994	1370	1010
4. Zawody obróbki drzewa	509	764	995	1006	1028
5. Zawody obróbki metalu	656	642	621	616	453
6. Zawody spożywcze	903	966	972	1187	1312
7. Zawody różne	437	371	319	376	348
	4315	4602	5182	6049	5978

B. Dział kwestji czeladniczych.

1. Sprawy czeladnicze.

Czeladnicy piekarscy niektórych miejscowości stawili do Izby Rzemieślniczej wniosek, ażeby ograniczyła przez pewien czas liczbę uczniów w zawodzie piekarskim ze względu na nadmiar czeladników, który w tym zawodzie istnieje.

Izba stwierdziła stan faktyczny, zaciągała informacji u poszczególnych cechów oraz opinji Związku Cechów Piekarskich na Pomorzu. Materiał przedłożony zebraniu Zarządu wraz z delegatami, które odbyło się dnia 21 sierpnia 1926 r.

Po szczegółowem rozpatrzeniu i obszernej dyskusji — zebranie uchwaliło nie przychylić się do wniosku czeladników piekarskich, gdyż nie istnieje ku temu rzeczowa potrzeba.

2. Dane porównawcze zatrudnionych czeladników według grup zawodowych.

Z a w ó d	1921	1922	1923	1924	1925/26
1. Budownictwo i pokrew. zawody	673	531	648	736	988
2. Powoźnictwo	454	251	304	396	688
3. Zawody przyodziewcze	643	683	490	621	506
4. Zawody obróbki drzewa	459	493	546	536	658
5. Zawody obróbki metali	575	553	188	243	191
6. Zawody spożywcze	738	550	655	776	739
7. Zawody różne	465	400	343	383	239
	4007	3441	3174	3691	4009

3. Spis Cechów — cechmistrzów oraz przewodniczących i zastępców komisji egzaminacyjnych przy Cechach.

Obwód I.

1. Cech malarsko-lakiern.(wolny) Toruń cechm. Zygmunt Biernacki Toruń, Grudziądzka 111	a) Biernacki Z. b) Kozielski J.	Toruń „
2. Cech stolarsko-tokarski cechm. K. Rolewski Toruń-Mokre, Sobieskiego 25	„ a) Konkolewski Fr. b) Dąbrowski Fr.	Toruń „
3. Cech fryzjerski (wolny) cechm. Ks. Ebert Toruń, Małe Garbary	„ a) Ebert Ksawery b) Barczyński	Toruń „
4. Cech szewski (wolny) cechm. Józef Angowski Toruń, Małe Garbary 8	„ a) Schleier J. b) Olkiewicz Wł.	Toruń „
5. Cech kominiarski (przymus.) cechm. Würz Ludwik Golub, Szopena 61	„ a) Würz L. b) Górny	Golub Łasin
6. Cech kowalski (wolny) cechm. Osmański Toruń, Podmurna 30/32	„ a) Osmański M. b) Nowak Jan	Toruń „
7. Cech kolodzieji i bednarzy (wolny)cechm. Pawlak Szymon Toruń, Główna 30	„ a) zmarł b) Pawlak Sz.	Toruń
8. Cech Piekarski (wolny) cechm. Jurkiewicz Toruń, Mostowa 26	„ a) Jurkiewicz G. b) Kwiatkowski D.	Toruń „
9. Cech rzeźnicki (wolny) cechm. Gliszczyński Józef Toruń-Mokre, Kościuszki 77	„ a) Lipiński b) Gliszczyński	Toruń „
10. Cech garncarski (przymus.) cechm. J. Kuczkowski Toruń	„ a) Kuczkowski J. b) Wyczyński	Toruń „
11. Cech krawiecki (wolny) cechm. Jan Pentlinowski Toruń, Kopernika 41	„ a) Pętlinowski J. b) Kowalski	Toruń „
12. Cech zegarmistrzowski cechm. Nowicki Chelmża	„ a) Nowicki b) Majchrowicz Bon.	Chelmża Toruń
13. Cech siodl. rymarsko-tapic. (wolny) cechm. A. Wykrzy- kowski, Toruń, Prosta 11/12	„ a) Wykrzykowski A. b) Czajkowski	Toruń „

14. Cech budowlany (wolny)
cechm. J. Wyrzykowski
Toruń, Warszawska 2	Toruń	a) Wykrzykowski J. Toruń
b) Schneider Franc. „
15. Cech koszykarski (przymus.)
cechm. Brzeski Jan
Chełmża	„	a) Brzeski Józef Chełmża
b) Jeziorski L. Toruń
16. Cech ślusarski
cechm. Doehn, Jerzy
Toruń	„	a) Winiarski M. Toruń
b) Pyszora M. „
ul. Szczytna
17. Cech szklarski
cechm. J. Baranowski
Toruń, Franciszkańska 8	„	a) Baranowski J. Toruń
b) Lubiszewski J. „
18. Cech blacharski
cechm. Gliński
Toruń	„	a) Gliński T. Toruń
b) Scholz H. „
1. Cech stol. bedn. stolarski
(przymus.) cechm. Ign.
Barylski — Wąbrzeźno	Wąbrzeźno	a) Barylski Ign. Wąbrzeźno
b) Balicki Teofil „
2. Cech piekarski
cechm. Józef Szóstakowski
Wąbrzeźno	„	a) Szostakowski J. „
b) Augustynowicz A. „
3. Cech kolodziejski
cechm. Teodor Strzyżewicz
Wąbrzeźno	„	a) Strzyżewicz T. „
b) Olszewski Elzanowo
4. Cech siodlarski (przymus.)
cechm. Chojnicki Jan
Kowalewo	„	a) Chojnicki St. Kowalewo
b) Dziennik A. „
5. Cech malarski
cechm. Stańczewski
Wąbrzeźno	„	a) Stańczewski Wąbrzeźno
b) Jabłoński „
6. Cech rzeźniczy (wolny)
cechm. Kaczyński
Wąbrzeźno	„	a) Lubomski „
b) Paszota „
7. Cech kowalski
cechm. Franc. Falkowski
Wąbrzeźno	„	a) Ambrożkiewicz Zieleń
b) Falkowski Wąbrzeźno
8. Cech szewski (wolny)
cechm. Zalewski Wład.
Wąbrzeźno	„	a) Warszawski M. „
b) Tesławski St. „
9. Cech krawiecki
cechm. R. Zaporowicz
Wąbrzeźno	„	a) Zaporowicz R. „
b) Rujner Marjan „
10. Cech metalowców
cechm. F. Maciejewski
Kowalewo	„	a) Grabowski Bron. „
b) Wiecki J. „

1. Cech kowalско-kołodziejski
cechm. Stawski
Chełmża	Chełmża	a) Stawski
b) Wojciechowski L. „	Chełmża
2. Cech metalowców (wolny)
cechm. A. Litkowski
Chełmża	„	a) A. Litkowski m. blach.
b) J. Perszke m. ślus. „	Chełmża
3. Cech rzeźniczy (wolny)
cechm. St. Kozłowski
Chełmża	„	a) Kozłowski
b) Feizer „	Chełmża
4. Cech piekarski (przymus.)
cechm. Górtowski
Chełmża	„	a) Szostakowski H.
b) Dolecki J. „	„
5. Cech stolarsko-bednarski
(wolny) cechm. Wład. Dom-
żański — Chełmża	„	a) Domżański Wł.
b) Muzalewski J. „	„
6. Cech krawiecki-kuśnierski
cechm. Kalinowski
Chełmża	„	a) Kalinowski
b) Jaworski Konst. „	„
7. Cech szewski
cechm. J. Rutkowski
Chełmża	„	a) Konkowski St.
b) Szauer Józef „	„
1. Cech krawiecki (wolny)
cechm. Franc. Wiśniewski
Golub	Golub	a) Wiśniewski Franc.
b) Łoboda Jan „	Golub
2. Cech stolarsko-bednarski
(wolny) Jan Mrozowski
Golub	„	a) Mrozowski
b) Neumann „	„
3. Cech kowalско-koł.-siodl.
cechm. Fr. Nozdrzykowski
Golub	„	a) Jan Nozdrzykowski „
b) Kuszyński J. Lipnica	„
4. Cech szewski
cechm. Fr. Suchowski
Golub	„	a) Zdrojewski M.
b) Olkowski M. „	Golub
1. Cech szewsko-krawiecki
cechm. Fr. Leski
Kowalewo	Kowalewo	a) Wroński Ant.
b) Puchalski Ant. „	Kowalewo

Obwód II.

1. Cech szewski (przym.)
cechm. Cybula A.
Grudziądz, ul. Strzelecka	Grudziądz	a) Cybula A.
b) Malinowski „	Grudziądz
2. Cech fryzjerski (wolny)
cechm. Szeleczyński
Grudziądz, Koszarowa 11	„	a) Dobruchowski „
a) Wilewski Jan „	„
3. Cech piekarski (wolny)
cechm. Zajączkowski
Grudziądz, Ks. Budkiewicza	„	a) Spychała B. „
b) Zajączkowski „	„

4. Cech stolarski (wolny) cechm. Karau Grudziądz, Sienkiewicza	Grudziądz	a) Pahlke b) Waclawski	Grudziądz "
5. Cech ślusarski (wolny) cechm. R. Gramberg Grudziądz, Koszarowa	"	a) Szule W. b) Waclawski	" "
6. Cech krawiecki (wolny) cechm. Rost St. Grudziądz, Pańska 4.	"	a) Rost Stanisl. b) Laskowski	" "
7. Cech malarski (wolny) cechm. A. Puttins Grudziądz, Długa 14	"	a) Lesiński F. b) Müller L.	" "
8. Cech budowlany (wolny) cechm. Olkowski Grudziądz, Staszycza	"	a) Olkowski b) Jakubowski	" "
9. Cech dekarSKI (przym.) cechm. zmarł	"	a) zmarł b) Zyblewski J.	Chelmża
10. Cech rzeźniczy cechm. Zwoliński Grudziądz, Radzyńska 25	"	a) Zwoliński Wł. b) Pankowski	Grudziądz "
11. Cech cukierniczy (przym.) cechm. Fraćkowski Chelmno	"	a) Fraćkowski Wł. b)	Chelmno
12. Cech damsko-krawiecki cechm. Krajewski Fr. Grudziądz, 3. Maja 39	"	a) Krajewski Fr. b) Laskowski	Grudziądz "
13. Cech kow. kołodziejski cechm. Piotrowski J. Grudziądz, J. Wybickiego	"	a) Piotrowski J. b) Mross B.	" "
14. Cech siodl. Tapicerski cechm. Ruciński Grudziądz, Kościelna	"	a) Ruciński Maks. b) Samplawski A.	" "
15. Cech szklarski (wolny) cechm. Henryk Schulenberg Grudziądz, Szewska	"	a) Komisja przy Izbie	"
16. Cech garncarski cechm. Łagoda St. Grudziądz, Toruńska 18	"	a) Łagoda Stefan b) Mańkowski B.	Grudziądz Pelplin
17. Cech brukarski cechm. Kamiński Chelmża	"	a) Kamiński Wł. b) Olszewski W.	Chelmża Toruń
1. Cech piekarski (wolny) cechm. Rediger Chelmno	Chelmno	a) Rediger St. b) Ciecziński J.	Chelmno "

2. Cech bednarski (wolny)
cechm. J. Binkowski
Chełmno, Poprzeczna	Chełmno	a) Lipski Fr.
b) Idzikowski M.	Chełmno
„
3. Cech młynarski (wolny)
cechm. B. Chrzanowski
Czarze	„	a) Chrzanowski B.
b) Ruther Herm.	Czarze
Dąbrowo
4. Cech stolarski (wolny)
cechm. A. Demand
Chełmno	„	a) Demand A.
b) Adam Brunon	Chełmno
„
5. Cech rzeźnicki (wolny)
cechm. Rutkowski Fr.
Chełmno	„	a) Frąckowski
b) Rutkowski	„
„
6. Cech malarski (wolny)
cechm. L. Rudnicki
Chełmno, 3. Maja	„	a) Rudnicki L.
b) Kamiński J.	„
„
7. Cech siodlarski (wolny)
cechm. zmarł	„	a) zmarł
b) Glatten E.	„
„
8. Cech budowlany (wolny)
cechm. Rosiński
Chełmno	„	a) Rosiński Jan
b) Schilling	„
„
9. Cech ślusarski (wolny)
cechm. Fr. Eblowski
Chełmno	„	a) Eblowski Stan.
b) Eblowski Fr.	„
„
10. Cech krawiecki (wolny)
cechm. Szczepan Zieliński
Chełmno	„	a) Gliniecki A.
b) Badziąg Wl.	„
„
11. Cech kołodziejski (przym.)
cechm. Piątkowski F.
Brzozowo	„
„	a) Piątkowski
b) Blumkowski Wl.
Dobro pow. Chełmno	Brzozowo
Wl. Nowe-
Chełmno
12. Cech kowalski
cechm. Greiser
Małe Czyste	„	a) Greiser
b) Bukowski Fr.	Małe Czyste
pow. Chełmno
Chełmno
13. Cech szewski
cechm. Jan Szrubka
Chełmno	„	a) Abraham M.
b) Gałkiewicz	Chełmno
„
14. Cech fryzjerski
cechm. F. Riedel
Chełmno	„	a) Riedel Fr.
b) Zblewski Fr.	„
„
1. Cech krawiecko-szewski (wolny)
cechm. W. Chyliński
Łasiń	Łasin	a) Chyliński Wl.
b) Miedzianowski	Łasin
„
2. Cech kołodz.- kowalski
cechm. Porzych
Łasin	„	a) Jakubowski J.
b) Kleszczyński	Jakóbkowo
Łasin

3. Cech stolar.-bednarski (przym.) Łasin
cechm. Fr. Chojnowski
Łasin		a) Chojnowski
b) Ciernicki Fr.	Łasin
„
1. Cech bednarsko-tokar.-koszyk. Nowe
cechm. Aug. Frankowski
Nowe		a) Komisja przy Izbie	
2. Cech szewski (wolny)
cechm. Jan Müller
Nowe	„	a) Müller Jan
b) Czarnecki J.	Nowe
„
3. Cech krawiecki (wolny)
cechm. Laskowski J.
Nowe	„	a) Karasiewicz F.
b) Janowski F.	„
„
4. Cech rzeźnicki (wolny)
cechm. Stasiewski Fr.
Nowe	„	a) Smoczyński Bron.
b) Stasiewicz Fr.	„
„
5. Cech stolarski (wolny)
cechm. Franc. Gburek
Nowe	„	a) Żurawski A.
b) Dąbrowski A.	„
„
6. Cech kowalski
cechm. Fr. Schwarz
Nowe		a) Wygocki M.
b) Prengiel Bron.	„
„
7. Cech piekarski
cechm. St. Wiecki
Nowe	„	a) Wiecki St.
b) Nikodem W.	„
„
1. Cech kowal.-kołodz.-siodl.
cechm. Chrostowski Jan
Radzyn	Radzyn	a) Chrostowski Jan
b) Piekarski M.	Radzyn
„
1. Cech kowalski (wolny)
cechm. Walenty Gerke
Przechowo	Swiecie	a) Gerke
b) Kamiński Jan	Przechowo
Konopad
2. Cech malar.-szklar. (przym.)
cechm. P. Górski
Swiecie	„	a) Rzędkowski L.
b) Górski Paweł	Nowe
Swiecie
3. Cech piekarski (wolny)
cechm. W. Kierzkowski
Swiecie	„	a) Kierzkowski W.
b) Kłowski Franc.	Swiecie
„
4. Cech krawiecki (wolny)
cechm. Franc. Rosiński
Swiecie	„	a) Rosiński Franc.
b) Nitka Franc.	„
Lubiewo
5. Cech kołodziejski (wolny)
cechm. Kuberski Konst.
Swiecie	„	a) Kuberski K.
b) Burszel Mich.	Swiecie
Wiąg
6. Cech stolarski (wolny)
cechm. Gemza Jan
Swiecie	„	a) Schmidt
b) Gemza Jan	Swiecie
„

7. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Bol. Manikowski Świecie, Kopernika 4	Świecie	a) Manikowski Bol. Świecie b) Nogalski Tomasz „
8. Cech siodlarski (przym.) cechm. Jerszenkowski Świecie	„	a) Domachowski J. „ b) Kontowski Fr. Gruczno
9. Cech szewski cechm. Neumann Antoni Świecie	„	a) Neumann A. Świecie b) Spychalski J. „
10. Cech młynarski (przym.) cechm. Wiesie Sucha Młyn	„	a) Wiesie W. Sucha Młyn b) Jasiński K. Ostrowite
1. Cech metalowców (przym.) cechm. Paweł Noetzel Gniew	Gniew	a) Niedbalski Józef Gniew b) Wachowski „
2. Cech piekarski (przym.) cechm. J. Woźniewski Gniew	Gniew	a) J. Woźniewski Gniew b) Ziolkowski Wł. „
3. Cech siodlarski (wolny) cechm. Paweł George Gniew	„	a) George Paweł „ b) Kaszubowski Fr. Tymawa
4. Cech szewski (przym.) cechm. A. Grubezyński Gniew	„	a) Konradt A. Gniew b) Grubezyński A. „
5. Cech kowalski (wolny) cechm. Pstrąg Gniew	„	a) Pstrąg M. „ b) Białkowski J. „
6. Cech rzeźniczy (przym.) cechm. Borzeszkowski Fr. Gniew	„	a) Borzeszkowski „ b) Witta Jan „
7. Cech krawiecki (wolny) cechm. Zawacki Gniew	„	a) Zawacki Jan „ b) Otlewski R. „
8. Cech koszykarski (przym.) cechm. Frankowski Fr. Gniew.	„	a) Frankowski Fr. „ b) Milewski A. Opalenie
9. Cech kolodziejski za. cechm. Klein Al. Piaseczno	„	a) „ b) Klein Alojzy Piaseczno

Obwód III.

1. Cech malarski (wolny) cechm. Augustyński M. Tuchola	Cojnice	a) Augustyński M. Tuchola b) Kaniecki L. Chojnice
2. Cech kowalski (wolny) cechm. Cysewski Majętność Lipieniec	„	a) Burmistrz miasta „ b) Cysewski Jan Kosobudy

3. Cech krawiecki (wolny) cechm. Cysewski A. Chojnice	Chojnice	a) Cysewski A. b) Domracki P.	Chojnice „
4. Cech piekarski cechm. Grzybowski L. Chojnice	„	a) Trojanowski b) Grzybowski	„ „
5. Cech ślusarski (wolny) cechm. Kamiński Izydor Chojnice	„	a) Szpitter m. ślus. b) Felski B.	Tuchola Brusy
6. Cech rzeźnicki (wolny) cechm. Bakoś W. Chojnice	„	a) Bakoś b) Sliwiński E.	Chojnice „
7. Cech powoźników (wolny) cechm. Olszewski Br. Chojnice	„	a) Olszewski Br. b) Rekowski	„ „
8. Cech budowlany (wolny) cechm. Landowski Jan Chojnice	„	a) Landowski J. b) Brzósowski	Chojnice Brusy
9. Cech kominiarski cechm. Andrzejewski Fr. Chojnice	„	a) Andrzejewski Fr. b) Siniarski	Starog. Sępólno
10. Cech szewski cechm. Zawadzki Chojnice	„	a) Zawadzki b) Chylewski	Chojnice „
11. Cech stolarski (wolny) cechm. Bolle Fr. Chojnice	„	a) Burmistrz miasta b) Tope A.	„ „
12. Cech fryzjerski cechm. Zuchowski Fr. Chojnice	„	a) Zuchowski Fr. b) Roliński Jan	„ „
13. Cech młynarski cechm. Klara Michał Czersk		a) Klara Michał b) Scheffler	Czersk „
1. Cech krawiecki (przym.) cechm. Pawelski P. Tuchola	Tuchola	a) Pawelski Paweł b) T, Prochowski	Tuchola Koślinka
2. Cech stolarski (przym.) cechm. Gierchowski Fr. Tuchola	„	a) Gierchowski Fr. b) Matuszewski K.	Tuchola „
3. Cech kowalski (wolny) cechm. Gulkowski B. Kielpin	„	a) Gulkowski B. b) Przytarski A.	Kielpin Tuchola
4. Cech piekarski (wolny) cechm. Latzke Jan Tuchola	„	a) Latzke Jan b) Strzelecki R.	Tuchola „

5. Cech kołodziejski (przym.) cechm. Matuszewski Koślinka	Tuchola	a) Matuszewski b) Sylwester B.	Koślinka Tuchola
6. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Zająkła R. Tuchola	„	a) Zająkła Roman b) Weyna W.	„ „
7. Cech szewski (przym.) cechm. Grabrych W. Tuchola	„	a) Karwat J. b) Grabrych W.	„ „
8. Cech młynarski (przym.) cechm. Praśniewski T. Tuchola	„	a) Praśniewski T. b) Rafiński W.	„ „
1. Cech krawiecki (wolny) cechm. Poch F. Sępólno	Sępólno	a) Klein A. b) Borlik P.	Sępólno „
2. Cech szewski (wolny) cechm. Br. Domek Sępólno	„	a) Domek Br. b) Szymryk F.	„ „
3. Cech kow.-kołodz.-siodl. cechm. Szütz G. Sępólno	Sępólno	a) Grzegoszewski A. Włościbórz b) Pastwik	Sępólno Sępólno
4. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Wachholz Sępólno	„	a) Lasecki St. b) Mazurkiewicz	„ Więcbork
5. Cech piekarski (przym.) cechm. Kraege T. Sępólno	„	a) Ossowski J. b) Balcer Wł.	Sępólno Więcbork
6. Cech młynarski cechm. Winowiecki Niechórz	„	a) Winowiecki pow. Sępólno b)	Niechórz „
1. Cech kow.-siodl.-kołodz. cechm. Młodzik Maks. Więcbork	Więcbork	a) Młodzik Maks. b) Wolski B.	Więcbork „
2. Cech stol.-bednarski (wolny) cechm. Hahlweg H. Więcbork	„	a) Pankau Ludw. b) Hallweg H.	Więcbork „
3. Cech ślus.-blacharski cechm. Szalski Paweł Więcbork	„	a) Szalski Paweł b) Burmistrz miasta	„ „
4. Cech kraw.-szewski (wolny) cechm. Fr. Kania Więcbork	„	a) Kania Fr. b) Tusz Antoni	„ „
1. Cech kraw.-szewski (przym.) cechm. Zółtek W. Kamień	Kamień	a) Gburezyk b) Przymuszała Paweł	Płocicz „

2. Cech kowalsko-kołodziejski cechm. Heiser Kamień	Kamień	a) Sprengel Fr. M. b) Młodzik B.	Cerkwice Płocicz
1. Cech piekarski cechm. Gilla Czersk	Czersk	a) Gostkowski J. b) Deja J.	Czersk „
2. Cech krawiecki (przym.) cechm. Sadowski Kl. Czersk	„	a) Sadowski Kl. b) Ossowski	„ „
3. Cech stolarsko-bedn. cechm. Czabania J. Czersk	„	a) Czabania J. b) Sikorski B.	„ „
4. Cech kow.-kołodz. cechm. Butowski Czersk	„	a) Butowski J. b) Buczyński Fr.	„ „
5. Cech rzeźnicki cechm. Tuszyński A. Czersk	„	a) Grzeca Paweł b) Kitowski St.	„ „
6. Cech szewcki cechm. Repiński Teodor Czersk	„	a) Repiński Teodor b) Ossowski Antoni	„ „

Obwód IV.

1. Cech garncarski (wolny) cechm. Kronke B. Brodnica	Brodnica	a) Kronke Bolesł. b) Bandrowski B.	Brodnica „
2. Cech ślusarski cechm. Niklewski T. Brodnica	„	a) Niklewski T. b) Burza H.	„ „
3. Cech kowalski cechm. Swiarski D. Brodnica	„	a) Swinarski D. b) Kaszyński	„ Mszano
4. Cech kołodziejski cechm. K. Heyda Brodnica	„	a) Heyda K. b) Urbański R.	Brodnica Karbowo
5. Cech krawiecki cechm. Skowroński T. Brodnica	„	a) Skowroński T. b) Seroczyński A.	Brodnica „
6. Cech stolarski (wolny) cechm. Krajewski Jan Brodnica	„	a) Krajewski J. b) Wasielewski J.	„ „
7. Cech szewcki (wolny) cechm. Orlewicz Brodnica	„	a) Orlewicz b) Klein A.	„ „

8. Cech malarski (wolny) cechm. Maliszewski J. Brodnica	Brodnica	a) Maliszewski J. b) Kuczyński G.	Brodnica „
9. Cech piekarski (wolny) cechm. Smoczyński B. Brodnica	„	a) Smoczyński B. b) Psuta St.	„ „
10. Cech rzeźnicki (wolny) cechm. Skwarski W. Brodnica	„	a) Skwarski Wl. b) Lamparski A.	„ „
11. Cech fryzjerski cechm. Machaj J. Brodnica	„	a) Machaj J. b) Kokoczyński Br.	„ „
1. Cech krawiecki (wolny) cechm. Jakielski Lubawa	Lubawa	a) Jakielski M. b) Laskowski Ant.	Lubawa „
2. Cech piekarski (wolny) cechm. Krzewiński Lubawa	„	a) Krzewiński b) Neumann	„ „
3. Cech kow.-kołodz.-siodl. (wolny) cechm. Krasiński A. Lubawa	„	a) Krasiński A. b) Dembicki Teodor	„ „
4. Cech szewcki cechm. Tomaszewicz I. Lubawa	„	a) Tomaszewicz Ign. b) Bartkowski T.	„ „
5. Cech rzeźnicki cechm. Wład Leski Lubawa	Lubawa	a) Dembicki L. b) Draszewski A.	Lubawa „
6. Cech malarski cechm. Turkowski Wl. Lubawa	„	a) Turkowski Wład. b) Gęstwicki F.	„ „
7. Cech ślusarski cechm. J. Czajkowski	„	a) Czajkowski J. b) Grabowski J.	„ „
8. Cech stolarski cechm. Licznerski Fr. Lubawa	„	a) Licznerski Fr. b) Lietz L.	„ „
1. Cech szewcki (wolny) cechm. Jamrozik Antoni Lidzbark	Lidzbark	a) b)	
2. Cech kołodziejski (wolny) cechm. Gorzka Lidzbark	„	a) Gorzka F. b) Mańka	Lidzbark „
3. Cech stolarski (wolny) cechm. Blank J. Lidzbark	„	a) Grau Józef b) Tessar Bron.	„ „
4. Cech kow.-ślusarski (wolny) cechm. Bartkowski Lidzbark	„	a) Bartkowski L. b) Tuszyński	„ „

5. Cech rzeźniczy cechm. Bieniszewski Lidzbark	Lidzbark	a) Bieniszewski K. Lidzbark b) Smoleński Wł. „
6. Cech krawiecki cechm. Waśniewski J. Lidzbark	„	a) Waśniewski J. „ b) Lewandowski „
1. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Budwicki Bol. Nowemiasto	Nowemiasto	a) Ludwicki B. Nowemiasto b) Rogacki F. „
2. Cech ślusarski (wolny) cechm. Duszyński A. Nowemiasto	„	a) Duszyński „ b) Wygocki J. „
3. Cech krawiecki (wolny) cechm. Mierzwa B. Nowemiasto	„	a) Mierzwa B. „ b) Łukaszewski „
4. Cech stolarski (wolny) cechm. Góralski Cz. Nowemiasto	„	a) Góralski Cz. „ b) Jentkiewicz B. „
5. Cech piekarski (wolny) cechm. Jabłoński Nowemiasto	„	a) Jabłoński W. „ b) Morenz „
6. Cech kowalski cechm. Grabowski Nowemiasto	„	a) Grabowski J. „ b) Litz Teofil Bratjan
7. Cech szewski (wolny) cechm. Czolba M. Nowemiasto	Nowemiasto	a) Czolba M. Nowemiasto b) Mazurewicz J. „
8. Cech młynarski (przym.) cechm. Kastrau E. Bratjan	„	a) Kastrau E. Bratjan pow. Lubawa b) Gemba
1. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Sompoliński Działdowo	Działdowo	a) b)
2. Cech kow.-ślusarski cechm. Pleta Fr. Działdowo	„	a) Zastawny J. Działdowo b) Pleta Fr. Rywoczyn
3. Cech piekarski cechm. Fr. Kruszewicz Działdowo	„	a) Krajewski K. Howo b) Graduszewski Działdowo
4. Cech krawiecki (wolny) cechm. Truszkowski J. Działdowo	„	a) Truszkowski J. „ b) Karpa L. „
5. Cech stolarski (wolny) cechm. Bannasz. W. Działdowo	„	a) Suchocki J. „ b) Terwowski J. „

6. Cech szewcki (wolny) cechm. Dietsch Aug. Działdowo	Działdowo	a) Waśniewski J. Działdowo b) Senczek G. „	
7. Cech bedn.-kołodziejski cechm. M. Kleist Działdowo	„	a) Kleist „ b) Jankowski „	
1. Cech rzeźniccki (przym.) cechm. Głabiszewski J. Górzno	Górzno	a) Gołębiewski J. Górzno b) Głabiszewski J. „	
2. Cech kow.-kołodziejski (wolny) cechm. K. Kalinowski Górzno	„	a) Kalinowski K. „ b) Wiśniewski K. „	
3. Cech kraw.-szewcki (wolny) cechm. Siedlecki A. Górzno	„	a) Siedlecki A. „ b) Gorczyński K. „	
4. Cech stolarsko-bednarski cechm. Rogalski Górzno	„	a) Rogalski Fr. „ b) Kowalski A. „	

Obwód V.

1. Cech rzeźniccki (wolny) cechm. Gadomski B. Starogard	Starogard	a) Gadomski B. Starogard b) Egert Józef „	
2. Cech krawiecki (wolny) cechm. Kotowski Leon Starogard	„	a) Kotowski Leon „ b) Krukwiński „	
3. Cech kołodziejski (wolny) cechm. Przewoski St. Starogard	Starogard	a) Przewoski St. Stargard b) Arasmus Pączewo	
4. Cech piekarski (wolny) cechm. Tiałowski T. Starogard	„	a) Tiałowski T. Starogard b) Gatkowski Ign. „	
5. Cech stol.-bednarski (wolny) cechm. Marchlewicz L. Starogard	„	a) Marchlewicz L. „ b) Potulski L. „	
6. Cech siodlarski (wolny) cechm. Elmanowski Jan Starogard	„	a) Szybrowski Br. „ b) Kurz Aleks. „	
7. Cech malarski (wolny) cechm. Longear J. Starogard	„	a) Longear J. „ b) Kierzke Feliks „	
8. Cech szewcki (wolny) cechm. Maciejewski T. Starogard	„	a) Maciejewski T. „ b) Wika Franc. „	
9. Cech fryzjerski (wolny) cechm. Pączek Fr. Starogard	„	a) Pączek Fr. „ b) Rószkiewicz Cz. „	

10. Cech garncarski (wolny)
cechm. Bauch A.
Starogard	Starogard	niema komisji	
11. Cech kowalski (wolny)
cechm. Golembiewski
Starogard	„	a) Golembiewski Starogard
b) Piotrkowski Ant. „	
12. Cech ślus.-blacharski (wolny)
cechm. Zygowski
Starogard	„	a) Zygowski F. „
b) Przybielski W. „	
13. Cech budowlany (wolny)
cechm. Jan Pillar
Starogard		a) Pillar „
b) Lisewski A. Pelplin	
1. Cech kowalski (wolny)
cechm. Haydasz
Tzew	Tzew	a) Haydasz W. Tzew
b) Ploczkowski J. „	
2. Cech mlynarski (przym.)
cechm. Szule W.
Tzew	„	a) Bonkowski „
b) Gwizdała Zawada
pow. Starogard	
3. Cech malarski (wolny)
cechm. Wyczyński J.
Tzew	„	a) Wyczyński J. Tzew
b) Wiśniewski R. Pelplin	
4. Cech kołodziejski (wolny)
cechm. H. Degler
Tzew	„	a) Wachowski J. Rajkowy
b) Staniszewski A. Gniszewo	
5. Cech krawiecki (wolny)
cechm. J. Karlikowski
Tzew	„	a) Rogowski J. Tzew
b) Wilga St. „	
6. Cech ślusarski (wolny)
cechm. Rintelen
Tzew	Tzew	a) Markowski sekr. miejski
Tzew
b) Radziejewski M. Tzew	
7. Cech zegarmistrzowski (wolny)
cechm. Cichorz Paweł
Pelplin	„	a) Cichorz Pelplin
b) Karczyński Cz. Pelplin	
8. Cech stolarski (wolny)
cechm. Adrian O.
Tzew.	„	a) Falkowski Wł. Rajkowy
b) Wagner Józef Subkowy	
9. Cech rzeźniczy (wolny)
cechm. Maćkowiak
Tzew	„	a) Deyna A. Tzew
b) Maćkowiak „	
10. Cech tapiecki (wolny)
cechm. Gliński
Tzew.		a) Gliński A. „
b) Grzyszczyński „	
11. Cech piekarski (wolny)
cechm. Szczygielski
Tzew	„	a) Szczygielski „
b) Borzykowski „	

12. Cech fryzjerski (wolny)
cechm. Szczepanowski
Tczew	Tczew	a) Szczepanowski
b) Androwski J.	Tczew
„
13. Cech szewcki
cechm. Gryffkowski
Tczew	„	a) Gryffkowski J.
b) Szykowski J.	„
„
14. Cech budowlany (wolny)
cechm. Paczkowski
Tczew.	„	niema komisji	
1. Cech metalow. (przym.)
cechm. Soborowski W.
Kościerzyna	Kościerzyna	a) Lubawski F.
b) Kamiński Aug.	Kościerzyna
„
2. Cech fryzjerski (przym.)
cechm. Ruchniewicz
Kościerzyna	„	a) Ruchniewicz K.
b) Kosznik Fr.	„
„
3. Cech kraw.-kuśn. (przym.)
cechm. Wroński M.
Kościerzyna	„	a) Wroński M.
b) Jonas W.	„
„
4. Cech stolarski (przym.)
cechm. W. Kośnik
Kościerzyna	„	a) Kośnik W.
b) Reban A.	„
„
5. Cech piekarski (wolny)
cechm. L. Pawłowski
Kościerzyna	„	a) Pawłowski L.
b) Kośnik	„
„
6. Cech murarsko-ciesielski
(przym.) cechm. Jereczek I.
Kościerzyna	„
„	a) Jereczek Ign.
b) Lewandowski L.	„
„
7. Cech rzeźnicki (wolny)
cechm. A. Rosinek
Kościerzyna	„	a) Gierszewski J.
b) Magnus Fr.	„
„
8. Cech szewcki
cechm. Kujawski
Kościerzyna	Kościerzyna	a) Kujawski J.
b) Tuska Fr.	Kościerzyna
„
9. Cech kow.-siodl. (przym.)
cechm. L. Moritz
Dębogóry	„	a) Moritz L. Dębogóry
b) Marchewicz	Dębogóry
Lubiano
10. Cech kołodziejski (przym.)
cechm. Swieczkowski
Kościerzyna	„	a) Swieczkowski
b) Kropidłowski	Kościerz.
„
11. Cech młynarski (przym.)
cechm. Reich Jan
Lipusz	„	a) Łącki Pogódki
b) Czapiewski	Lipusz
Wieprznica
1. Cech stolarski (wolny)
cechm. J. Janicki
Skarszewy	Skarszewy	a) Burmistrz miasta
Skarszew
b) Borzestowski Fr.	Skarszew
Zblewo

2. Cech kowalski (przym.)
cechm. Czarkowski K.
Skarszewy	Skarszewy	a) Czarkowski K. Skarszewy
b) Umerski Antoni „
3. Cech rzeźniczy (wolny)
cechm. W. Olszewski
Skarszewy	„	a) Olszewski „
b) Magnus Jan „
4. Cech szewsko-kraw. (przym.)
cechm. Kościński Jan
Skarszewy	„	a) Kościński „
b) Pomierski „
5. Cech piek.-cukiern. (przym.)
cechm. Brzeziński
Skarszewy	„	a) Brzeziński W. „
b) Białk Fr. „
6. Cech garncarsko-ceglarski
cechm. J. Budziński
Kościerzyna	„	a) Budziński J. Kościerzyna
b) Budziński Aug. „

Obwód VI.

1. Cech budowlany (wolny)
cechm. Scheiba
Wejherowo	Wejherowo	a) Scheiba Wejherowo
b) Grabowski Puck
2. Cech stolar.-bedn. (wolny)
cechm. W. Stark
Wejherowo	„	a) W. Stark Wejherowo
b) Markowski „
3. Cech krawiecki (wolny)
cechm. Bojeński
Wejherowo	„	a) Bojeński „
b) Dziecielski „
4. Cech siodlarski (wolny)
cechm. Bartsz
Wejherowo	„	a) Chrzan Maks. „
b) Bartsz Wilhelm „
5. Cech kołodziejski (wolny)
cechm. Fularczyk
Wejherowo	„	a) Fularczyk „
b) Dąbski J. „
6. Cech metalowców (wolny)
cechm. Grabiński Fr.
Wejherowo	Wejherowo	a) Grabiński Wejherowo
b) Regliński Jan Zagórze
7. Cech rzeźniczy (wolny)
cechm. Lemke Grzegorz
Wejherowo	„	a) Rosinke J. Wejherowo
b) Lewenau Jan „
8. Cech szewski
cechm. Błaszka J.
Wejherowo	„	a) Piłat Józef „
b) Błaszka Juljusz „
9. Cech piekarski (wolny)
cechm. Kitowski W.
Wejherowo	„	a) Kitowski T. „
b) Derron A. „

10. Cech mal.-lakiern.(przym.)
cechm. Hodam
Puck		a) Kowalkowski E. Kartuzy
b) Szule Fr. Puck
11. Cech młynarski
cechm. Marszałkowski L.
Zagórze	„	a) Marszałkowski L.
Zagórze
b) Kozłowski L. Łuzino
12. Cech fryzjerski (przym.)
cechm. Schiemann
Wejherowo	„	a) Malachowski S. Wejhe-
rowo
b) Schiebler N. Wejherowo
1. Cech rzeźniczy (przym.)
cechm. Popp Jan
Puck	Puck	a) Popp Jan Puck
b) Pliński „
2. Cech piekarski (przym.)
cechm. Kopicki
Puck	„	a) Kopicki L. „
b) Lesnau Fr. „
3. Cech kołodziejski (wolny)
cechm. Abraham J.
Puck	„	a) Abraham J. „
b) Kreft Fr. „
4. Cech kowalski (wolny)
cechm. Oberzyk
Łebcz	„	a) Oberzyk Jan Łebcz
b) Czuba Puck
5. Cech stolarski (przym.)
cechm. Konefke
Puck	„	a) Burmistrz miasta Puck
b) Edward Juljan „
6. Cech krawiecki (przym.)
cechm. Pliński Aug.
Puck	„	a) Pliński Aug. „
b) Kosperka Aug. „
7. Cech szewcki (przym.)
cechm. Redig
Puck	„	a) Burmistrz miasta „
b) Krampikowski J. „
8. Cech budowlany (przym.)
cechm. Grabowski
Puck	„	a) Grabowski „
b) Klebba L. „
9. Cech młynarski (przym.)
cechm. Priebe
Puck	„	a) Burmistrz miasta „
b) Priebe Juljan Puck
1. Cech stolarski (wolny)
cechm. Kołka J.
Kartuzy	Kartuzy	a) Kołka J. Kartuzy
b) Szyniechowski St. „
2. Cech krawiecki (przym.)
cechm. Gołembiewski T.
Kartuzy	„	a) Kostuch W. Sierakowice
b) Gołembiewski T. Kartuzy
3. Cech piekarski (przym.)
cechm. Rószkowski
Kartuzy	„	a) Rószkowski L. „
b) Dobrowolski Brunon
Sierakowice

4. Cech rzeźnicki
cechm. Bela Leon
Kartuzy	„	a) Kuczkowski
b) Bella L.	Kartuzy
„
5. Cech szewcki
cechm. Klonowski J.
Kartuzy	„	a) Kullas Jan
b) Grzenkowski Fr.	„
„
6. Cech kow.-kołodz.-siodlar.
cechm. Rószkowski Wł.
Kartuzy	„	a) Rószkowski Wł.
b) Rozner Józef	„
„
7. Cech młynarski (przym.)
cechm. Czech Otton
Mlynek, p. Przodkowo, pow. Kartuzy	„	niema komisji	

20. Komisje Egzaminacyjne dla czeladników przy Izbie Rzemieślniczej.

Elektrotechnictwo
Grudziądz	a) Inż. Lech, przewodn. — Grudziądz
b) „ Dolatowski, zast. przewodn. — Grudziądz
c) Kopernik, m. inst., mistrz ławnik „
d) Kujawski, ławnik czeladn. „
Modniarstwo
Grudziądz	a) Krajewski, m. kraw., przewodn. — Grudziądz
b) Wasilewska, m. modn., zast. przewodn. i ławnik Grudziądz
c) Pokorska, ławn. czeladn., Grudziądz
d) Mayerowska, ławn. czelad. „
Damskie-
Krawiectwo
Starogard	a) Kotowski, m. kraw., przewodn. — Starogard
b) Błaszowski, m. kraw., zast. przew. „
c) Bunikowski, m. kraw. 1-szy ławnik „
d) Świklińska, m. kraw., 2-gi ławnik „
e) Kamiński, czel., ławnik czeladnik „
Drukarstwo
Grudziądz	a) Dyr. Grobelny, m. druk., przewodn. — Grudziądz
b) Kulerski Wł., m. druk., zast. przew. „
c) dyr. Waligórski, m. druk., ławnik „
d) Szczuka Bolesław, m. druk., ławnik — Wąbrzeźno
e) Jankowiak, ławnik czeladnik — Grudziądz
f) Sieg, ławnik czeladnik „
Młynarstwo
Grudziądz	a) Biszoff, syndyk Izby, przewodn. — Grudziądz
b) Stanisławski, m. młyn., ławnik „
c) Wielicki, m. młyn, ławnik „
Litografstwo
Grudziądz	a) Dyr. Grobelny, m. druk., przew., — Grudziądz
b) Kulerski Wł., m. druk., zast. przew, „
c) Waligórski, m. druk., ławnik „
d) Hering, rzeczoznawca — Grudziądz
e) Widner R. „
Rzeźbiarstwo
w kamieniu
Toruń	a) Wyrzykowski J., przewodn. — Toruń
b) Schneider Fr., zast. przew. „
c) Kamiński Jan, m. rzeźb., ławnik — Wąbrzeźno
d) Thoher Robert — Toruń

Rzeźbiarstwo w drzewie Toruń	a) Konkolewski, przewodn. — Toruń b) Dorr, m. rzeźb., ławnik — Wąbrzeźno c) Schartowski, czel. rzeźb., ławnik — Toruń
Mechanictwo Toruń	a) Katafias Wład., państw. insp. przem., przewodn. Toruń b) Cierpiałkowski K., zast. przew. i 1-szy ławnik — Toruń c) Kręcki Ł., zast. ławn. — Toruń d) Czernski A., ławnik czel. „ e) Lewandowski, zastępca czel. ławnika — Toruń- Podgórz
Koszykarstwo Nowe	a) Frankowski A., m. koszyk., przewodn. — Nowe b) Gorczyński B., m. ławnik — Nowe c) Biliński, ławnik czel. „
Instalatorstwo Grudziądz	a) Szulc Wacław, m. ślus., przewodn. — Grudziądz b) Bendig, m. blach., ławnik mistrz „ c) Patermann „ „ „ d) Ponicki — Grudziądz „ „ „ e) Zasadzki „ „ „ f) Zalisz „ „ „
Fotografstwo Grudziądz	a) Poznański Alojzy, m. fotogr., przewodniczący — Grudziądz b) Lemański, zast. przewodn. — Chełmno c) Lemański, ławnik — Chełmno d) Kaczmarek, zast. ławnika mistrz. — Toruń e) Byszewski, ławnik — Toruń f) Dittmann, zast. ławnika — Grudziądz
Ceglarstwo Nowemiasto	a) Jentkiewicz, przewodn. — Nowemiasto b) Achelius, ławnik mistrz „ c) Kubalski, ławnik czel. „
Introligatorstwo Grudziądz	a) Szczuka, m. druk., przewodn. — Wąbrzeźno b) Wienczek, m. introl., zast. i ławnik — Toruń c) Malinowski, ławnik — Chełmno d) Demski, ławnik — Grudziądz e) Preuss, zast. ławnika — Toruń
Rzeźbiarstwo w drzewie Starogard	a) Olszewski J., m. stol., przewodn. — Starogard b) Sowa J., m. rzeźb., zast. przew. i ławnik — Czersk c) Wleciał Jan, zast. ławnika — Grudziądz d) Bonkowski W., ławnik czeladn. — Starogard
Modniarstwo Chełmno	a) Gliniecki A., m. kraw., przewodn. — Chełmno b) Badziąg Wł., m. kraw., zast. przew. „ c) Mordawska H., m. modn., ławnik „ d) Sucharska, m. modn., zast. ławnika „ e) Chrzanowska H., ławnik czeladn. „ f) Richter R., zast. ławnika czeladn. „
Optyka Grudziądz	a) Kruszewski, m. zegarm., przewodn. — Grudziądz b) Ritter jun., m. optyk, ławnik „ c) Romanowski, ławnik czeladn. „

5. Wykaz złożonych egzaminów czeladniczych w obrębie Pomorskiej Izby Rzemieślniczej.

Z a w ó d	Rok 1925	Rok 1926	Z a w ó d	Rok 1925	Rok 1926
Młynarstwo	78	51	Kolodziejstwo	117	103
Piekarstwo	120	102	Kowalstwo	309	391
Cukiernictwo	4	8	Slusarstwo	217	234
Rzeźnictwo	114	161	Blacharstwo	15	19
Krawiectwo	138	148	Mechaniczwo	9	27
Modniarstwo	6	11	Elektrotechnictwo	10	18
Szewetwo	106	128	Instalatorstwo	1	2
Kuśnierstwo	1	—	Kotlarstwo	—	1
Fryzjerstwo	49	25	Pilnikarstwo	2	4
Rzeźbiarstwo w drzewie	1	7	Zegarmistrzostwo	5	7
Murarstwo	33	47	Rymarstwo	3	—
Ciesielstwo	31	47	Siodlarstwo	37	39
Ceglarstwo	—	1	Garbarstwo	1	—
Dekarstwo	—	4	Litografia	1	6
Garnearstwo	5	1	Introligatorstwo	2	3
Szklarstwo	2	4	Drukarstwo	38	32
Kominarstwo	13	13	Tapicerstwo	3	14
Brukarstwo	1	2	Malarstwo	24	27
Stolarstwo	274	332	Lakiernictwo	1	2
Tokarstwo	—	3	Krawiectwo damskie	9	11
Koszykarstwo	2	24	Optyka	—	1
Bednarstwo	—	3			
			Razem	1782	2063

C. Dział kwestji mistrzowskich.

1. Spis komisji egzaminacyjnych dla mistrzów z siedzibą w Grudziądzu, Toruniu i Starogardzie.

Zawód	Siedziba komisji	Nazwiska a) Przewodniczącego b) zast. przewodn.	Nazwiska ławników
Rzeźnictwo	Grudziądz	a) Krzyślak pow. lek. wet. Grudziądz b) Zwoliński Wł. Grudz. Radzyńska 25	1) Zwoliński Wł. Grudziądz 2) Grabowski Ryszard Grudziądz Toruńska 11 3) Buchole Grudz. Pańska
Piekarstwo	„	a) Spychała Bazyli Grudziądz Forteczna b) Gronek Jan Grudziądz Rynek	1) Gronek Jan Grudziądz 2) Zajęczkowski Jan Grudziądz Ks. Budkiewicza 3) Józefowicz Ignacy Grudziądz Toruńska 27 4) Krajnik Grudz. Pańska
Szewetwo	„	a) Cybulla Antoni Grudziądz Strzelecka b) Iżyniec Rudolf Grudziądz Toruńska 21	1) Iżyniec Rud. Grudziądz 2) Jędrzejewski Leon Grudziądz Nadgórna 3) Szczepkowski J. m. kam. Grudziądz Grobłowa 31 4) Deszczyński Bolesł. Grudziądz Mickiewicza 4
Krawiectwo	„	a) Zieliński Antoni Grudziądz Nadgórna 4 b) Rost Stanisław Grudziądz Pańska	1) Rost Stanisł. Grudziądz 2) Pawłowski J. Grudziądz Plac 23 Stycznia 3) Szczodrowski Stanisław Grudziądz Lipowa 4) Pańka Wacł. Grudziądz Chelmińska 30
Kraw. damsk.	„	a) Rost Stanisław Grudziądz b) Krajewski Franciszek Grudziądz 3 Maja 39/40	1) Laskowski Grudziądz Wybickiego 2) Graczyńska Grudziądz Nadgórna 3) Lipińska Grudziądz Nadgórna 4) Krajewski Grudziądz
Slusarstwo	„	a) Herzberg dyr. państw. szkoły bud. maszyn Grudziądz b) Szule Wacław Grudziądz Kopernika 5	1) Szule Wacław Grudziądz 2) Wacławski Fr. Grudziądz Kwiatowa 3) Prabucki Marjan Świecie 4) Lewandowski Józef Gródek pow. świecki

Zawód	Siedziba komisji	Nazwisko a) Przewodniczącego b) zast. przewodn.	Nazwiska ławników
Blacharstwo	Grudziądz	a) Herzberg dyr. szkoły bud. masz. Grudziądz b) Szule Wacl. Grudziądz	1) Bendyk Józef m. blach. Grudziądz Lipowa 2) Laskowski Maks. m. bl. Swiecie 3) Szule Waclaw m. ślus. Grudziądz 4) Waclawski Franc. Grudziądz Kwiatowa
Garncearstwo	„	a) Łagoda Stefan Grudziądz Toruńska 18 b) Drażek Kazim. Grudziądz Kościuszki 9	1) Drażek Kazimierz Grudziądz Kościuszki 9 2) Graszewicz Radzyn pow. grudziądzki 3) Podgórski Tuchola
Drukarstwo	„	a) Grobelny Władysław Grudziądz - Tuszewo b) Szutkowski T. Toruń	1) Wł. Kulerski Grudziądz Pańska 2) Waligórski Wł. Grudziądz „Głos Pomorski“ 3) Szczuka Bol. Wąbrzeźno 4) Wieczorek A. Grudziądz
Dekarstwo	„	a) Grabowski zmarł b) Kopkowski Gruczno pow. świecki	1) Kopkowski Gruczno 2) Żyblewski Chelmża 3) Szudziński Maksymiljan Nowe
Mularstwo	„	a) Pillar Jan Starogard b) Wykrzykowski J. Toruń Warszawska 2	1) Wykrzykowski Julian Toruń Warszawska 2 2) Scheiba Jan Wejherowo 3) Mansfeld Fr. Grudziądz 4) Rosochowicz Arnold Toruń Mickiewicza
Ciesielstwo	„	a) Pillar Jan Starogard b) Wykrzykowski J. Toruń	1) Fr. Schneider Toruń 2) Lisewski Alojzy Pelplin 3) Jereczek m. cies. Kościerzyna 4) Olkowski Michał m. cies. Grudziądz
Młynarstwo	„	a) Biszoff Fr. Syndyk Izby Grudziądzkiej	1) Stanisławski Jan Grudziądz 2) Wielicki Grudziądz Górny Młyn
Cukiernictwo	„	a) Frąckowski Chelmno b) Lisewicz Grudziądz	1) Lisewicz Grudziądz 2) Kulpiński J. Grudziądz 3) Kowalczyk St. Grudziądz
Tapicerstwo	„	a) Ruciński Maks. Grudziądz b)	1) Ziętarski Teofil m. tapic. Grudziądz Grobłowa 2) Tarczykowski m. tapic. Grudziądz Podgórna
Zegarmistrz.	„	a) Kruszewski Wiktor Grudziądz Wybickiego	1) Cichosz Paweł Pelplin 2) Guss Grudziądz Wybick. 3) Gołębiwski Chelmża 4) Szarzyński Alf. Grudziądz 5) Pijałkowski Alf. Grudziądz

Zawód	Siedziba komisji	Nazwiska a) Przewodniczącego b) zast. przewodn.	Nazwiska ławników
Szklarstwo	Grudziądz	a) Biszoff Fr. syndyk Izby Grudziądz b) Baranowski J. Toruń Franciszkańska 8	1) Orzechowski Grudziądz Plac 23 go Stycznia 2) Baranowski Toruń 3) Orzechowski Łasin 4) Lubiszewski Jan Toruń Słowackiego 35
Modniarstwo	„	a) Biszoff Fr. synd. Izby b) Rost Stanisław	1) Wasilewska Grudziądz Toruńska 2) Jurkiewiczówna Grudz. 3) Wilkowska Helena Tuchola 4) Mordawska Chełmno
Elektrotechn.	„	a) Dolatowski A. Grudz. dyr. Elektr. miejsk. b) Kopernik, Grudziądz	1) Maciejewski Józef, Grudziądz Mickiewicza 2) Kiepusa Michał Grudz. 3) Kopernik Grudziądz Groblowa
Stolarstwo	„	a) Biszoff Fr. syndyk Izby Grudziądz	1) Pahlke Jan Grudziądz Lipowa 41 2) Wacławski Antoni Grudziądz Plac 23 Stycznia 3) Maciejewski Fr. Grudziądz Groblowa
Kowalstwo	„	a) Biszoff Franc. syndyk Izby Grudziądz b) Piotrowski Julj. Grudziądz Wybickiego 44	1) Piotrowski Juljan Grudziądz 2) Mross Franciszek Grudziądz Kwiatowa 3 3) Flisikowski Jan Swierkocin 4)
Kołodziejstwo	„	a) Biszoff Franc. syndyk Izby Grudziądz	1) Gwizdalski Grudziądz 2) Linda Jeżewo p. Swiecki
Siodlarstwo	„	a) Biszoff Franc. syndyk Izby Grudziądz b) Heyka m. siodl. Lubawa	1) Heyka m. siodl. Lubawa 2) Wykrzykowski Antoni Toruń 3) Mańkowski Maks. Jeżewo pow. świecki
Garbarstwo	„	a) Zwoliński Władysław Grudziądz	1) Kudert August m. garb. Lidzbark 2) Domke A. jun. m. garb. Grudziądz
Rzeźnictwo	Toruń	a) Szware pow. lek. wet. Toruń b) Szczmański Józef Toruń - Podgórz	1) Szczmański Toruń Podgórz 2) Noga Maks. Toruń Podgórz 3) Br. Roznerski Toruń Lubicka 4) Wakarecy Józef Toruń Szewska
Piekarstwo	„	a) Jurkiewicz Paweł Toruń Mostowa 25 b) Rysiewski Jan Toruń Kopernika 25	1) Bączkowski St. Toruń St. Rynek 9 2) Rysiewski Jan Toruń 3) Kwiatkowski Dam. Toruń Katarzyny 12

Zawód	Siedziba komisji	Nazwiska a) Przewodniczącego b) zast. przewodn.	Nazwiska ławników
Szewetwo	Toruń	a) Szeleier Jan Toruń Ra- biańska 5 b) Angowski Józef Joruń Małe Garbary 8	1) Angowski Józef Toruń 2) Mrugowski Ign. Toruń Piekary 15 3) Miłośny Michał Toruń Mickiewicza 83
Krawiectwo	„	a) Pentlinowski Jan To- ruń Kopernika 48	1) Fr. Zieliński Toruń św. Ducha 18 2) Makowski Jan Toruń Franciszkańska 11 3) Werner Franciszek To- ruń Szeroka 38
Damsko kraw.	„	a) przew. wyjechał b) Kowalski Damazy To- ruń Słowackiego 33	1) Czarnecka Toruń M. Gar- bary 2) Zeidler Fr. Toruń Jęcz- mienna 3) Janowa Makowska To- ruń Franciszkańska 11
Stolarstwo	„	a) Konkolewski Franci- szek Toruń Żeglarska b) Rolewski Kazimierz Toruń Sobieskiego 25	1) Rolewski Kazimierz To- ruń 2) Wachowiak St. Toruń Piekary 33 3) Konkolewski L. Toruń Żeglarska 11 4) Rossa Stanisław Toruń Podgórz
Koszykarstwo	„	a) Jeziorski Leon Toruń Król, Jadwigi 16 b) Bąk Antoni Toruń Szewska 17	1) Bąk Antoni Toruń 2) Brzeski Jan Chelmża 3) Kosman Antoni Toruń 4) Senkbeil Paweł Toruń Podgórna 29
Kowalstwo	„	a) Osmański Michał To- ruń Podmurna 30/32 b) Kwella Leon Toruń Kościuszki 38	1) Kwella Leon Toruń 2) Jabłoński Wład. Toruń Sukiennicza 23 3) Nowak Jan Toruń Lu- bicka 39
Kolodziejstwo	„	a) przewodn. zmarł b) Pawlak Szymon Pod- górz Główna 30	1) Pawlak Szymon Podgórz 2) Nowak Józef Toruń Lu- bicka 39
Blacharstwo	„	a) Katafias Władysław To- ruń Nowomiejski Ry- nek 20 b) Gliński Teodor jun. Toruń Piekary 11	1) Gliński Teod. jun. Toruń 2) Zieliński Franciszek To- ruń Łazienna 22 3) Gliński Teod. sen. Toruń Piekary 15
Instalatorstwo	„	a) Katafias Wład. Toruń b) Gliński Teodor jun. Toruń Piekary 11	1) Gliński Teod. jun. Toruń Piekary 11 2) Zieliński Franc. Toruń 3) Gliński Teod. sen. Toruń
Mechaniczwo	„	a) Katafias Wład. Toruń b) Cierpiałkowski Konst. Toruń Szosa Chelmiń- ska 33	1) Cierpiałkowski Konst. Toruń 2) Katafias Jan Toruń Ko- ściuszki 3) Kręcki Łucjan Toruń Podmurna 1

Zawód	Siedziba komisji	Nazwiska a) Przewodniczącego b) zast. przewodn.	Nazwiska ławników
Garncarstwo	Toruń	a) Wykrzykowski J. bud. Toruń Warszawska 2 b) Wyczyński Stefan Toruń Szezytna 20	1) Wyczyński Stefan Toruń 2) Gołaszewski Bronisław Toruń - Mokre Magistr. 97 3) Kwiatkowski Fr. Toruń Małe Garbary 24
Kominiarstwo	„	a) Radomicki Wiktor bud. miejski Toruń	1) Filip Jan Toruń Sobieskiego 27 2) Kiljan Feliks Toruń Graniczna 9. 3) Matykowski Anzelm Toruń Małe Garbary 7
Brukarstwo	„	a) Wykrzykowski J. Toruń Warszawska 2 b) Kamiński Chelmża	1) Kamiński Chelmża 2) Olszewski Wojciech Toruń Poniatowskiego 1 3) Groszewski Jan Toruń Podmurna 3 4) Jarzyński Grudziądz
Malarstwo	„	a) Biernacki Zygm. Toruń Grudziądzka 111 b) Sulecki Jakób Toruń Jęczmienna 6	1) Sulecki Jakób Toruń 2) Kozielecki Józef Toruń Łazienna 20 3) Mikołajczak Władysław Toruń Grudziądzka 29
Fryzjerstwo	„	a) Ebert Ksawery Toruń Małe Garbary 11 b) Barczyński Julian Toruń Piekary 35	1) Barczyński Julj. Toruń 2) Szule Kazimierz Toruń 3) Olkiewicz Zygmunt Toruń Chelmińska 3 4) Rygielski Franc. Toruń Prosta 2
Slusarstwo	„	a) Katafias Władysław Toruń b) Szule Artur Toruń	1) Szule Artur Toruń 2) Winiarski Metody Toruń 3) Wojtowicz Kazim. Toruń
Rzeźnictwo	Starogard	a) Czerwiński Maks. pow. lek. wet. Starogard b) Gadomski B. Starog.	1) Kalisz Jan Starogard 2) Gadomski Starogard 3) Guzowski Alojzy Starog.
Piekarstwo	„	a) Tiałowski Tomasz Starogard b) Gajkowski Ign. Starogard	1) Gajkowski Ig. Starogard 2) Węglkowski Jan Starogard 3) Tocha Feliks Starogard 4) Szczygielski Tczew Królewiecka 10
Szewetwo	„	a) Maciejewski Teodor Starogard b) Liedtka B. Starogard	1) Liedtka Bern. Starogard 2) Cwikliński P. Starogard 3) Wyka Franc. Starogard
Krawiectwo	„	a) Kotowski L. Starogard b) Blaszkowski J. Starog.	1) Blaszkowski J. Starogard 2) Krukwiński J. Starogard
Stolarstwo	„	a) Marchlewicz Leon Starogard b) Olszewski Jan Starogard	1) Olszewski J. Starogard 2) Potulski Leon Starogard 3) Jurczyk Starogard 4) Lange Jan Skórcz
Kowalstwo	„	a) Gołębiewski August Starogard b) Piotrkowski Starog.	1) Piotrkowski Starogard 2) Gajkowski Jan Bobowo 3) Masa Starogard 4) Gapa Sylwester Stara Jania

Zawód	Siedziba komisji	Nazwisko	
		a) Przewodniczącego	b) zast. przewodn.
		Nazwiska ławników	
Kołodziejstwo	Starogard	a) Przewoski Albin Starogard b) Czarnecki Starogard	1) Czarnecki Starogard 2) Arasmus R. Starogard 3) Przewoski St Starogard 4) Umerski Antoni Skarszewy
Fryzjerstwo	„	a) Paszek Franc. Starogard b) Ruszkiewicz Czesław Starogard	1) Ruszkiewicz Czesław Starogard 2) Kita Jan Skórcz 3) Szarmach Leon Starog.
Slusarstwo	„	a) Żygowski Franciszek Starogard b) Mliczek Józef Starog.	1) Mliczek Józef Starogard 2) Bruski Józef Starogard 3) Krauze Fr. Starogard 4) Kardasz Stanisł. Czersk
Blacharstwo	„	a) Mliczek Józef Starog. b) Żygowski Fr. Starog.	1) Żygowski Fr. Starogard 2) Przybyłski W. Starogard 3) Bruski Józef Starogard 4) Kardasz Stanisł. Czersk
Rzeźbiarstwo	„	a) Olszewski Jan Starog.	1) Kühn Artur Starogard 2) Dorr Ryszard Wąbrzeźno 3) Sowa Józef Czersk 4) Wleciał Jan Grudziądz

2. Wykaz zgłoszonych i złożonych egzaminów mistrzowskich w roku 1925.

Oznaczenie zawodu	Zgłoszono się	Złożyło egzamin przed komisją w			Razem	U w a g i
		Gru-dziądzu	Toruniu	Starogardzie		
Młynarstwo	10	10	—	—	10	1 nie złożył
Piekarstwo	25	7	—	9	16	
Rzeźnictwo	26	—	—	3	3	
Krawiectwo	37	9	2	16	27	
Modniarstwo	2	2	—	—	2	
Szewctwo	29	11	2	8	21	
Garbarstwo	1	—	—	—	—	
Fryzjerstwo	14	1	—	2	3	
Murarstwo	8	6	—	—	6	1 nie złożył
Ciesielstwo	1	1	—	—	1	
Rzeźbiarstwo w drzew.	1	—	—	—	—	
Dekarstwo	4	1	—	—	1	
Zduństwo i garne.	3	2	2	—	4	
Szklarstwo	1	1	—	—	1	
Kominiarstwo	2	—	1	—	1	
Brukarstwo	2	—	—	—	—	
Stolarstwo	35	—	8	14	22	1 nie złożył
Tokarstwo	1	—	—	—	—	1 złożył egz. przed kom. w Poznaniu
Kolodziejstwo	14	—	—	9	9	
Kowalstwo	35	6	9	11	26	
Ślusarstwo	24	7	4	—	11	
Blacharstwo	2	—	—	—	—	
Mechanictwo	4	—	5	—	5	
Elektrotechnictwo	3	3	—	—	3	
Instalatorstwo	1	—	1	—	1	
Zegarmistrzostwo	3	2	—	—	2	
Siodlarstwo	4	2	—	—	2	1 nie złożył
Tapicerstwo	1	—	—	—	—	
Malarstwo	3	—	5	—	5	
Drukarstwo	2	—	—	—	—	
Damskie krawiectwo	7	1	1	—	2	
R a z e m :	305	72	40	72	185	4 nie złożyło

Pozostało w komisjach na rok 1926 — 47 spraw.

Odłożono do akt zgłoszeń do egzam. mistrz. — 19 spraw.

Pozostało w opracowaniu na 1926 rok — 50 spraw.

3. Wykaz zgłoszonych i złożonych egzaminów mistrzowskich w roku 1926.

Oznaczenie zawodu	Zgłosilo się	Złożyło egzaminu przed komisją w			Razem	U w a g i
		Gru- dziądzu	Toruniu	Staro- gardzie		
Młynarstwo	14	6	—	—	6	1 nie złożył
Piekarstwo	37	11	3	11	25	1 „ „
Cukiernictwo	4	—	1	—	1	
Rzeźnictwo	41	23	3	7	33	1 nie złożył
Krawiectwo	49	16	5	15	36	
Modniarstwo	1	—	—	—	—	
Szewetwo	41	12	—	14	26	
Korkarstwo	1	1	—	—	1	1 złożył przed komisją szewek.
Fryzjerstwo	15	—	8	—	8	
Rzeźbiarstwo w drzewie	1	—	—	2	2	
„ w kamieniu	1	—	—	—	—	
Murarstwo	9	4	—	—	4	1 nie złożył
Ciesielstwo	3	1	—	—	1	1 nie złożył
Dekarstwo	4	1	—	—	1	
Zduństwo i garnc.	1	1	—	—	1	
Szklarstwo	2	—	1	—	1	
Kominiarstwo	12	—	6	—	6	
Brukarstwo	2	—	2	—	2	
Stolarstwo	32	8	2	11	21	2 nie złożyło
Tokarstwo	1	—	—	—	—	1 złożył przed kom. w Poznaniu
Bednarstwo	1	—	—	—	—	przekazano do Poznania
Kołodziejstwo	25	11	1	4	16	2 nie złożyło
Kowalstwo	89	54	9	9	72	
Ślusarstwo	33	15	6	3	24	2 nie złożyło
Blacharstwo	6	1	—	1	2	
Mechanictwo	6	—	1	—	1	w tem mechanik ortoped.
Elektrotechnictwo	8	—	—	—	—	1 nie złożył
Instalatorstwo	3	2	—	—	2	
Zegarmistrzostwo	3	2	—	—	2	
Siodlarstwo	7	—	—	—	—	
Litografstwo	1	—	—	—	—	1 złożył w Poznaniu.
Drukarstwo	6	—	—	—	—	2 nie złożyło
Tapicerstwo	5	4	—	—	4	
Malarstwo	9	—	6	—	6	
Damskie krawiectwo	18	2	2	—	4	1 nie złożył
Razem :	491	175	56	77	310	15 nie złożyło

Pozostało w komisjach na 1927 rok 43 sprawy.
 Odrzucono z powodu braku zadośćuczynienia wymaganym warunkom
 wzgl. odłożono do akt z powodu zrezygnowania 35 spraw.
 Pozostało w opracowaniu na 1927 rok 87 spraw.

4. Wykaz wydanych świadectw uprawnienia.

W myśl przepisów przejściowych z dnia 26. VII. 1897 r. i 30. V. 1908 r. otrzymali świadectwa uprawnienia do kształcenia uczni:

W roku 1925.

- W zawodzie dekar skim:* Lamparski Antoni z Wąbrzeźna;
W zawodzie stolarskim: Trampski Bronisław z Tomaszewa, pow. kościerski; — Rószkowski Michał z Borzestowa, pow. kartuski.
W zawodzie kołodziejskim: Raszeja Piotr z Kuńczewic, pow. toruński; — Gęsicki Jan z Bukówca, pow. świecki.
W zawodzie kowalskim: Iwicki Stanisław z Witrębowic, pow. toruński.

W roku 1926.

- W zawodzie stolarskim:* Glamowski Antoni z Suhej pow. świecki.
W zawodzie ślusarskim: Dembicki Roman z Lubawy; — Schwoch Jan ze Starogardu.
W zawodzie kowalskim: Saworski Teofil z Góry, pow. kościerski; — Lessnau Ksawery ze Starzyńskiego Dworu, pow. pucki; — Murawski Franciszek z Cichego, pow. lubawski.
W zawodzie kołodziejskim: Brauer August ze Śliwic, pow. tucholski; — Szpica Piotr z Radzimia pow. tucholski.
W zawodzie krawieckim: Makowski Tomasz z Lipusza, pow. kościerski.
W zawodzie damsko-krawieckim: Klimczakowa Kazimiera z Chojnic.
W zawodzie malarskim: Neumann Medard z Nowegomiasta.
W zawodzie rzeźnickim: Czapp Józef z Kiepin, pow. kartuski; — Kolka Franciszek z Przodkowa, pow. kartuski.
W zawodzie piekarskim: Jakubowski Aleksander z Konarzyn, powiat chojnicki.
W zawodzie modniarskim: Kuklińska Marja z Kartuz.
W zawodzie koszykarskim: Borkowski Franciszek ze Starogardu.
-

5. Wykaz wydanych dyplomów jubileuszowych dla mistrzów cechowych w roku 1926 przez Izbę Rzemieślniczą w Grudziądzu.

L p.	Nazwisko i imię	Zawód	Miejscowość	Z okazji
1	Borucki D.	m. malar.	Nowe	50-letnie pracy zawodowej
2	Brzeziński W.	m. piekar.	Skarszewy	25- „ „ „
3	Behr Eryk	m. rzeźn.	Nowe	25- „ „ „
4	Block Jan	m. ślusar.	Toruń	25- „ „ „
5	Budziński Aug.	m. zduński	Skarszewy	25- „ „ „
6	Centlewski A.	m. szewski	Wąbrzeźno	25- „ „ „
7	Dobruchowski J.	m. fryzjer.	Grudziądz	25- „ „ „
8	Drabiński Bron.	m. murar.	Toruń	25- „ „ „
9	Doehn Jerzy	m. ślusar.	Toruń	25- „ „ „
10	Feeser Józef	m. rzeźnic.	Chełmża	25- „ „ „
11	Felski Fritz	m. siodl.	Grudziądz	25- „ „ „
12	Block Jan	m. rzeźn.	Kościerzyna	25- „ „ „
13	Góralski Czesł.	m. stolar.	Nowemiasto	25- „ „ „
14	Dybowski J.	m. rzeźn.	Nowe	25- „ „ „
15	Glatten E.	m. siodl.	Chełmno	50- „ „ „
16	Gehrz Hugo	m. piekar.	Toruń	25- „ „ „
17	Grove Eryk	m. fryzj.	Chojnice	25- „ „ „
18	Grzyb Francisz.	m. krawiec.	Osie	25- „ „ „
19	Górski Wiktor	m. krawiec.	Swiecie	25- „ „ „
20	Halmann M.	m. stolar.	Kartuzy	25- „ „ „
21	Hafke Antoni	m. piekar.	Starogard	25- „ „ „
22	Hein Karol	m. piekar.	Starogard	25- „ „ „
23	Izbauer Paweł	m. piekar.	Czersk	25- „ „ „
24	Jabłoński Julian	m. rzeźn.	Nowe	25- „ „ „
25	Krajebński J.	m. kowal.	G. Brodnica	25- „ „ „
26	Kleinowski Fr.	m. garnc.	Kościerzyna	25- „ „ „
27	Klonowski J.	m. kowal.	Cynkowo	25- „ „ „
28	Knudt Władysław	m. piekar.	Brodnica	25- „ „ „
29	Kwiatkowski D.	m. piekar.	Toruń	25- „ „ „
30	Komiszk A.	m. stolar.	Łasin	25- „ „ „
31	Kozłowski St.	m. rzeźn.	Chełmża	25- „ „ „
32	Klein Antoni	m. szewski	Brodnica	25- „ „ „
33	Kuczora Fran.	m. rzeźn.	Kościelna Jania	25- „ „ „
34	Kohler Adolf	m. rzeźn.	Wąbrzeźno	25- „ „ „
35	Kosielecki J.	m. malar.	Toruń	25- „ „ „
36	Lubomski Bolesł.	m. rzeźn.	Wąbrzeźno	25- „ „ „
37	Lazarewicz Fr.	m. fryzj.	Nowemiasto	25- „ „ „
38	Meifert Gustaw	m. piekar.	Chojnice	25- „ „ „
39	Matyjaszak J.	m. stolar.	Nowemiasto	25- „ „ „
40	Mielke Otton	m. zduński	Kościerzyna	25- „ „ „
41	Neumann Rudolf	m. szewski	Kościerzyna	25- „ „ „
42	Przybylski W.	m. blachar.	Starogard	25- „ „ „
43	Ponknin E.	m. piekar.	Chojnice	25- „ „ „
44	Polenz Karol	m. fryzj.	Chojnice	25- „ „ „
45	Reiter Wilhelm	m. stolar.	Lisewo	25- „ „ „
46	Konradt Rudolf	m. piekar.	Starogard	25- „ „ „
47	Rohr Ernest	m. siodl.	Grudziądz	40- „ „ „
48	Rosiński Fr.	m. krawiec.	Swiecie	25- „ „ „
49	Skowroński A.	m. krawiec.	Górzno	25- „ „ „
50	Swieczkowski J.	m. kołodz.	Kościerzyna	25- „ „ „
51	Smiegierski J.	m. rzeźn.	Nowe	25- „ „ „
52	Smoczyński Al.	m. rzeźn.	Nowe	25- „ „ „
53	Schreiber Paweł	m. krawiec.	Chojnice	50- „ „ „
54	Schwein A.	m. piekar.	Chojnice	50- „ „ „

L. p.	Nazwisko i imię	Zawód	Miejscowość	Z okazji
55	Skolewski G.	m. stolar.	Kartuzy	25-lecie pracy zawodowej
56	Samuel C.	m. piekar.	Starogard	25- „ „ „
57	Smoczyński Bron.	m. rzeźn.	Nowe	25- „ „ „
58	Stasiewski Franc.	m. rzeźn.	Nowe	25- „ „ „
59	Schyller Paweł	m. malar.	Toruń	25- „ „ „
60	Schyller Franc.	m. malar.	Toruń	25- „ „ „
61	Schwarz Gustaw	m. kowal.	Kartuzy	25- „ „ „
62	Tapper Otton	m. fryzj.	Radzyn	25- „ „ „
63	Tapper Jan	m. stolar.	Nowe	50- „ „ „
64	Talkowski St.	m. krawiec.	Czarze	25- „ „ „
65	Tiałowski St.	m. piekar.	Starogard	25- „ „ „
66	Tiałowski Józef	m. piekar.	Starogard	25- „ „ „
67	Tesławski St.	m. szewski	Wąbrzeźno	25- „ „ „
68	Trude Wilhelm	m. rzeźn.	Warlubie	25- „ „ „
69	Tadewaldt J.	m. fryzjer.	Swiecie	25- „ „ „
70	Urbański A.	m. szewski	Wąbrzeźno	25- „ „ „
71	Willer Teodor	m. piekar.	Chojnice	25- „ „ „
72	Walaskowski M.	m. krawiec.	Kartuzy	25- „ „ „
73	Warszewski M.	m. szewski	Wąbrzeźno	25- „ „ „
74	Warmbier H.	m. kowal.	Zukowo	25- „ „ „
75	Zalewski Jan	m. szewski	Wąbrzeźno	25- „ „ „
76	Welke Emil	m. fryzj.	Chojnice	25- „ „ „
77	Wojtaszewski J.	m. młynar.	Tezew	25- „ „ „
78	Wentzel Rudolf	m. kowal.	Borez	25- „ „ „
79	Zalewski Antoni	m. szewski	Wąbrzeźno	25- „ „ „
80	Zygowski Franc.	m. ślusar.	Starogard	25- „ „ „

Pozatem Izba wydała dyplomów uznania za 40-letnią pracę zawodową podmistrzowi murarskiemu, p. Bartzowi Gustawowi z Grudziądza i dwa dyplomy uznania za dobre wykonanie sztuk czeladniczych uczniom: Więckowskiemu J. z Torunia i Wiśniewskiemu Władysławowi z Torunia.

D. Doksztalcenie zawodowe.

1. Doksztalcająca szkoła zawodowa.

1. Ze strony komisji egzaminacyjnych dla czeladników, jak i ze strony kierowników Doksztalcającej Szkoły Zawodowej kilkakrotnie wysunięto kwestję, jaki poziom wiedzy ogólnej winien posiadać kandydat, który się zgłasza do egzaminu czeladniczego. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorze w porozumieniu z Izłą Rzemieślniczą opracowała program, który potwierdziła Izba Rzemieślnicza na posiedzeniu zarządu wraz z delegatami, jakie odbyło się dnia 14. VIII. 1926 r. Program przewiduje między innymi egzaminy końcowe w doksztalcającej szkole zawodowej z wiedzy ogólnej. Egzaminy odbywać się mają w obecności delegata danego zawodu i miejscowości, a świadectwa wystawione po złożeniu egzaminu z wynikiem dodatnim, upoważniają komisje egzaminacyjne dla czeladników do zwolnienia takich uczniów do egzaminu z wiedzy ogólnej. (Nie dotyczy to teorii fachowej.)

2. Celem ścisłej współpracy pomiędzy warsztatem, a doksztalcającą Szkołą Zawodową zarządziło Województwo, po porozumieniu się z Izłą Rzemieślniczą i Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorze, ażeby do egzaminów czeladniczych zostały zaproszeni kierownicy Doksztalcającej Szkoły Zawodowej. Obecność ich na egzaminach ma na celu zapoznania się z wymaganiami oraz życzeniami danego rzemiosła, co do poziomu, oraz co do życzeń w stosunku do nauki w Doksztalcającej Szkole Zawodowej.

Odwrotnie zaleca Izba, ażeby Cechy na posiedzeniach swoich zachęcały członków Rady Szkolnej do brania udziału w lekcjach w charakterze sprawozdawców i obserwatorów, ażeby się przekonali od czasu do czasu o postępach uczniów, co przyczynić się może do podniesienia autorytetu Szkoły.

3. Z polecenia Izby opracowali fachowcy dla niektórych zawodów wzory do rysunków i podręczniki dla użytku w Doksztalcającej Szkole Zawodowej, gdyż brak odpowiedniego materiału dał się fatalnie odczuwać w szkołach, co odbić się ujemnie musiało na poziomie nauki.

4. W wielu wypadkach dała Izba poszczególnym Cechom, lub osobom informacje dot. uczęszczania do Doksztalcającej Szkoły Zawodowej uczniów zamiejscowych, uczęszczania do szkoły uczniów w wieku ponad 18 lat itp.

5. Ilość godzin uczęszczania w Doksztalcającej Szkole Zawodowej jest również przedmiotem częstej interpelacji. Sprawy w niektórych wypadkach opierały się o Sąd i mimo to kwestja ta nadal pozostaje niewyjaśnioną.

W myśl § 120 ust. 5 Ord. Proc. Ministerstwo Wyznań Religijnych zarządziło pismem z dnia 3 lipca 1924 r. L. dz. 10922 III. na terenie Pomorza wprowadzenie 10 godzin nauki w Dokszt. Szkole Zawodowej. Ustawa w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Dz. U. 65/24, poz. 636, z dnia 15 grudnia 1924 r.) opiewa w art. 9, że godziny nauki zawodowej do 6 godzin tygodniowo wlicza się do obowiązujących godzin pracy. Niezupełnie wyjaśniona jest kwestja, jak należy godziny pracy dla młodocianych rozłożyć, oraz jak należy te 6 godzin zaliczać. Spory w tej kwestji, które oparły się ostatecznie o sąd, zostały w kilku wypadkach na korzyść mistrzów rozstrzygnięte. Izba ze swej strony czyni starania, ażeby tą niejasność usunąć.

6. Kwestję sporną stanowiła również opłata za uczęszczanie uczniów do Doksztalającej Szkoły Zawodowej. W jednym wypadku opłaty te wynosiły 12 zł. rocznie od ucznia i miały być na cały rok zgóry zapłacone. Protesty odnośnych organizacji wobec ważności uchwały Rady Miejskiej — pozostały bez skutku. Uzyskano jedynie ulgi w płaceniu, a mianowicie, że płaci się tylko kwartalnie. Izba stoi na stanowisku, że opłata ta jest niesłuszna, gdyż na rzecz Szkół Zawodowych opłaca się dodatek do świadectwa przemysłowego. Opłata powyższa stanowi faktycznie podwójne opodatkowanie na ten sam cel.

7. Wniosek Cechu kowalsko-kołodziejsko-siodlarskiego w Radzynie umotywowany i poparty przez Izbę, dot. utworzenia Doksztalającej Szkoły Zawodowej w Radzynie, nie doznał uwzględnienia, gdyż ogólna liczba uczniów, wynosząca 28, jest według zdania Kuratorjum niedostateczna do utworzenia szkoły.

2. Tworzenie kursów fachowych, książkowych i innych.

Jakkolwiek starania szły w kierunku utworzenia choć krótszych wieczornych kursów, to zarówno brak odpowiednich fachowców, jak i znikoma frekwencja zgłaszających się, spowodowały, że starania spełzły na niczem.

Jedynie kurs kroju dla zawodu krawieckiego odbył się w pierwszym półroczu 1925 r. w godzinach wieczornych w Grudziądzu, przy udziale 9 uczestników.

W ostatnim czasie uzyskała Izba siły fachowe dla niektórych zawodów i przystępuje do zorganizowania wieczornych kursów narazie w Grudziądzu w modelarstwie i kroju dla zawodu szewskiego i krawieckiego. Jednakże i tu frekwencja jest niedostateczną.

W planie Izby jest zorganizowanie kursów fachowych dla niektórych zawodów w poszczególnych miastach obwodu Izby, o ile będzie dostateczne zainteresowanie. Projektowane są również kilkutygodniowe całodzienne kursy, które mają obejmować następujący program: teoria zawodowa, materiałoznawstwo, praktyka zawodowa, (tam, gdzie na to zezwalają okoliczności) kalkulacja, książkowość, korespondencja, znajomość odnośnych ustaw.

Przygotowuje się krótkoterminowe kursa dla kandydatów, przysposabiających do egzaminu mistrzowskiego, które mają obejmować wszystko to, co dla samodzielnego prowadzenia rzemiosła pod względem ogólnej wiedzy jest konieczne.

3. Wykłady i referaty.

W miarę potrzeby oraz nadarzającej się okazji wydelegowała Izba bądź to na zebrania cechowe, bądź też na konferencje rzemieślnicze referenta z wykładem oświatowym, podatkowym, lub okolicznościowym.

Oprócz prezesa Izby, który nieomal na każdym zjeździe Związków Cechowych, oraz na większych zjazdach rzemieślniczych wygłaszał referaty sytuacyjne, był obecny Syndyk Izby, oraz na specjalne życzenie Cechów i Towarzystw zawodowych, miewał referaty urzędnik Izby, p. Cieszyński.

4. Wydawnictwa zawodowe i podręczniki.

Rozwój kulturalny i zawodowy rzemiosła postępuje, jakkolwiek opornie, naprzód. Główną przyczyną tego są trudne warunki ekonomiczne. Zrozumienie potrzeb natomiast jest większe. Bądź co bądź należy zanotować cały szereg pism zawodowych, już wychodzących, bądź to powołanych do życia w ubiegłym roku sprawozdawczym. Do nowo powołanych gazet należy „Przegląd Krawiecki“, „Przegląd Zegarmistrzowski“, „Przegląd Stolarski“.

Oprócz tego wychodzą „Gazeta Rzeźnicka“, „Gazeta Fryzjerska“, „Odzież“. Z uznaniem podkreślić należy, że wszystkie te gazety oprócz „Odzieży“ mają swoją siedzibę w Poznaniu. „Odzież“ natomiast wychodzi w Katowicach. Wszystkie te gazety mają swoich prenumeratorów w obrębie naszej Izby.

Wykładnikiem dążeń Izb Rzemieślniczych, jest wychodzący w Grudziądzu „Rzemieślnik“, który równocześnie stara się zapełnić luki zawodowej wiedzy w tych zawodach, które nie stworzyły jeszcze podręczników specjalnych. „Rzemieślnika“ uważać można za pioniera prasy zawodowej, gdyż pismo to powstało nie tylko jako pierwsze, lecz stale starało się krzewić i zachęcać do tworzenia prasy zawodowej. Dziś „Rzemieślnik“ ma swoją ustaloną tradycję, poczytność i egzystencję. Z uznaniem podkreślić należy pomoc moralną i materialną, jaką poszczególne Izby Rzemieślnicze udzielają temuż pismu. „Rzemieślnik“ jest organem urzędowym Izb Rzemieślniczych Zachodniej Polski.

Sprawa podręczników zawodowych nie posunęła się naprzód i to znowu z powodu trudnych warunków materialnych. Pod tym względem nie możemy poza już wydanymi podręcznikami zanotować znacniejszego postępu. Wydały coprawda poszczególne Izby względnie Związki Cechowe drobniejsze podręczniki egzaminacyjne, lecz te nie wyczerpują potrzeb. Głównym hamulcem w tym kierunku jest zwlekanie z nowym ustawodawstwem przemysłowym, które bądź co bądź ustali podłoże dla wszelkiego kulturalnego działania.

W celach wydawniczych dzieł zawodowych założyła się w roku 1926 Spółdzielnia Wydawnicza „Zjednoczenie“ w Grudziądzu, której zadaniem m. in. jest, wydawnictwo dzieł zawodowych. I tu trudne warunki ograniczyły działalność tejże Spółdzielni do wydawnictwa codziennego pisma. Nie ulega jednakże wątpliwości, że z chwilą poprawy stosunków Spółdzielnia ta rozszerzy swój zakres działania do ram statutowych.

5. Pierwsza Pomorska Wystawa Rolniczo-Przemysłowa w Grudziądzu.

Pierwsza Wystawa Pomorska w Grudziądzu wymagała wiele wysiłków i zabiegów. Udała się jednakże w całej rozciągłości. Z ramienia Izby Rzemieślniczej brali udział w naradach przedwstępnych i pozostawali w stałym kontakcie prezes i syndyk tejże. Po ułożeniu planu organizacyjnego wybrano do Komitetu ścisłego w imieniu rzemiosła p. dyrektora Grobelnego jako prezesa Izby. Rzemiosło pobudowało swój własny pawilon, w którym umieszczone zostały wszystkie sztandary cechów pomorskich, oraz najkosztowniejsze puchary i akta. Obok placu Wystawy, w budynku Szkoły Królowej Jadwigi, umieszczono dział rzemieślniczy i dział terminatorski.

Dla działu terminatorskiego utworzył się Podkomitet Opiekuńczy, w skład którego weszli wszyscy cechmistrzowie miasta Grudziądza. Oprócz nagród i dyplomów wojewódzkich, Izba wydała również dyplomy dla terminatorów, a dla wystawców-mistrzów medale według oceny Komitetu sędziów.

Podczas Wystawy urządzono wielki Zjazd Rzemieślniczy, w którym brało udział kilka tysięcy mistrzów-rzemieślników ze 128 sztandarami.

Podczas Zjazdu odprawiła się msza polowa w Małym Tarpnie, skąd odbył się pochód przez miasto do Teatru Miejskiego na obrady, w których wzięły udział władze nadzorcze państwowe, duchowieństwo i kilku posłów.

Oprócz zjazdu i obrad urządzono w czasie Wystawy wieczorek rzemieślniczy, w którym uczestniczyli: p. Wojewoda Dr. Wachowiak, Naczelnik Wydziału Przemysłu i Handlu inż. radca p. Celichowski, instruktor i radca p. Barciszewski, Prezydent miasta Grudziądza p. Włodek, Starosta grudziądzki p. Ossowski, komisarz p. Kulerski z Owczarek, prałat ks. Dembek z Grudziądza, generałowie p. Kasprzycki i Ładoś i wielu innych wybitnych działaczy oraz przyjaciel rzemiosła. Pan Wojewoda wręczył przy tej okazji dyplomy honorowe, udzielone za wybitną pracę około rzemiosła p. Pillarowi budowniczemu ze Starogardu, p. Rostowi mistrzowi krawieckiemu z Grudziądza, p. Szeibie budowniczemu z Wejherowa, p. Konkolewskiemu, mistrzowi stolarskiemu z Torunia i p. Rolewskiemu, mistrzowi stolarskiemu z Torunia.

Pozatem Izba udzieliła dyplomy dla zasłużonych około rzemiosła, jakoteż wręczyła dyplomy z okazji 25- i 50-letniego jubileuszu mistrzowskiego.

6. Spis mistrzów, którzy otrzymali odznaczenia na Pierwszej Pomorskiej Wystawie Rolnictwa i Przemysłu w Grudziądzu.

Wielki złoty medal otrzymali:

1. Wykrzykowski Antoni, mistrz siodlarski — Toruń;
2. Waclawski Antoni, mistrz stolarski — Grudziądz;
3. Bartkowski Leon, mistrz kowalski — Lidzbark;
4. Pillar Jan, budowniczy — Starogard.

3. Wykłady i referaty.

W miarę potrzeby oraz nadarzającej się okazji wydelegowała Izba bądź to na zebrania cechowe, bądź też na konferencje rzemieślnicze referenta z wykładem oświatowym, podatkowym, lub okolicznościowym.

Oprócz prezesa Izby, który nieomal na każdym zjeździe Związków Cechowych, oraz na większych zjazdach rzemieślniczych wygłaszał referaty sytuacyjne, był obecny Syndyk Izby, oraz na specjalne życzenie Cechów i Towarzystw zawodowych, miewał referaty urzędnik Izby, p. Cieszyński.

4. Wydawnictwa zawodowe i podręczniki.

Rozwój kulturalny i zawodowy rzemiosła postępuje, jakkolwiek opornie, naprzód. Główną przyczyną tego są trudne warunki ekonomiczne. Zrozumienie potrzeb natomiast jest większe. Bądź co bądź należy zanotować cały szereg pism zawodowych, już wychodzących, bądź to powołanych do życia w ubiegłym roku sprawozdawczym. Do nowo powołanych gazet należy „Przegląd Krawiecki“, „Przegląd Zegarmistrzowski“, „Przegląd Stolarski“.

Oprócz tego wychodzą „Gazeta Rzeźnicka“, „Gazeta Fryzjerska“, „Odzież“. Z uznaniem podkreślić należy, że wszystkie te gazety oprócz „Odzieży“ mają swoją siedzibę w Poznaniu. „Odzież“ natomiast wychodzi w Katowicach. Wszystkie te gazety mają swoich prenumeratorów w obrębie naszej Izby.

Wykładnikiem dążeń Izb Rzemieślniczych, jest wychodzący w Grudziądzu „Rzemieślnik“, który równocześnie stara się zapełnić luki zawodowej wiedzy w tych zawodach, które nie stworzyły jeszcze podręczników specjalnych. „Rzemieślnika“ uważać można za pioniera prasy zawodowej, gdyż pismo to powstało nietylko jako pierwsze, lecz stale starało się krzewić i zachęcać do tworzenia prasy zawodowej. Dziś „Rzemieślnik“ ma swoją ustaloną tradycję, poczytność i egzystencję. Z uznaniem podkreślić należy pomoc moralną i materjalną, jaką poszczególne Izby Rzemieślnicze udzielają temuż pismu. „Rzemieślnik“ jest organem urzędowym Izb Rzemieślniczych Zachodniej Polski.

Sprawa podręczników zawodowych nie posunęła się naprzód i to znowu z powodu trudnych warunków materjalnych. Pod tym względem nie możemy poza już wydanymi podręcznikami zanotować znacniejszego postępu. Wydały coprawda poszczególne Izby względnie Związki Cechowe drobniejsze podręczniki egzaminacyjne, lecz te nie wyczerpują potrzeb. Głównym hamulcem w tym kierunku jest zwlekanie z nowem ustawodawstwem przemysłowem, które bądź co bądź ustali podłoże dla wszelkiego kulturalnego działania.

W celach wydawniczych dzieł zawodowych założyła się w roku 1926 Spółdzielnia Wydawnicza „Zjednoczenie“ w Grudziądzu, której zadaniem m. in. jest, wydawnictwo dzieł zawodowych. I tu trudne warunki ograniczyły działalność tejże Spółdzielni do wydawnictwa codziennego pisma. Nie ulega jednakże wątpliwości, że z chwilą poprawy stosunków Spółdzielnia ta rozszerzy swój zakres działania do ram statutowych.

5. Pierwsza Pomorska Wystawa Rolniczo-Przemysłowa w Grudziądzu.

Pierwsza Wystawa Pomorska w Grudziądzu wymagała wiele wysiłków i zabiegów. Udała się jednakże w całej rozciągłości. Z ramienia Izby Rzemieślniczej brali udział w naradach przedwstępnych i pozostawali w stałym kontakcie prezes i syndyk tejeże. Po ułożeniu planu organizacyjnego wybrano do Komitetu ścisłego w imieniu rzemiosła p. dyrektora Grobelnego jako prezesa Izby. Rzemiosło pobudowało swój własny pawilon, w którym umieszczone zostały wszystkie sztandary cechów pomorskich, oraz najkosztowniejsze puhary i akta. Obok placu Wystawy, w budynku Szkoły Królowej Jadwigi, umieszczono dział rzemieślniczy i dział terminatorski.

Dla działu terminatorskiego utworzył się Podkomitet Opiekuńczy, w skład którego weszli wszyscy cechmistrzowie miasta Grudziądza. Oprócz nagród i dyplomów wojewódzkich, Izba wydała również dyplomy dla terminatorów, a dla wystawców-mistrzów medale według oceny Komitetu sędziów.

Podczas Wystawy urządzono wielki Zjazd Rzemieślniczy, w którym brało udział kilka tysięcy mistrzów-rzemieślników ze 128 sztandarami.

Podczas Zjazdu odprawiła się msza polowa w Małym Tarpnie, skąd odbył się pochód przez miasto do Teatru Miejskiego na obrady, w których wzięły udział władze nadzorcze państwowe, duchowieństwo i kilku posłów.

Oprócz zjazdu i obrad urządzono w czasie Wystawy wieczorek rzemieślniczy, w którym uczestniczyli: p. Wojewoda Dr. Wachowiak, Naczelnik Wydziału Przemysłu i Handlu inż. radca p. Celichowski, instruktor i radca p. Barciszewski, Prezydent miasta Grudziądza p. Włodek, Starosta grudziądzki p. Ossowski, komisarz p. Kulerski z Owczarek, prałat ks. Dembek z Grudziądza, generałowie p. Kasprzycki i Ładoś i wielu innych wybitnych działaczy oraz przyjaciół rzemiosła. Pan Wojewoda wręczył przy tej okazji dyplomy honorowe, udzielone za wybitną pracę około rzemiosła p. Pillarowi budowniczemu ze Starogardu, p. Rostowi mistrzowi krawieckiemu z Grudziądza, p. Szeibie budowniczemu z Wejherowa, p. Konkolewskiemu, mistrzowi stolarskiemu z Torunia i p. Rolewskiemu, mistrzowi stolarskiemu z Torunia.

Pozatem Izba udzieliła dyplomy dla zasłużonych około rzemiosła, jakoteż wręczyła dyplomy z okazji 25- i 50-letniego jubileuszu mistrzowskiego.

6. Spis mistrzów, którzy otrzymali odznaczenia na Pierwszej Pomorskiej Wystawie Rolnictwa i Przemysłu w Grudziądzu.

Wielki złoty medal otrzymali:

1. Wykrzykowski Antoni, mistrz siodlarski — Toruń;
2. Waclawski Antoni, mistrz stolarski — Grudziądz;
3. Bartkowski Leon, mistrz kowalski — Lidzbark;
4. Pillar Jan, budowniczy — Starogard.

Złoty medal otrzymali:

1. Winiarski Przemysław, mistrz ślusarski — Toruń;
2. Szulc Artur, mistrz ślusarski — Toruń;
3. Bolle Franciszek, mistrz stolarski — Chojnice;
4. Zieliński Antoni, mistrz stolarski — Grudziądz;
5. Kołaczekiewicz i Kopernik, zakład tokarski — Grudziądz;
6. Dąbek P. rzeźbiarz — Michałowo, powiat Brodnica;
7. Fraćkowski Władysław, mistrz cukierniczy — Chełmno;
8. Pańka, mistrz krawiecki — Grudziądz;
9. Szczodrowski Stanisław, mistrz krawiecki — Grudziądz;
10. Łagoda Stefan, mistrz zduński — Grudziądz;
11. Baranowski Jan, mistrz szklarski — Toruń;
12. Poznański Ludwik, mistrz fotograficzny — Grudziądz;
13. Wienczek Franciszek, mistrz introligatorski — Toruń;
14. Gonczewicz, mistrz szewski — Toruń;
15. Cybulla Antoni, mistrz szewski — Grudziądz;
16. Burakowski Wacław, mistrz szewski — Grudziądz;
17. Załass Jan, mistrz szewski — Grudziądz;
18. Gontkiewicz Stanisław, mistrz szewski — Grudziądz;
19. Kolaska Franciszek, mistrz szewski — Starogard;
20. Tyszka Jan, zakład kowalско-mechaniczny — Warszawa;
21. Br. Tworkowscy i Gozdek (koła i bandaże powozowe) — Warszawa;
22. Jan Becker, skład narzędzi ślusarskich — Grudziądz.

Srebrny medal otrzymali:

1. Br. Wacławscy, warsztat ślusarski — Grudziądz;
2. Wojtowicz Kazimierz, mistrz ślusarski — Toruń;
3. Gramberg Ryszard, mistrz ślusarski — Grudziądz;
4. Szpitter Edward, mistrz ślusarski — Tuchola;
5. Dunajski Feliks, zakład wyrobu materacy patentowych — Grudziądz;
6. Benkowski Bernard, mistrz stolarski — Kartuzy;
7. Chylewski Franciszek, mistrz bednarski — Tuchola;
8. Mayer Fryderyk, mistrz bednarski — Grudziądz;
9. Senkbeil Paweł, mistrz koszykarski — Toruń;
10. Brzeski Jan, mistrz koszykarski — Chełmża;
11. Fojut, mistrz kołodziejski — Więcbork;
12. Górski Teodor, mistrz kołodziejski — Chełmża;
13. Schewe W., — Chojnice;
14. Kulpiński Jan, mistrz cukierniczy — Bydgoszcz;
15. Hoffman, mistrz cukierniczy — Toruń;
16. Rózek Feliks, mistrz krawiecki — Chojnice;
17. Rost Stanisław, mistrz krawiecki — Grudziądz;
18. Trawicki Edmund, mistrz krawiecki — Czersk;
19. Skopiński Władysław, mistrz krawiecki — Grudziądz;
20. Zakład wyrobów garncarskich — Wola, poczta Pelplin, pow. Tczew;
21. Życzkowski Witold, Ceramika — Grudziądz;
22. Wacławski T., mistrz siodlarski — Chełmno;
23. Muszyński B., liny i powrozy — Lubawa;
24. Wasilewski M., pantoflarz — Grudziądz;
25. Tylja Jan, pantoflarz — Grudziądz;
26. F-ma Zeek (wł. Kruszewski i Guss) wyroby bursztynowe, Grudziądz.

Część III

III 3293

A. Gospodarcze położenie rzemiosł.

1. Położenie gospodarcze w poszczególnych zawodach.

Ogólnie.

Zaniedbania w dziedzinie organizacji gospodarczej w rzemiośle uwypukliły się w ostatnich latach jaskrawo; były jednakże bodźcem do zapoczątkowania akcji samoobrony gospodarczej a i społecznej, gdyż gros ciężarów spotkało rzemiosło ze strony niedoceniających jego znaczenia czynników społecznych. Przystąpiono do tworzenia spółdzielni kredytowych, zrobiono znaczny wysiłek dla uzyskania kredytów, poczęto tworzyć spółdzielnie zawodowe. Jest to poważny krok naprzód, jakkolwiek stanowi dopiero początek.

Stwierdzić należy przedewszystkiem, że z chwilą ustabilizowania złotego, ustała dzika spekulacja wartościami gospodarczymi a czynnik wytwórczy przyszedł do należnych jemu praw. To jest jeden z najdotkliwszych objawów naszego życia gospodarczego. Jakkolwiek niedomagania są wielkie, zwłaszcza pod względem braku pracy i gotówki obrotowej, to stabilizacja pieniądza wpłynęła dodatnio na stosunki.

Budownictwo.

Największe bezrobocie w rzemiośle panuje z natury rzeczy z powodu braku ruchu budowlanego. Mimo palącej potrzeby tworzenia mieszkań ludzkich, nie znaleziono skutecznych środków na ożywienie tej dziedziny. Ilościowo budowano więcej, aniżeli w latach poprzednich, jednakże jest to w dalekiej mierze niewystarczające, ażeby budownictwo nasze w całej pełni zatrudnić. Budownictwo zatrudniało się raczej więcej przy naprawach. Potrzeby są wielkie, lecz nie mogą być uskuteczniane z powodu braku gotówki przez zainteresowanych.

Bołączką było to, że rząd czy samorzady budowali w wielu wypadkach we własnym zakresie, pomijając zawodowych budowniczych. Pozatem pracownicy murarscy wykonywali pracę pod nadzorem bezpośrednim samorządów, czy firm budujących.

Kredytów na cele prywatnej budowy nie było. Czeladź była po części bez pracy i wyjeżdżała na roboty za granicę. Wobec tego, że materiały budowlane podrożały w stosunku do roku 1925 o 50—100%, przeto wobec szalonej konkurencji i bezrobocia, zarobki budowniczych były minimalne. Kapitały, które takowi posiadali zjadła dewaluacja i speku-

lacja postronna. O budowlach prywatnych we własnym zakresie przez budowniczych, mowy być nie mogło. Urzędy pozatem, a zwłaszcza wojskowość, zalegały całymi miesiącami z należną zapłatą, co w wielkiej mierze podcinało w pracy przedsiębiorców. Czeladzi był nadmiar. Zarobki teje wynosiły 35—45 zł. tygodniowo. Napływ uczeni był dostateczny, nie wszystkich zgłaszających można było z powodu braku pracy przyjąć.

Jako specjalny ciężar odczuwa się w budownictwie opłaty stemplowe przy umowach. Potrzebnym byłby kredyt długoterminowy.

Garncarstwo, dacharstwo, brukarstwo.

Zawody te opierają się w swem założeniu o budownictwo i z natury rzeczy dzieliły los budownictwa. Konieczne reperacje zatrudniły zawody te po części. To same narzekanie co w budownictwie: wojsko i kolej wykonuje prace we własnym zakresie, nie dając żyć i pracować płacącym podatki zawodowcom. Ceny surowców i materiały podrożały w zawodach tych o 50%. Zarobki przedsiębiorców również były z powodu konkurencji skromne.

To samo narzekanie co u budowniczych. Z zapłatą zwlekali zamawiający całymi miesiącami a nawet latami. Czeladników jest dostateczna ilość i po części byli zatrudnieni. Zapłata ich wynosiła 40—50 złotych tygodniowo. Napływ uczeni niedostateczny.

W O Z O W N I C T W O.

Kolodziejstwo.

Na ogół zatrudnienie było dostateczne. W niektórych miejscowościach słabsze. Czeladź na ogół prawie że zupełnie zatrudniona, jakkolwiek wielu z niej szuka sobie zarobków poza warsztatem u mistrza, czyniąc tymże nielegalną konkurencję. Utrzymanie, jakie daje tenże zawód, nazwać można skromne ze względu na wysoki koszt surowców i materiałów i świadczeń podatkowych i socjalnych, a także strat, powstałych z powodu niemożności wyegzekwowania należności.

Ceny surowca podrożały w stosunku do lat ubiegłych o 100%. Pozatem rzemieślnicy ci mieli trudność w nabywaniu drzewa, a to z tego powodu, że drzewo kupować musieli bardzo drogo w detalu, gdyż do licytacji z powodu wysokich losów stawać nie mogli. Ich miejsca zajmował natomiast pośrednik. Wielka część rzemieślników nie ma pokrycia w drzewie na rok przyszyły, co jest ze względów czysto technicznych, dla danego zawodu niekorzystne. Do powyższego stanu rzeczy przyczyniło się także w wielkiej mierze zmuszenie do płacenia rachunków. Czeladź zarabia w tymże zawodzie 22—30 złotych. Napływ uczeni jest dostateczny.

Pewną ulgę stanowi uprzystępnienie choć w małej mierze możliwość brania udziału w licytacjach drzewa. Zaczątki pracy kolektywnej już się uzewnętrzniają i w niektórych miejscowościach cechy podjęły się zakupu drzewa dla swych członków.

Tani kredyt jest potrzebny.

Kowalstwo.

Zatrudnienie naogół średnie, w niektórych miejscowościach lepsze. Rolnicy obywają się, względnie posługują się bezrobotną czeladzią,

bądź to przyuczonymi robotnikami. Utrzymanie w tym zawodzie jest bardzo skromne, mimo ciężkiej pracy fizycznej. Z zapłatami za rachunki zalegano rok i dłużej. Czeladzi było po największej części nadmiar. Zarobek teźże 20—30 złotych tygodniowo. Napływ uczeni był nadmierny. Częściowy brak węgla kowalskiego z powodu przerw transportowych narażał na straty. Potrzebny jest tani kredyt. Regulacja kwestji rzemieślników folwarcznych i, jak we wszystkich innych zawodach, reforma podatków jest stale wysuwana.

Siodlarstwo, rymarstwo, tapicerstwo.

Zatrudnienie naogół było słabe, duża konkurencja przez państwowe zakłady, jak Dom Karny w Grudziądzu, Zakład Psychiatryczny w Świeciu i Zakład Opieki Społecznej w Wejherowie, a pozatem czeladź i urzędnicy przyuczeni na własną rękę uprawiają fuszerkę. Czeladzi nadmiar. Zarobki czeladzi od 22—25 złotych tygodniowo. Utrzymanie bardzo utrudnione. Składają się na to małe obroty, wysokie koszta materiałów, które podróżowały w ostatnich latach o 100% zwlekanie z zapłatą, wysokie podatki. Napływ uczeni jest nadmierny

OBRÓBKA DRZEWA.

Stolarstwo, koszykarstwo i bednarstwo.

Zatrudnienie w latach sprawozdawczych bardzo słabe. Konkurencję nielegalną tworzy Dom Karny w Grudziądzu, Więzienie w Brodnicy, Zakład Poprawczy w Chojnicach, Kolej, a dalej czeladź i cieśle bez pracy, którzy wykonują prace ubocznie. Surowiec podróżował o 100% i więcej. O suchy materiał drzewa bardzo trudno, zrobienie zapasów w drzewie suchym niemożliwe z powodu braku kapitału, co odbija się ujemnie na wyrobach samych. Utrzymanie skromne. Czeladników jest nadmiar w niektórych miejscowościach 75% tychże było bez pracy. Jest to najboleńsza strona tegoż zawodu, gdyż surowca w Polsce jest pod dostatkiem. Wobec załamania się konsumpcji społeczeństwa, a braku rynków zagranicznych zbytu, objaw to zrozumiały. Ostatni rok zwłaszcza był wegetacją dla zawodu. Zarobki czeladników wynosiły od 30—40 złotych. Uczni jest dostatecznie. Wielkie zapotrzebowanie jest na kredyt, gdyż sprzedaż gotowych towarów jest możliwa li tylko w długoterminowych ratach. Jedynie koszykarstwo, które zdołało sobie utworować zbyt zagranicą było dość dobrze zatrudniane. W tym zawodzie daje się odczuwać brak wykwalifikowanych czeladników. Napływ uczeni jest dostateczny i w całej pełni wykorzystany.

Ślusarstwo, blacharstwo, elektrotechnictwo.

Zatrudnienie w tychże zawodach było o 50% mniejsze, aniżeli w latach poprzednich. Konkurencję stanowią Dom Poprawczy w Chojnicach, Formacje Wojskowe w Toruniu, Dom Karny w Grudziądzu oraz warsztaty kolejowe. Nabywanie surowców, które w latach poprzednich natrafiało na trudności, jest uregulowane, jakkolwiek materiały podróżowały bardzo znacznie. Napływ czeladzi jest nadmierny, zatrudnienie teźże w niektórych miejscowościach wynosi zaledwie 50%. Zarobki wyno-

siły 30—35 złotych tygodniowo. Napływ uczeni, jak na możliwość zatrudnienia jest nadmierny. Dobrze kwalifikowanej czeladzi mimo to poszukuje się. Jest zapotrzebowanie na kredyt z powodu konieczności udzielania kredytów klienteli. W szczęśliwszym położeniu znajduje się elektrotechnictwo, które z powodu przeprowadzania elektryfikacji Pomorza było lepiej zatrudnione.

Krawiectwo, modniarstwo.

Z powodu obniżenia się stanu zatrudnienia o przeszło 50%, w stosunku do lat 1925, krawiectwo podupadło znacznie. W tym zawodzie zwłaszcza nielegalna konkurencja ma szerokie pole do popisu, z powodu łatwości fuzerstwa, co robią prawie wszyscy bez wyjątku, czy to bezrobotni czeladnicy, funkcjonariusze pocztowi, kolejowi, policyjni, nie mówiąc o instytucjach państwowych. Utrzymanie niejednokrotnie jest tak skromne, że niedorównuje niejednokrotnie zarobkom czeladnika. Materiały podróżowały o 100%, przybory prawie o 500%. Tandetny wyrób fabryczny zalewa rynki, a i zamówienia rządowe, jak wojska, policji itd., uskuteczniały przez fabryki. Pomorze nie otrzymało jakichkolwiek dostaw wojskowych. Czeladzi z natury rzeczy jest nadmiar, taksamo uczeni. Zarobki czeladzi wynosiły 20—30 złotych tygodniowo. Podatek obrotowy daje się odczuwać jako niesprawiedliwość tam, gdzie pracę prowadzi się na tak zwany urząd. Kredyt potrzebny, ponieważ sprzedaż wyrobów możliwa tylko przy długoterminowych spłatach.

Szewctwo.

Zatrudnienie tak przy nowych robotach, jak i reperacjach zmniejszyło się o 50%, w stosunku do lat poprzednich. Prawie we wszystkich zakładach państwowych i komunalnych czyni się nielegalną konkurencję przez prowadzenie własnych warsztatów. Rynki zalewa po części obca, po części swojska tandeta fabryczna. Surowiec podróżował o przeszło 100%. Utrzymanie zmniejszyło się w stosunku do lat poprzednich. Czeladników jest nadmiar. Zarobki ich obracały się około 25 złotych tygodniowo. Napływ uczeni jest nadmierny w stosunku do możliwości zatrudnienia. Kredyt w zawodzie tym jest niedostępny z powodu trudności formalnych, a jednak konieczny. I w tym zawodzie podatek obrotowy jest niesprawiedliwy dlatego, że 75% zatrudnienia stanowią reperacje, które za ledwie pokrywają włożony nakład pracy. Luksusowe skóry sprowadza się przeważnie z zagranicy.

ZAWODY SPOŻYWCZE.

Młynarstwo.

Zatrudnienie na ogół słabsze niż w latach poprzednich. Konkurencję czynią śrutownicy przy śpichlerzach zbożowych. Podrożenie towaru wpłynęło na ukrócenie zarobków i utrzymania. W roku sprawozdawczym było brak przejściowo paliwa rozpędowego. Czeladnicy na ogół wszyscy zatrudnieni, napływ pozatem jest dostateczny. Płace ich wynoszą od 30—50 złotych tygodniowo. Napływ uczeni jest dostateczny. Zapotrzebowanie kredytu jest wielkie ze względu na niemożliwość zakupywania zboża na kredyt. Kredyt winien być tani i przystępny.

Piekarstwo i cukiernictwo.

Zatrudnienie w tychże zawodach do lat poprzednich równomierne. Liczba czeladzi zatrudnionej zwiększyła się, taksamo liczba zatrudnionych uczniów, to jednakże nie przesądziło zupełnie nadmiaru czeladzi, jaki w poprzednich latach dawał się dotkliwie odczuwać. Zarobki czeladzi wynoszą od 20—40 złotych, zależnie od tego, czy z utrzymaniem, czy bez. Po największej części wchodzi w rachubę utrzymanie. Konkurencję stanowią źle pojęta spółdzielczość i mechanizacja przez komuny. Zarobki w stosunku do innych województw są skromne, ponieważ sieć poszczególnych warsztatów jest wogóle silniej rozbudowana, aniżeli gdzieindziej. Stałe zwyżkowanie cen na mąkę narażało piekarstwo na straty i konflikty. Wielkie niezadowolenie wywołuje przymus wykupywania podwójnych patentów dla sklepów, które w pojęciu dotychczasowego prawa uchodziły za integralną i konieczną część składową urzędzenia piekarskiego. Z jednej strony przepisy policyjne wymagają tego rozdziału, z drugiej strony przepisy fiskalne stwarzają konflikty. Ciężary podatkowe zniewalają do przeprowadzania reform, kosztem koniecznej higieny. Stosunki podatkowe, zwłaszcza co do patentu i podatku obrotowego, należałoby jaknajprędzej uregulować.

Rzeźnictwo.

Zbyt towarów w stosunku do lat poprzednich zmniejszył się, z powodu eksportu bekonów, z którego pozostają liczne odpadki, sprzedawane przez pokątnych handlarzy. Pokątny ubój pozatem zwiększył się. Wywóz bekonów przyczynił się również do podrożenia bydła o 100%. Zatrudnienie czeladzi jest dostateczne, jakkolwiek jest ich nadmiar. Utrzymanie ich kosztuje od 20—60 złotych. Napływ uczeni nadmierny. Kwestja podatków interesuje narówni z piekarstwem.

R Ó Ź N E .

Fryzjerstwo.

Zatrudnienie naogół to samo, jak w latach poprzednich, co znajduje swój wyraz w prawie niezmienionej liczbie zatrudnionej czeladzi. Zarobki teje 25 złotych tygodniowo. Napływ uczniów dostateczny. Zawodowi temu szkodzą wojskowe golarnie oraz konkurencja czeladzi po ośmiogodzinnym dniu pracy. Troską zawodu jest utrudnienie w handlu towarami kosmetycznymi, spowodowanych niejasnymi przepisami ustawy o podatku przemysłowym. Perukarstwo prowadzi się w ograniczonych rozmiarach.

Zegarmistrzostwo.

Zatrudnienie naogół normalne. Czeladnicy w tym zawodzie mieli wszyscy zatrudnienie. Zarobki ich wynoszą 25 zł. tygodniowo. Napływ uczeni dostateczny. Jedyną bolączką są trudności w sprowadzeniu części zapasowych z zagranicy ze względu na manipulacje celne, które utrudniają sprowadzenie tych części w mniejszych ilościach.

Malarstwo.

Zatrudnienie podobne jak w budownictwie, gdyż jest to zawód, związany z budownictwem. Nowych budowli było mało, jedynie przy remontach zatrudniano przejściowo małą ilość czeladników. Wobec te-

go jest nadmiar czeladników, jak również i uczniów. Zarobki czeladzi 35 zł. tygodniowo. Trudności istnieją w zawodzie malarskim również pod względem zaopatrzenia w surowiec.

Drukarstwo, litografstwo, introligatorstwo i inne zawody graficzne.

Zawody te narzekają na centralizację zamówień rządowych. Zatrudnienie było przeciętnie na ogół słabe. Jakkolwiek zawody te zatrudniają największą ilość czeladzi i pomocników, to nie wszystkich mogły zatrudnić. Zarobki w tychże zawodach są najlepsze. Napływ ucni jest tak wielki, że zaledwie 10% zgłaszających uwzględnia się. W stosunku pracy są w tym zawodzie najlepsze warunki. Najślabiej zatrudnione jest introligatorstwo, a i zarobki w tymże zawodzie są bardzo minimalne.

2. Spółdzielnie gospodarcze.

Jedna z wielu przyczyn niedomagania życia gospodarczego w Polsce jest niedostateczny obieg gotówki. Jakkolwiek fakt ten odbija się o każdą jednostkę gospodarczą ujemnie, to szczególnie cierpi na rzemiosło ze względu na warunki i okoliczności, w których rzemiosło pracuje.

Z natury rzeczy nie może rzemiosło gotówką tak szybko obracać, jak to uczynią samoistne przedsiębiorstwa handlowe, gdyż zakupiwszy za gotówkę surowiec, rzemieślnik musi miesiącami czekać, nim wydana gotówka we formie zapłaty za dostarczony towar do jego kasy wpłynie. Pominąwszy już to, że przeróbka surowca wymaga w niektórych zawodach długiego czasu, co ze względu na oprocentowanie kapitału, jak i ewentualnych pożyczek, wpływa znacznie na kalkulację, to należy podkreślić, że gotówka za dostarczony towar wpływała pozatem z znacznym opóźnieniem. To musiało się odbić na stanie wypłacalności rzemieślników i spowodowało, że rzemieślnikowi trudno było uzyskać kredyt.

Kredytu długoterminowego nie było, wysokie koszty kredytu uniemożliwiły pozatem korzystanie. Krótkoterminowe pożyczki nie przedstawiały dla rzemieślnika pomocy i nie mogły być zużyte na cele produkcyjne z powodu wielkich zobowiązań podatkowych.

Ustabilizowanie rynku pieniężnego poprawiły znacznie pracę i stosunki kredytowe.

Życzenie rzemiosła pod względem potrzeby kredytów, przedkładała Izba niejednokrotnie kompetentnym władzom.

Starania Izby Rzemieślniczej o długoterminowy kredyt, doczekały się na początku roku 1926 zrealizowania, gdyż P. K. O. Warszawa z polecenia rządu przeznaczyła dla rzemiosła i handlu na Pomorzu 500.000 złotych. Niestety pierwszy ten krok chybił zupełnie celu. Ze sprawozdań delegatów Izby wynikało, że kredyty nie doszły do tych rąk, dla których były przeznaczone. Pozatem należy zważyć, że przekazana kwota była jak na stosunki znikomą, gdyż na samym Pomorzu istnieje około 12.000 warsztatów.

W porozumieniu z Izbami Rzemieślniczemi całej Polski przystąpiono do rządu z prośbą o dalsze kredyty, kładąc głównie nacisk na to, ażeby podział kredytów odbył się wyłącznie przez organizacje rzemieślnicze.

Starania odniosły skutek. Z polecenia rządu, przydzieliło P. K. O. w Warszawie rzemiosłu w całej Polsce 2 miliony zł. kredytu, przyrzekając równocześnie powiększenia sumy. Rzemiosło pomorskie, zawiedzione dotychczasowym postępowaniem istniejących instytucji kredytowych, przystąpiło zatem do utworzenia własnej instytucji, która miała być przyszlą centralą wszelkich transakcji finansowych i gospodarczych rzemiosła na Pomorzu. Jako formę tej instytucji obrano podstawy spółdzielcze.

Realizacja obiecanej pożyczki napotkała jednakże na poważne trudności. Ze strony tych instytucji, które dotychczas skutecznie podzielały kredyty rządowe dla różnych warstw, wszczęto dość intensywną akcję, mającą na celu, aby kredyty, przeznaczone dla rzemiosła, były skierowane do ich instytucji, z ominięciem instytucji rzemieślniczych.

Czynniki miarodajne ulegały niestety wpływom tych postronnych starań i przychyliły się do ich wniosku, kierując równocześnie przeznaczone kredyty dla rzemiosła do tych instytucji, które dotąd nie wykazywały tego zrozumienia dla potrzeb rzemiosła, zapoznając jego znaczenie. Drobna część tych kredytów zdołano jednakże, na skutek silnych protestów uratować dla wyłącznego podziału przez instytucje kredytowo-rzemieślnicze.

W międzyczasie utworzyły się w różnych Województwach rzemieślnicze Spółdzielnie Kredytowe m. in. w Poznaniu i w Bydgoszczy.

Zwłaszcza utworzenie instytucji w b. zaborze pruskim dały Izbowi Rzemieślniczemu rękojme do jednolitego postępowania w dziedzinie gospodarczej rzemiosła i dały nareszcie początek planowej rozbudowy tej zaniedbanej dziedziny życia rzemieślniczego. Rzemiosło za przydzielony kredyt stawilo te same gwarancje, jak instytucje postronne, starając się o ten kredyt. Przyznano ostatecznie po dłuższych zabiegach, pertraktacjach i konferencjach rzemiosłu w b. zaborze pruskim jeden milion złotych, z czego przypadło na Pomorze 240.000 złotych.

Ze względów praktycznych nastąpiła w międzyczasie fuzja dwóch istniejących instytucji kredytowych w obwodzie naszej Izby Rzemieślniczej. Kasa Pożyczkowa rzemieślników samodzielnych w Toruniu, która istniała już od dwóch lat — i Centralna Kasa Rzemieślnicza w Grudziądzu, — istniejąca od 2 sierpnia 1926 r. złączyły się w jedną instytucję pod nazwą „Centralna Kasa Rzemieślnicza na Pomorzu w Toruniu“, której zadanie jest, stanowić środowisko dla spółdzielni rzemieślniczych wszelkiego rodzaju, które na terenie Pomorza istnieją wzgl. się jeszcze tworzą.

Z powyższych 240.000 zł., przyznanych rzemiosłu pomorskiemu, Kasie Rzemieślniczej na Pomorzu 100.000 zł., resztę, t. j. 140.000 zł., podzielono pomiędzy Powiatową Kasę Oszczędności w Grudziądzu, Miejską Kasą Oszczędności w Starogardzie i Powiatową Kasą Oszczędności w Wejherowie.

Przydział do Kas Oszczędności nastąpił ze względu na to, że zwłaszcza z północnych powiatów Pomorza narazie mało rzemieślników należało do Centralnej Kasy Rzemieślniczej w Toruniu, wobec czego rzemiosło z tamtejszej części Pomorza byłoby przy podziale kredytów upośledzone.

Podział kredytów ostatecznie uskuteczniiono na początku r. 1927, i aczkolwiek na poszczególne przedsiębiorstwa przypada procentowo mała kwota, to jednak należy przyznać, że zrobiono przynajmniej początek planowej akcji, który rzemiosło musi w interesie własnym przeprowadzić, chcąc wyjść z dotychczasowych teoretycznych rozważań.

Centralna Kasa Rzemieślnicza w miarę posiadania środków własnych i innych, stara się zadośćuczynić, choć w drobnej części potrzebom. Jej rozwój każe przypuszczać, że rzemiosło dopnie upragnionego celu.

Od czasu fuzji rozwija się Centralna Kasa Rzemieślnicza w Toruniu z przewidzianym skutkiem. Z końcem roku 1926 liczyła Kasa już 200 członków (w styczniu 1927 r. doszło 40 członków — w lutym dalsze 50).

Własne kapitały tejże Kasy tworzą się więc dość szybko. Bank Związku Spółek Zarobkowych udzielił pozatem na skutek dalszych jej starań redyskonta wekslowego we wysokości 30.000 zł.

W obrębie Izby Rzemieślniczej w Grudziądzu, prócz powyższej Spółdzielni, istnieje jeszcze „Rzeźnicka Spółdzielnia Gospodarcza“ Toruń-Podgórz, mająca na celu zużytkowanie skór i odpadków przy biciu bydła. Spółdzielnia ta rozwija się bardzo dobrze i prowadzi nawet eksport. Obrót roczny tejże Spółdzielni wynosił półtora miliona złotych.

Nie ulega wątpliwości, że w ślad za temi pójdzie rozbudowa dalszych Spółdzielni, a zwłaszcza w dziedzinie obróbki drzewnej, gdzie brak skoordynowanej pracy gospodarczej, daje się temwięcej odczuwać.

Ślad powstałych podczas wojny światowej efemeryd spółdzielczych zaciera się coraz bardziej, a na gruzach sztucznie powstałego i zamarłego tworu wojennego, powstanie nowe życie gospodarcze, wyrosłe z potrzeb rzeczywistych i w interesie rozwoju gospodarczości całego państwa.

3. Ubezpieczalnia Krajowa w Poznaniu.

Wydział ubezpieczeń od wypadków.

Niemają wpływ na unormowanie warunków produkcji w Polsce wywierają świadczenia socjalne, któremi jest obciążona. Z pośród tych świadczeń do ważniejszych, należy opłata na ubezpieczenie od wypadków.

Rozporządzenie Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej w Poznaniu z dnia 1 grudnia 1919 r. (Dz. Urz. Nr. 16, str. 370/1920) przyjęła Ubezpieczalnia Krajowa w Poznaniu agendy dawniej istniejących „przemysłowych spółdzielni zawodowych“ (Gewerbliche Berufsgenossenschaft), tworząc specjalny wydział, obejmujący ubezpieczenie od wypadków, Ubezpieczalnia Krajowa, Wydział od wypadków, rządzi się osobnem statutem, wydanym i zatwierdzonym przez Ministerstwo b. dzielnicy pruskiej, w dniu 13 czerwca 1921 r.

W pierwszych latach urzędowania Ubezpieczalni Krajowej spowodowało w pośród interesowanych przedsiębiorstw niezadowolenie, szczególnie wymiar składek, wymierzonych tytułem ubezpieczenia pracowników, wywołał kilkakrotnie energiczny protest, gdyż w stosunku do wypłaconych zarobków składki były nieproporcjonalne i w wysokości dotychczas nieznanej. Na wymiar ten wpłynęły coprawda różne po-

ważne czynniki, które musiały być uwzględnione, między innymi dewaluacja w latach 1922 i 1923. Następnie tworzenie nowych oraz uzupełnienie istniejących funduszy, jak niemniej nadmierne koszty administracyjne.

Każdorazowy wymiar powodował zażalenia i protesty oraz był przedmiotem dość obszernej korespondencji pomiędzy zainteresowanymi rzemieślnikami i ich organizacjami, a Izbą Rzemieślniczą. W miarę możliwości Izba udzielała wyjaśnień i wskazówek, a w niektórych wypadkach interwenjowała u kompetentnych władz.

Szczególniej utrudnioną była praca na tem polu przez brak statutu i tabeli klasyfikacji stopnia niebezpieczeństw w rękach samych przedsiębiorców. Znaczna część korespondencji dotyczyła niejasności właśnie tej klasyfikacji, gdyż na ogół była nieznaną i niezrozumiałą, co znów było powodem, że przedsiębiorstwa wobec wymiaru były bezradne, nie wiedząc, czem uzasadnić ewentualny sprzeciw. Izba ze skutkiem interwenjowała w porozumieniu z Izbami Rzemieślniczymi, istniejącymi na terenie b. dzielnicy pruskiej, wobec wygórowanych składek; uzyskano rozłożenie przypadających kwot na raty, jak i obniżenie preliminarza budżetowego. Obecnie wydała Ubezpieczalnia Krajowa statut i tabelę klasyfikacji stopnia niebezpieczeństw dla użytku interesowanych, co niezmiernie ułatwi współdziałanie przedsiębiorstwom z tą instytucją.

Uchwałą zgromadzenia przedsiębiorstw z dnia 29. XII. 1923 r. został zaprowadzony obowiązek ubezpieczenia dla wszystkich przedsiębiorstw kowalskich i ślusarskich.

Organami Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu, Wydział nieszczęśliwych wypadków w przemyśle w myśl ustawy R. G. O. oraz statutu są:

- a) Zgromadzenie przedsiębiorstw
- b) Zarząd ogólny;
- c) Zarząd ścisły;
- d) Mężowie zaufania.

Ze strony Izby Rzemieślniczej w Grudziądzu należą do Zgromadzenia Przedsiębiorców:

1. Franciszek Konkolewski, mistrz stolarski, Toruń;
2. Ignacy Kołecki, fabryka maszyn, Wąbrzeźno;
3. Trykowski, budowniczy, Chełmno.

Powyższych przedstawicieli zamianowało Ministerstwo b. dzielnicy pruskiej dekretem z dnia 31. III. 1922 r. na okres czteroletni. Czas urzędowania skończył się coprawda w roku ubiegłym, lecz ze względu na ustawę „o ubezpieczeniu na wypadek w zatrudnieniu i chorób zawodowych“, będącą obecnie w opracowaniu, a która obejmować ma wszystkie dzelnice Rzeczypospolitej Polskiej, — nie przystąpiono do ustalenia nowych kandydatów na przedstawicieli w zgromadzeniu pracodawców.

4. Ubezpieczenie od bezrobocia.

Ustawa o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia z dnia 18 lipca 1924 r. (Dz. Ustaw Rz. 67/24, poz. 650) powiada w art. 1:

Ustawie podlegają robotnicy po ukończeniu lat 18 bez różnicy płci, zatrudnieni w zakładach, o ile te zatrudniają powyżej 5 robotników.

Ogłoszenie ustawy wywołało w poród rzemiosła zrozumiały sprzeciw, gdyż nie została w niej uwzględniona osobliwa struktura rze-

miosła w stosunku do przemysłu, co w dalszych konsekwencjach musi się niekorzystnie odbić na rzemiośle. Już same stosowanie paragrafów ustawy do przedsiębiorstw rzemieślniczych nienależycie rozwiązuje sprawę ewentualnego bezrobocia w rzemiośle, a ponadto zbyt komplikuje kwestję terminatorów.

W rzemiośle bowiem nie może zająć wypadek, by terminator potrzebował korzystać z zapomogi, gdyż należyte wykształcenie ucznia wymaga, by zatrudnienie w danym zawodzie następowało bez przerwy. Stosunek ucznia do mistrza unormowany jest kontraktem. Dotychczas też nie zachodziły wypadki, żeby terminatorów ze względu na brak pracy ze stosunków naukowego zwalniano, a jeżeli wypadki takie zdarzyły się w wyjątkowych okolicznościach, to skutkiem prawidłowego rozwiązania kontraktów, które zabezpieczają los ucznia. W wypadku zaś zwolnienia ucznia z powodu jego winy, to w myśl artykułu 4 lit. d, tenże tak czy tak nie może korzystać z zasiłku.

Dlatego Izba Rzemieślnicza starała się w porozumieniu z innymi Izbami Rzemieślniczymi — na wniosek zainteresowanych jednostek i organizacji o nowelizację ustawy względnie o należyte określenie granicy, od której począwszy pracownicy podlegają obowiązkowi Ubezpieczenia. Starania te odniosły spodziewany skutek, albowiem Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu, wydało pod datą 31 lipca 1925 r. wyjaśnienie, że terminatorzy przez cały czas trwania nauki nie podlegają obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia i tem samem nie mogą być włączeni do liczby pracowników w myśl artykułu 1 ustawy z dnia 18. VII. 1924 r. Przedsiębiorstwa takie nie podlegają więc obowiązkowi zabezpieczenia ucznia na wypadek bezrobocia.

Co do pojęcia „terminator“, wydano równocześnie odpowiednią definicję (wysuwającą wątpliwości co do charakteru zatrudnienia), a mianowicie, jeżeli:

- a) terminator praktykuje u mistrza;
- b) terminator posiada ugodę pisemną z mistrzem;
- c) terminator jest zapisany do ewidencji Cechu.

Temsamem udało się usunąć dość znaczne ciężary z barku rzemieślnika. Uzyskana ulga przesuwaa granice obowiązku ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia na 5 płatnych osób, z wyłączeniem z tej liczby ucznia, bez względu na ich ilość.

5. Zastępstwo rzemiosła w ciałach gospodarczych doradczych.

Komitet Doradczy przy Województwie Pomorskiem.

Członkowie: Prezes Izby Rzemieślniczej p. dyr. Grobelny; — *Zastępcy:* Syndyk Izby Rzemieślniczej p. Fr. Biszoff oraz p. Władysław Zwoliński, mistrz rzeźnicki, Grudziądz (delegat Związku Tow. Rzemieślników Samodzielnych).

Na posiedzeniach tych rozpatrywano i opinowano najróżnorodniejsze wnioski. Między innymi:

- a) projekt rozporządzenia p. Wojewody Pomorskiego o obrocie artykułami spożywczymi;
- b) sprawę projektu rewizji koncesji na sprzedaż i wyszynk napojów alkoholowych;

- c) projekt rewizji koncesji na sprzedaż wyrobów tytoniowych;
- d) projekt rejonowania sprzedaży wyrobów tytoniowych;
- e) projekt o poparciu gospodarczego rozwoju miasta Gdyni;
- f) sprawę zwalczania drożyzny na Pomorzu;
- g) sprawę rychłego załatwienia odwołań od wymiaru podatku tak dochodowego jak obrotowego;
- h) sprawę powołania oddziału Banku Gospodarstwa Krajowego;
- i) sprawę podstawiania wagonów (platformy z kłonicami) pod ładunki drzewne;
- j) sprawę zwolnienia w całości lub części przedsiębiorstw, osiedlających się w Gdyni od podatków państwowych;
- k) sprawę licytacji drzewnych dla drobnych rzemieślników;
- l) sprawę obniżenia kwoty kredytowanej przez Dyрекcję Lasów Państwowych z 3000 na 500 złotych dla sfer rzemieślniczych.

Rada Kolejowa w Gdańsku.

Członkowie: Syndyk Izby Rzemieślniczej p. Biszoff; — Zastępca: p. Zwoliński, mistrz rzeźnicki, Grudziądz.
Posiedzeń odbyło się 2.

Rada Dróg Wodnych.

Członkowie: Wykrzykowski, budowniczy, Toruń; — Kuliński, mistrz stolarski, Gniew.

Posiedzeń odbyło się 1.

Komisja dla spraw przemysłu ludowego przy Woj. Pomorskiem.

Członkiem: Frankowski, mistrz koszykarski, Nowe.

Posiedzeń odbyło się 2.

Ubezpieczalnia Krajowa, Poznań.

1. Wydział ubezpieczeń od inwalidztwa i starości.

Członkowie: Trykowski, budowniczy, Chełmno; — Kolečki Ign., Wąbrzeźno; — Konkolewski, mistrz stolarski, Toruń.

2. Wydział ubezpiecz. od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle.

Członkowie: Cierpiąkowski W., Toruń; — Wyrzykowski Julian, budowniczy, Toruń.

6. Sprawy podatkowe.

1. Rezolucja Wydziału Cechowego w Toruniu.

Na skutek uchwały Wydziału Cechowego w Toruniu poczyniła Izba Rzemieślnicza w Grudziądzu starania, by wymiar podatku dochodowego nastąpił tak wcześniej, ażeby raty tytułem tego podatku można było spłacić przez cały rok, w czterech równych ratach.

Dalej postawiony był wniosek, dotyczący uproszczenia manipulacji przy wpłacie świadczeń do Kasy Skarbowej.

Oba wnioski zostały ze strony Izby Skarbowej załatwione negatywnie. Termin płatności podatku dochodowego jest bowiem ustawowo ustalony, zaś wniesienie świadczeń do Kas Skarbowych reguluje instrukcja kasowa.

Wniosek Wydziału Cechowego w Toruniu jak i innych organizacji będzie jednakże przy reformie odnośnych ustaw i przepisów wzięty pod uwagę.

2. Sprawa podatku przemysłowego.

a) W sprawie podatku przemysłowego, zwłaszcza dot. art. 8, ust. 5, poczyniono starania, ażeby warsztaty rzemieślnicze, pracujące z jednym czeladnikiem i z jednym uczniem, nie opłacały żadnego podatku obrotowego, natomiast wykupywały tylko świadectwa przemysłowe. Celem uzyskania tej ulgi wysłano delegację do Ministerstwa Skarbu.

b) Związek Polskich Cechów Szewskich na Pomorzu uchwalił na zebraniu cechmistrzów dnia 29 sierpnia 1926 r. rezolucję, domagającą się zniżenia skali podatku obrotowego na obuwiu do codziennego użytku, jako artykułu pierwszej potrzeby. Równocześnie domagano się podwyższenia cła na gotowe obuwiu z zagranicy, a obniżenia cła za skóry. Województwo, do którego wysłano rezolucję, doniosło za pośrednictwem Izby Rzemieślniczej Związkowi, że kwestja zniżki podatku na obuwiu robocze będzie wzięta pod uwagę przy nowelizacji podatku obrotowego, taksamo i zniżenie stawek celnych za skórę.

3. Wykupienie właściwego świadectwa przemysłowego.

a) Cech młynarski w Wejherowie zwrócił się do Izby z prośbą o wyjaśnienie, czy młynarze, którzy przy jednej sile zapędowej i przy pomocy tych samych pracowników prowadzą jednocześnie młyn i tartak, z których jednakże nigdy obydwa razem nie mogą być w ruchu, są zobowiązani wykupić dwa patenty.

Wyjaśnienie, które wskutek interwencji Izby wpłynęło, brzmi, że każde przedsiębiorstwo wymaga osobnego świadectwa przemysłowego bez względu na to, jak często jest w ruchu. Odpowiedni obrót wymierza komisja szacunkowa, uwzględniając okoliczności.

b) Jako niesprawiedliwość uważają rzemieślnicy obecną ustawę o podatku przemysłowym w szczególności wykupienie dwóch patentów dla tych przedsiębiorstw, które nie mają bezpośredniego połączenia pomiędzy warsztatem i składem. Na skutek licznych prośb Izba wystosowała do Ministerstwa Skarbu memoriał, w którym wyjaśniła pogląd rzemieślników na artykuły 12, 13 i 14 ustawy o podatku przemysłowym z dnia 15-go lipca 1925 r. Dz. Ust. 79/25.

Ministerstwo Skarbu na konferencji, która odbyła się dnia 10-go grudnia 1926 r., a w której brał udział Syndyk Izby p. Biszoff, przyrzekło przychylnie rozpatrzenie i wyjaśnienie.

W celu udostępnienia szerszemu ogółowi tego rozstrzygnięcia, zwołała Izba z inicjatywy Ministerstwa Skarbu zebranie cechmistrzów piekarskich i rzeźnickich, delegatów Izby oraz prezesów Tow. Rzemieślników Samodzielnych na dzień 17 grudnia 1926 r. w Grudziądzu. Zebranie odbyło się przy udziale 200 osób, w obecności nadradcy p. Brombergera, naczelnika wydziału Izby Skarbowej w Grudziądzu.

Wyjaśnienie tegoż nie wniosło do sprawy nic nowego. Również nic nowego nie uzyskano w dalszej konferencji w Ministerstwie Skarbu, którą odbył prezes Izby, p. dyr. Grobelny w dniu 22 grudnia 1926 r.

Uzyskano jedynie zapewnienie, że przy opracowaniu noweli do ustawy o podatku przemysłowym, będzie memoriał Izby Rzemieślniczej wzięty pod uwagę.

c) Ustawa o podatku przemysłowym przewiduje, że skórzane wyroby z nieznaczniemi tylko wyjątkami są wyrobami luksusowemi. Ponieważ taka interpretacja ustawy wymaga wykupienia patentu II kategorii,

nawet w wypadku drobnej sprzedaży tych artykułów, przeto ci siodlarze są pokrzywdzeni, którzy wyrabiają wykwintniejsze towary. Nie leży to w interesie rzemiosła, ani Państwa, aby uniemożliwiać lub utrudniać produkcję wykwintniejszych wyrobów, gdyż odbijałoby się to ujemnie na poziomie wyrobów rzemieślniczych, oraz na krajowej produkcji tych wyrobów. Wskutek tego Izba poczyniła starania, ażeby wyroby siodlarskie nie uważać jako luksusowe, wobec czego winna być dozwolona sprzedaż tych wyrobów na podstawie świadectwa III kategorii. Podobnie przedstawia się też sprawa z przedsiębiorstwami, trudniącymi się wyrobem protez itp. W powyższych sprawach nie zapadła dotychczas ostateczna decyzja.

7. Mianowanie rzeczoznawców.

W okresie sprawozdawczym 1925/26 r. zostali mianowani przez prezesów Sądów Okręgowych jako rzeczoznawcy sądowi następujący rzemieślnicy:

1. Żuchowski W., budowniczy, Lidzbark;
2. Ochota Franciszek, Kościerzyna;
3. Dulny, architekt, Kartuzy;
4. Salamowicz Apolinary, mistrz budowniczy, Brodnica;
5. Skowroński Stanisław, architekt, Chełmża;
6. Golcki Witold, inżynier, Wejherowo;
7. Mrozowski Bernard, budowniczy, Toruń.

8. Udzielanie informacji.

Izba udzieliła w bardzo licznych wypadkach informacji, bądź to w sprawach prywatno-spornych, zatargach, powstałych na tle zapłaty za wykonane prace, jak również i w innych sprawach. Poniżej podaje się kilka spraw oraz sposób ich załatwienia do wiadomości, jako ilustrację różnorodności kwestji, w których Izbę interpelowano.

Pewien mistrz szklarski z polecenia właściciela nieruchomości wyjmuje nadpękniętą szybę z okna wystawowego i po zmniejszeniu jej wstawia w inne miejsce. Podczas pracy nadpęknięta szyba pękła zupełnie. Szklarz żąda zapłaty za wykonaną pracę, zaś właściciel nieruchomości jej odmawia, gdyż dalsze pęknięcie szyby spowodował — według jego zdania — tylko szklarz. Izba, do której zwrócono się, po zaciągnięciu informacji kilku fachowców, wydała następującą opinię:

„Za nadpękniętą szybę nie może szklarz przyjmować odpowiedzialności. Jedynie w wypadku, gdzie szklarz szybę dostarcza, a pęknięcie nastąpi wskutek wadliwego wstawienia po dokończonej już pracy — ponosi on odpowiedzialność“.

Jeden z Sądów Powiatowych prosił o opinię, czy rzemieślnik może zażądać wynagrodzenia za obejrzenie obiektu i zrobienie kosztorysu w wypadku, gdy danej pracy nie otrzymał do wykonania. Opinia Izby idzie w następującym kierunku:

„Za zrobienie kosztorysu po obejrzeniu obiektu, należy się rzemieślnikowi odszkodowanie, choćby już z tytułu straty czasu. Niezależnie bowiem od strat, jakie ponosi, daje rzemieślnik swoją wiedzę i doświadczenie, które dla zamawiającego daną pracę przedstawiają wartość o tyle, że tenże już ma wskazówki, jak pewną pracę wykonać i jak się takowa z punktu widzenia fachowego kalkuluje.“

Wiele korespondencji dotyczyło wyjaśnień o wysokości opłat za czeladników i uczniów w warsztacie i poza domem, oraz kalkulacji za zużycie narzędzi itp. Ze względu na to, że podobne opinie przedstawiały w wielu wypadkach materiał dowodowy w skargach, Izba zaciągała w każdym wypadku informacji u odnośnych cechów wzgl. u poszczególnych fachowców.

Izba udzieliła również wielu wyjaśnień co do osób, mających upoważnienie do kształcenia uczeni. Zapytania powyższe dotyczyły w większości wypadków nauki w nienormalnych okolicznościach.

Cechy i Wydziały cechowe zwracały się po wielokroć razy po informacje w sprawach podatkowych. W miarę możliwości Izba udzieliła wyjaśnień, zaś w sprawach niejasnych interwenjowała w Pomorskiej Izbie Skarbowej.

Władze i osoby prywatne zwracały się w kilku wypadkach do tutejszej Izby po informacje w sprawach oceny kosztorysów wzgl. już wykonanej pracy. Izba Rzemieśnicza wydawała takowe na podstawie orzeczenia rzeczoznawców i cechów.

9. Jarmarki.

Ilość jarmarków kramnych ograniczono w czasie przedwojennym na ziemiach b. zaboru pruskiego ze względu na to, że konsumenci pokrywali swoje zapotrzebowanie nieomal zupełnie u wytwórcy lub w handlach miejskich. Jarmarki stały się wobec tego coraz więcej zbyteczne, frekwencja kupujących zmniejszała się stale i zdawało się, że zlikwidowanie jarmarków nie przynosi nikomu szkody. Miasta przystąpiły wobec tego do systematycznego ograniczenia ich ilości. Niektóre miasta urządziły krótko przed wybuchem wojny światowej jeden tylko jarmark kramny i to tradycyjny jarmark św. Marcina (11-go listopada). Wojna światowa, która spowodowała brak towarów, drożyznę, a następnie dewaluację, była powodem, że jarmarki kramne cieszyły się po wojnie lepszą frekwencją, a nawet odczuwano brak ich ze względu na okres inflacyjny, w którym każdy starał się ulokować swoją gotówkę w towarach bez względu na zapotrzebowanie. Najbardziej odczuwano zmianę frekwencji kupujących na jarmarkach kramnych w powiatach, leżących na granicy b. Kongresówki. Z okazji jarmarków skorzystali bowiem handlarze, którzy zaofiarowali swoje tandetne wyroby, eliminując z powodu ogólnego zubożenia solidny wyrób rzemieślniczy.

Z czasowej frekwencji jarmarków skorzystały niektóre wioski, które starały się uzyskać zezwolenie na odbywanie jarmarków kramnych we własnej miejscowości, uzasadniając wniosek tem, że w miastach jest ich zamało. Tymczasem z nastaniem więcej normalnych stosunków, okazało się, że ilość jarmarków jest zbyt wielka. Doprowadzono do anomalji, że w tym samym dniu, kiedy się odbywał jarmark w powiatowym mieście, odbyły się równocześnie dwa inne we wioskach w promieniu 8 i 15 kilometrów tegoż miasta leżących. Wielka liczba jarmarków po wioskach wykazała tą ujemną stronę, że miasta traciły pod względem gospodarczym. Rzemiosło i kupiectwo w miastach cierpiało na brak zbytu, gdy tymczasem handel jarmarczny i domokrażny cieszył się powodzeniem. Rzemiosło i kupiectwo w miastach tymczasem ujęto pod względem podatkowym nadmiernie.

Wraz z nastaniem wzgl. normalnych warunków uregulowało się zapotrzebowanie oraz podaż towarów. Jarmarki kramne po wioskach stały się gospodarczo nieekonomiczne i ich liczba była stanowczo za wielka. Opinia kół interesowanych szła w kierunku zwiększenia liczby jarmarków w miastach, ale równocześnie w kierunku zmniejszenia nadmiernej ich ilości na wioskach.

To było miarodajnem przy zaopinjowaniu wniosków poszczególnych gmin miejskich i wiejskich dot. powiększenia ilości jarmarków kramnych przez Izbę.

W kierunku powiększenia ilości jarmarków Izba wydała swoją opinię w następujących wypadkach: Lubawa, Działdowo, Borzyszkowo, pow. Chojnice, Gdynia.

W kierunku odnownym wydała Izba swoją opinię w następujących wypadkach: Sępólno (ze względu na wystarczającą ilość) Skarlin, pow. Lubawa, przyznano tylko jeden jarmark kramny rocznie, Lipienica, pow. Chojnice, Liniewo, pow. Kościerzyna, Linja, pow. Wejherowo, Lisnowo, pow. Grudziądz, Hopowo, pow. Kartuzy, Mroczynko, pow. Lubawa, Wysin, pow. Kościerzyna.

Co się tyczy jarmarków bydłych, na konie itp. — to Izba w zasadzie popierała nietylko urządzenie takowych w mieście, ale tam, gdzie okoliczności tego wymagały, także na wioskach, a to ze względu na to, że zarówno producenci, jak i handlarze, rzeźnicy etc. winni mieć jak najczęstszą i najdogodniejszą okazję przeprowadzenia transakcji.

10. Zabiegi izby w sprawach gospodarczych.

1. *Sprawa budowy bocznic portowej w Grudziądzu.*

Na zaproszenie miasta Grudziądza na konferencję w sprawie budowy bocznic portowej w Grudziądzu został wydelegowany syndyk Izby Rzemieślniczej, p. Biszoff, który oświadczył, że Izba popiera budowę bocznic portowej ze względu na uruchomienie żeglugi na Wiśle, a w szczególności na stworzenie portu przeładunkowego dla eksportu węgla drogą wodną.

2. *Sprawa zużytkowania odpadków rzeźnickich.*

W sprawie zużytkowania odpadków rzeźnickich podano Związkom i Cechom rzeźnickim do wiadomości dane o rynku zbytu dla flaków i żołądków cielęcych.

3. *Sprawa Wystawy Rzemieślniczej w Kościerzynie.*

Wystawa w Kościerzynie doznała ze strony Izby szczególnej opieki. Kilkakrotnie wyjeżdżał do Kościerzyny nietylko urzędnik Izby, ale i syndyk, ażeby udzielić informacji na miejscu. Izba przyznała również dyplomy i nagrody dla wystawców oraz pomoc materjalną dla Komitetu, za co Komitet złożył gorące podziękowania Zarządowi Izby.

4. *Ustawa przemysłowa.*

W sprawie ustawy przemysłowej odbywały się różne zjazdy zrzeszeń rzemieślniczych w niektórych miastach, w których brała udział również i Izba. Pozatem odbywały się różne konferencje ministerjalne, w których z ramienia Izby brał udział prezes Izby.

5. *Ustawa probiercza.*

W sprawie ustawy probierczej Izba nasza była zmuszona zabrać kilkakrotnie głos i interwenjować u miarodajnych czynników. W celu dokładnego poinformowania się zwołano mistrzów zegarmistrzowskich na specjalne posiedzenie dla wysłuchania ich opinii, które z odpowiednim umotywowaniem przesłano do Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Na jedną konferencję w tymże Ministerstwie wydelegowała Izba niezależnie od wydanej opinii — pp. Szarzyńskiego i Kruszewskiego z Grudziądza, Cichorza z Pelplina, oraz po jednym delegacie z Chełmży i z Torunia.

6. *Zjazd Związku Zjednoczonych Związków Rzemieślniczych.*

Na zjazd tegoż Związku, który się odbył w Poznaniu w Ogrodzie Zoologicznym, gdzie omawiane były również sprawy gospodarcze rzemiosła, delegowano syndyka Izby, p. Biszoffa.

7. *Otwarcie Oddziału Banku Rolnego w Grudziądzu.*

W otwarciu i poświęceniu tegoż brał udział z ramienia Izby prezes, p. Grobelny.

8. *Ustawa stemplowa.*

W sprawie protestacyjnych zebrań przeciw ustawie stemplowej zwracano się do Izby, ażeby rzemiosło również w jednym dniu, we wszystkich miastach zwołało zebranie protestacyjne. Izba ze swej strony nie przychyliła się do tej propozycji, natomiast zwróciła się do czynników kompetentnych z umotywowanym memorjałem w sprawie nowelizacji odnośnej ustawy.

9. *Protesty.*

Wszystkie Izby zajęły stanowisko opozycyjne wobec udzielenia prawa egzaminacyjnego Szkołom Budowy Maszyn w Poznaniu i Bydgoszczy i to dla czeladników i dla mistrzów. Odnośne posiedzenie zwołała Izba Poznańska, a brali w niej z ramienia Izby udział prezes i wiceprezes naszej Izby.

10. *Spółdzielnie Gospodarcze.*

Na posiedzeniu Spółdzielni Zużytkowania Skór Toruń - Podgórz, brał udział z ramienia Izby każdorazowo syndyk Izby, p. Biszoff.

11. *Spółdzielnie Kredytowe.*

Na sejmik Spółdzielni w Poznaniu, który się odbył 9 i 10 grudnia 1926 r. delegowano z ramienia Izby prezesa p. Grobelnego i syndyka Izby p. Biszoffa.

12. *Komisja Egzaminacyjna przy Szkole Budowy Maszyn.*

Na członka do Komisji Egzaminacyjnej prócz prezesa Izby z tytułu członka Rady Opiekuńczej delegowała Izba mistrza elektrotechnicznego, p. Maciejewskiego z Grudziądza.

13. *Sprawa unieważnienia listów mistrzowskich z innego okręgu.*

Izba nasza była zmuszona zakwestjonować w kilku wypadkach listy mistrzowskie, które nabywano w innych okręgach i przed niewłaściwą komisją. Zażalenie jednego z takich kandydatów, przekazane przez Ministerstwo do Województwa zostało odrzucone. W tych sprawach Izba wydała kilkakrotnie opinię dla sądów, które się w spornych wypadkach do niej zwracały.

14. Członkostwo.

W roku 1926 Izba była członkiem Spółdzielni Zużytkowania Skór i Odpadków, członkiem Ligi Morskiej, członkiem Opieki nad uczniami, członkiem Opieki nad żołnierzami, członkiem Koła Przyjaciół Uczniów Szkoły Budowy Maszyn.

15. Udział w ważniejszych posiedzeniach.

Na niżej wymienionych posiedzeniach była Izba zastąpiona przez swoich przedstawicieli:

- Zjazd Młodzieży Katolickiej w Grudziądzu;
- Zjazd Cechów Rzeźnickich w Wilnie;
- Konferencja w sprawach kredytowych w Bydgoszczy;
- Konferencja Rzemieślnicza w Pucku;
- Konferencja w sprawach cechowych w Działdowie.

16. Utworzenie Związku Cechów stolarskich na Pomorzu.

Podczas Pierwszej Pomorskiej Wystawy w dniu 20 czerwca 1925 r., utworzono między innymi i Związek Cechów Stolarskich. Z różnych przyczyn nie udało się doprowadzić go do normalnego prosperowania, dlatego zwołała Izba Rzemieślnicza w dniu 10. X. 1926 r. w Kościerzynie zjazd delegatów Cechów stolarskich. Na zjeździe tym obrano nowy zarząd, któremu powierzono dalszą organizację. W międzyczasie odbyło się już kilka posiedzeń ścisłego i szerszego zarządu, na których między innymi zajęto się sprawą zaopatrzenia w drzewo i w okowitę.

17. Zaopatrzenie rzemiosła w drzewo.

Na skutek napływających zażaleń ze strony zawodu dla obróbki drzewa dot. niedomagań w zaopatrzeniu w drzewo, Izba poczyniła starania celem uregulowania stosunków. Kilkakrotne interwencje w Dyrekcji Lasów Państwowych miały ten skutek, że uzyskano różne ulgi i to: rzemiosło przy licytacjach i przetargach korzystać będzie z jak-najdalej idącego uwzględnienia ze strony nadleśnictw i z kredytów i to do 9 miesięcy. O powyższem uwiadomiono interesowanych przez specjalny okólnik.

18. Niedomagania w zapotrzebowaniu w okowitę.

Od pewnego czasu odczuwało się brak okowity na cele przemysłowe i to do tego stopnia, że hamowało to normalny bieg produkcji. Na skutek interwencji Izby Rzemieślniczej w Generalnej Dyrekcji Monopoli Spirytusowego uzyskano dla rzemiosła każdą ilość okowity, jednakże pod warunkiem, nabycia minimum conajmniej 100 litrów. Przytem korzystają kupujący z ulki w cenie i to 50 złotych na każde 100 litrów. O powyższem uwiadomiono zainteresowanych przez specjalne okólniki.

19. Ustalenie norm kalkulacyjnych w zawodzie ślusarskim.

Wobec stale powtarzających się wniosków o podanie taryfy za pracę, wykonane w zawodzie ślusarskim, Izba zwróciła się do Cechu ślusarskiego w Grudziądzu z prośbą o opracowanie danych.

Cech ślusarski w Grudziądzu uczynił zadość prośbie i ustalił taryfę, która obecnie służy jako wytyczne dla kalkulacji w zawodzie ślusarskim.

20. Komisje cennikowe przy Magistratach.

Na tle ustawy o zabezpieczeniu podaży artykułów pierwszej potrzeby, ustalono przy Magistratach komisje cennikowe, których zadaniem jest zatwierdzać cenniki opracowane przez odnośne Cechy.

W dwóch wypadkach doszło do nieporozumienia, mianowicie komisja obniżyła ceny przez Cechi ustalone. Odnośne Cechy zrobiły do Województwa sprzeciw, Województwo zaś zaciągnęło w tym kierunku opinii Izby Rzemieślniczej. Przy pomocy rzeczoznawców stwierdziła Izba, że sprzeciwy odnośnych cechów były uzasadnione, a ceny przez nie ustalone — umiarkowane.

21. Zapis do księgi wodnej.

Cech młynarski w Wejherowie zwrócił się do Izby o wyjaśnienie w sprawie zapisania praw interesowanych młynarzy do księgi wodnej. Na interwencję Izby — Województwo wyjaśniło, że każdy interesowany winien swoje prawa zgłosić do księgi wodnej, jeżeli z dniem 27 listopada 1927 r., to jest po upływie pięcioletniego okresu przejściowego, nie chce utracić swoich praw, przewidzianych w ustawie wodnej z dnia 19. IX. 22. Dz. Ust. nr. 102/22.

22. Sprawa robót wojskowych.

Rzemiosło, szczególnie krawiectwo i szewstwo, oświadczyło kilkakrotnie gotowość wykonania prac wojskowych. Władza wojskowa nie przystąpiła dotychczas mimo przyrzeczeń do zrealizowania dawno ustalonego planu, ze względu na oszczędności w budżecie.

11. Interwencje w ministerstwach.

Izba nasza interwenjowała wraz z delegacjami innych Izb:

a) W Ministerstwie Skarbu odbyła się konferencja z generalnym inspektorem podatków i opłat p. Almandem. P. Kosobucki, jako przewodniczący tej delegacji zobrazował fatalny stan, w jakim znajduje się rzemiosło, wskutek obarczenia najróżnorodniejszymi podatkami i świadczeniami socjalnymi oraz powodu braku kapitału obrotowego.

b) W dniu 29. VII. 1926 r. przyjął p. Premier Bartel o godzinie 1-ej delegację rzemieślniczą; w imieniu której Prezes Izby p. dyr. Grobelny przedstawił położenie rzemiosła, wyrażając prośbę, by kredyty, które ma udzielić P. K. O. doszły do rzemiosła możliwie najprostszą drogą. W dalszym ciągu prosi, ażeby stopę procentową obniżono do minimum, by kredyt ten stał się faktycznie kredytem ulgowym. W końcu swego przemówienia i przedstawienia dezyderatów p. Prezes Grobelny zajął stanowisko opozycyjne wobec projektu rządowego, budowania piekarń mechanicznych na koszt rządowy i udowadniał, że jest to zabójcze dla rozwoju piekarń, prowadzone przez mistrzów piekarskich.

Pan Premier przyrzekł rozpatrzyć przedstawione dezyderaty, jak również przychylnie traktować sprawę zwinięcia warsztatów w wojsku, jako konkurencji rzemieślniczej.

c) Konferencja w P. K. O. Przyznane kredyty P. K. O. dały powód do wielokrotnych wyjazdów i konferencji w Warszawie, celem ostatecznego zrealizowania przyrzeczeń. W tym celu konferowano z prezesem P. K. O. p. Schmidtem, z wiceprezesem p. Michcińskim i dyr. Szy-

mańskim. By projekt zrealizować i konieczne formalności ostatecznie załatwić — delegat Izby był zmuszony kilkakrotnie jechać do Warszawy.

W jednej z tych konferencji również brał udział na prośbę Izby, naczelnik wydziału Przemysłu i Handlu Województwa Pomorskiego, inżynier p. Celichowski.

d) *Konferencja w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.* Izba nasza kilkakrotnie przedstawiała swoje dezyderaty, a głównie odbyła się konferencja w dniu 30. VII. 1926 r. o godzinie 12-ej w Ministerstwie Przemysłu i Handlu z p. naczelnikiem Hauszyldem. W konferencji tej z ramienia Izby brał udział prezes p. Grobelny i p. Cieszyński, a także delegaci rzemiosła z Krakowa, Lwowa, Poznania, Śląska i Bydgoszczy.

B. Postulaty rzemiosła.

1. Referat o organizacji Cechów i Stowarzyszeń rzemieślniczych

*łącznie z poglądem na strukturę ogólną organizacji rzemiosła
wygłoszony przez prezesa Izby p. Grobelnego na zjeździe delegatów
Izb Rzemieślniczych w Krakowie w dniu 10 i 11 kwietnia 1927 r.*

Szanowni Panowie!

Ponieważ sprawa organizacji cechów i stowarzyszeń rzemieślniczych została już przesądzoną przez mającą niebawem wyjść ustawę przemysłową, a której zadekretowanie zostało ponownie potwierdzone przez obecnego na zjeździe naszym p. Ministra Kwiatkowskiego, przeto streszczę referat mój do rzutu ogólnego na strukturę organizacyjną, w której rzemiosło miałoby względne możliwości rozwoju. Poruszyć muszę z natury rzeczy stosunki w ogólności, opuszczę natomiast sprawę cechów, która w mniejszej lub większej mierze uwzględnioną została po myśli rzemiosła w nowej ustawie.

Znamienne jest, że nawet w kołach rzemieślniczych, panuje rozbieżność co do organizacji rzemiosła w jego całokształcie. Trudne położenie rzemiosła zniewalało je do samorzutnego organizowania się. To też nie dziw, że wobec istniejących różnych ustawodawstw, organizacja ta szła niejednokrotnie haotycznie i bez przemyślanego z góry planu.

Należy stwierdzić, że właśnie pod tym względem zwlekanie z wprowadzeniem nowej ustawy przemysłowej, narobiło rzemiosłu dużo szkody dla braku jednolitej myśli organizacyjnej. O planowej rozbudowie gospodarczej, socjalnej i kulturalnej rzemiosła mowy być nie mogło. Nie dziw, że w okresie ciężkich przesileń gospodarczych, znalazło się takowe w bardzo trudnej sytuacji i dla swej niespoitości i niejednorodności słabo przeciwstawić się mogło zakusom, jakie wysuwano przez nieuświadomą, a dlatego uprzedzoną do niego, część społeczeństwa.

Nasze przedstawicielstwo w Sejmie, albo nie zdawało sobie sprawy z znaczenia rzemiosła i zagadnieniami temi wogóle się nie zajmowało, albo też tendencyjnie poinformowane, wręcz szkodliwie dla rzemiosła zajmowało stanowisko, twierdząc m. in., że cechy i tym podobne organizacje, to hamulce w rozwoju gospodarczym, lub przeżytki z średniowiecza. Dopiero warte przeciwstawienie się rozumnej części rzemieślników, zagadnienie to skierowało na inne tory.

Lecz tak się stać mogło, że w dotychczasowym współzyciu społecznym i gospodarczym nie wzięto pod uwagę odrębnego znaczenia kulturalnego rzemiosła; tak się stać mogło, że ustawodawstwo socjalne przeprowadzono pod kątem walki z kapitalizmem, że na równi z wielkim

przemysłem nałożono rzemiosłu ciężary, a już zupełnie nie uwzględniono potrzeb ubezpieczeń socjalnych rzemieślników; tak się stać mogło, że wykrojono ustawodawstwo socjalne w taki sposób, że karze się rzemieślnika za to, że chce pracować, karze za to, że stosunki nakazują mu sklepy wcześniej otwierać lub później zamykać; tak się stać mogło, że mistrz dziś nie jest panem swego warsztatu, że ucznia usiłuje się wyjąć z pod jego dotychczasowych praw rodzicielskich, a podporządkować na równi z robotnikiem fabrycznym, na równi z najemną pracą; tak się stać mogło, że warsztat pracy rzemieślnika — mistrza, miał być traktowany jako szkoła młodzieży dla przyszłej potęgi gospodarczej Polski, jest czemś — przeciwko czemu wytacza się słusznie, czy niesłusznie argumenty walki z kapitałem i wyzyskiem — nie dziw, że jako czynniki gospodarcze najsłabsze, ulegały obuchowi nieuregulowanych stosunków gospodarczych; tak się stać mogło, że rzemiosło nie mogło otrzymać jakiegokolwiek kredytów, a czerpali tylko ci, którzy umieli grozić, wyrzucając na bruk robotnika; tak się stać mogło, że odłogiem pozostało wogóle nasze życie kulturalne i gospodarcze, bo rzemiosło, skierowywać musiało wysiłki swoje w samoobronie przeciwko narzucaniu ustawodawstwa wyjątkowego, skierowanego przeciwko niemu. Jedno z nich, to ustawa o walce z lichwą. Słabemu, — jak to mówi przysłowie — zawsze wiatr wieje w oczy, i dlatego narzekania ze strony rzemiosła, skądinąd słusznie, nie robiło wrażenia.

Skutki zaniedbania kardynalnego postulatu stworzenia jednolitej struktury organizacyjnej, jednolitych dróg, po których rzemiosło iść powinno, odbiły się na stosunkach w państwie.

Przedewszystkiem należy obalić dotychczasowe pojęcia o istocie rzemiosła, które to mylne pojęcie, było i jest powodem jego upadku.

W całym naszym życiu społecznym i wewnątrzno-politycznym, brało się pod uwagę przemysł wielki, średni i rękodzielniczy. To uzewnętrzniało się we wszystkich ustawach fiskalnych, społecznych i gospodarczych. Tak rozumował Sejm, tak rozumowały rządy, który tenże wyłaniał.

Dlatego z wielkim uznaniem podkreślić należy wypowiedzenie przedstawiciela obecnego rządu, uwypuklającego znaczenie rzemiosła, a zdefiniowane przemówieniem P. Wojewody krakowskiego Darowskiego, który powiedział, że obok przemysłu, rolnictwa i handlu równorzędnie jako czwarty czynnik, musi stanąć rzemiosło, nie ze względów stanowych, lecz ze względu na interes Państwa.

Klasyfikowanie przemysłu na wielki, drobny i rękodzielniczy nie wytrzymuje krytyki.

Wpychanie rzemiosła pod pojęcie, że rzemieślnikiem jest tylko ten, kto pracuje bez maszyn z małą ilością ludzi, nie odpowiada istocie jego założenia i jest dla rozwoju jak i kultury rzemiosła szkodliwe.

Rzemiosło nie może opierać się li tylko na elemencie gospodarczo i ekonomicznie najsłabszym, gdyż to byłoby zaprzeczeniem żywotności rzemiosła, a równocześnie skazywałoby je na zagładę, nie mówiąc o tem, że mowy być nie może, o jakimkolwiek potęgowaniu kultury zawodowej.

Jest coś zasadniczego, co skupia wszystkie te momenty, które składają się na właściwą definicję rzemiosła.

Jeśli porównamy właściwości poszczególnych przemysłów, to owe charakterystyczne cechy wybijają się z całą jaskrawością.

Weźmy naprzykład przemysł węglowy. Tam poza wydobywaniem surowca samo przetwarzanie nie ma miejsca. Z góry zalicza się więc do przemysłu w ogólnem tego słowa znaczeniu. Lecz weźmy przemysł przetwarzający, naprzykład przemysł wódczany, octowy czy wodomineralny. Czy możliwe jest porównanie pod względem wytwórczości z gałęzią przemysłu, jaką jest w przemyśle drzewnym, stolarstwo?

Podczas, gdy w pierwszym wypadku czysto-mechaniczna przeróbka surowców drogą znanych prawideł chemicznych ma miejsce, to w drugim wypadku na wytwórczość przedmiotów składać się musi, poza znajomością techniczną, a więc mechaniczną, umysł twórczy, o ile nie rozchodzi się o szablonową robotę i artyzm w tworzeniu, a więc walory estetyczne, które nie podlegają jakimkolwiek prawidłom ekonomicznym.

Walorów artystycznych nie stworzy żadna maszyna. Prawda, zdobycze techniczne ułatwiają obróbkę surowca, nie wpływają jednakże poza większą precyzyjnością na artystyczne walory wytworów rzemieślniczych.

Byłoby więc jaskrawą niesprawiedliwością mierzenia tych dwóch rodzajów przemysłów, jedną miarą, czy to pod względem fiskalnym, gospodarczym, czy też socjalnym. A jednak tak było. Bo czyż można „karać“ równym podatkiem obrotowym wyrób rzemieślniczy, na który poza małą częścią wartości surowca, składają się przede wszystkim estetyczne walory i indywidualne wykonanie? Czysto ekonomiczne pojmowanie wyrobów rzemieślniczych, które ujawniało się w dotychczasowym ustawodawstwie, jest największą klęską dla kultury rzemieślniczej.

Dlatego klasyfikacja przemysłu winna iść tak pod względem fiskalnym, socjalnym oraz znaczenia gospodarczego w następującym kierunku:

Do kategorii przemysłu należy zaliczyć wszelki przemysł, zajmujący się wydobywaniem surowca względnie przenoszeniem go z miejsca na miejsce, a dalej wszystkie te czynniki gospodarcze, które te surowce przerabiają w czysto mechaniczny i szablonowy sposób. Pod względem fiskalnym winno się rozróżniać przemysł wielki, średni i mały, co ułatwi sprawiedliwe uchwycenie w podatkach a i uregulowanie warunków socjalnych bez szkody dla twórczych sił ludzkich.

Do kategorii rzemiosła należy zaliczyć wszystkie te czynniki gospodarcze, które swą wytwórczość opierają nietylko na podłożu technicznym, lecz na pierwiastku tworu indywidualnego, artystycznego, bez względu na to, czy podstawą jego jest sztuka stosowana, czy kulinarna. Obojętnym jest, czy poszczególny przedmiot zrobiony jest ręcznie, czy też za pomocą maszyn, które udoskonalona technika daje zawodowi do ręki. Rzemiosło musi być organizmem żywym i błędem byłoby je skazywać na niedorozwój przez odmawianie rzemieślnikom prawa, posługiwania się maszynami.

Pod względem gospodarczym i fiskalnym można znowu rozróżnić rzemiosło wielkie, średnie i małe. Przy uwzględnieniu czynnika, jakim jest ilość zatrudnionych pracowników i ilość maszyn.

To zasadnicze rozgraniczenie pojęcia przemysłu i rzemiosła konieczne jest choćby z tego względu, że rozwój kulturalny tych dwóch gałęzi wytwórczości gospodarczych idzie różnemi drogami. W tem leży też główne znaczenie warsztatu rzemieślniczego, a temsamem konieczność otoczenia tego warsztatu pracy specjalną opieką.

Jak już na wstępie powiedziałem, nie będę mówił o organizacji rzemiosła w szczegółach, to jest o jego formach organizacyjnych pod względem zawodowym. W głównej części obejmuje to ustawa przemysłowa.

Forma organizacji gospodarczej, jak i wydobyte w warsztatach rzemieślniczych jaknajwięcej walorów ekonomicznych, stanowią temat dla siebie, taksamo, jak ustalenie form organizacyjnych najskuteczniejszego rozwoju kulturalnego rzemiosła, wpływających z odrębności jego charakteru.

2. Sprawy podatkowe.

Podatki, jedno z głównych źródeł dochodów Państwa, były na przeróżnych zebraniach i zjazdach rzemieślniczych tematem obrad. Rzemieślnicy zdają sobie sprawę, że jako obywatele mają obowiązek przyczynić się do zapewnienia Państwu należytych wpływów, wobec czego też ich dążenia szły jedynie w kierunku równomiernego rozłożenia ciężarów na wszystkich obywateli, gdyż nie ulega kwestji, że rzemiosło jest obecnie nadmiernie obciążone. Cały system podatkowy według zdania rzemieślników — nie jest racjonalny. Różnorodność podatków, sposób ich wymierzenia i ściągania, a w związku z tem nieodzowny biurokracyzm, są powodem, że w warstwie rzemieślniczej istnieje mniej lub więcej rozgorczenie. Nierównomierne zastosowanie i rozłożenie podatków, zbyt rygorystyczne ujęcie źródeł lub przedmiotu podatkowego, oraz ich manipulacja — są powodem, że rzemieślnicy bez wyjątku domagają reformy. Jednym z tych podatków, który spowodował upadek wielu przedsiębiorstw, jest to podatek przemysłowy i to zarówno co do świadczeń przemysłowych, jak i podatku od obrotu.

To samo dotyczy podatku dochodowego; szczególnie sposób jego wymierzania, terminy płatności oraz sposób rozpatrzenia i skorygowania pierwotnych wymiarów.

Wyrazem tych wysiłków i dążeń była konferencja podatkowa, która odbyła się dnia 17. XII. 1926 r. w Grudziądzu. Z inicjatywy Izby Rzemieślniczej zwołana, w obecności przedstawiciela Izby Skarbowej, przy udziale 200 delegatów wszystkich niemal miejscowości z Pomorza, konferencja obradowała nad reformą podatkową i przyjęła następującą rezolucję:

Odpowiednie czynniki zechcą:

1. Wydać odpowiednie zarządzenia, regulujące sprawę wykupu właściwych patentów;
2. Wydać zarządzenie, by odnoszenie się urzędów skarbowych do płatników nie było wrogie — lecz więcej obywatelskie;
3. Zarządzić, ażeby do obrotów zawodów, zajmujących się wyrobem artykułów pierwszej potrzeby, zastosowano bezwzględnie stawkę ulgową, oraz ażeby przepisy, dotyczące tych ulg (art. 7 *a, b, c* ustawy o podatku przemysł.) były jasno interpretowane.
4. Zarządzić, ażeby zawody, zajmujące się tylko przerobieniem dostarczonych materiałów (krawiectwo etc.) wzgl. nieprzerabiające surowców (fryzjerstwo etc.) nie płacili wogóle podatku obrotowego.
5. Zarządzić, ażeby do artykułów pierwszej potrzeby zaliczono wszelkie te przedmioty, które wlicza ustawa o zabezpieczeniu podaży artykułów pierwszej potrzeby z dnia 9. XII. 1925 r.

6. Zarządzić, ażeby władze skarbowe zechciały przy wyborze kandydatów na członków komisji szacunkowej oraz odwoławczej dla podatku przemysłowego uwzględnić w pierwszym rzędzie te osoby, które organizacje rzemieślnicze wysuną;

7. Zarządzić, ażeby władze skarbowe zechciały w większej mierze jak dotychczas, do prac komisji szacunkowej powołać rzeczoznawców przez odnośne organizacje wysuniętych, oraz, ażeby tych rzeczoznawców zawiadamiano o posiedzeniach narówni z członkami komisji;

8. Zarządzić, ażeby odwołania były rozpatrywane w wcześniejszym terminie, aniżeli dotychczas;

9. Zarządzić, ażeby sprzeciwy rozpatrywano w postępowaniu wstępnem, a podatek pobrano od obrotów w ten sposób skorygowanych;

10. Zarządzić, ażeby władza skarbowa zwróciła podległym urządóm skarbowym uwagę, aby przy wymiarach podatku dochodowego, oraz przy reklamacjach płatników i żądaniach urzędowych wyjaśnień — odnoszono się do zainteresowanych z większem, jak dotychczas, zaufaniem, aby traktowano przedłożone przez płatnika deklaracje, księgi handlowe i inne dowody zasadnicze — jako dokumenta wiarogodne, a tylko w wypadkach uzasadnionych podejrzeń — przeprowadzono w tym względzie rzeczowe dochodzenia, na podstawie których dopiero uskutecznić by można wymiary podatkowe.

W razie przyjęcia przez Urząd Skarbowy wyższych podstaw wymiarowych, jakby wypadło z deklaracji płatników wzgl. z przedłożonych dowodów roku przemysłowego, należy podatnikowi na jego żądanie dane orzeczenie poprzeć rzeczowemi motywami;

11. Przypomnieć naczelnikom Urzędów Skarbowych, jakimi względami winni się kierować organa wymiarowe przy stosowaniu norm przeciętnej dochodowości oraz przy ocenie ksiąg handlowych i zapisków warsztatowych, jako dowodów, uzasadniających zeznanie płatnika podatku dochodowego i to w myśl orzeczenia Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 7 maja 1926 r. L. rejestr. 1758/24.

12. Zarządzić, ażeby komisja rozpatrzyła materiały i zeznanie bezwarunkowo w wcześniejszym terminie, ażeby płatnicy mogli skorzystać z orzeczenia jaknajszybciej, oraz ażeby przypadające kwoty mogli dowolnie uiścić;

13. Zarządzić, ażeby dla rozpatrzenia zeznań i materiału przyciągnięto w większej mierze rzeczoznawców;

14. Zarządzić, ażeby umożliwić płatnikom uiszczenie podatków w czterech równych ratach w przeciągu roku.

3. Sprawa młodocianych.

Dorost zawodowy w rzemiośle traktowany był od wieków przez cechy z należytem zrozumieniem i pieczołowitością w myśl zasady „młodzież — to przyszłość”. Dążenia rzemiosła, znalazły również zrozumienie u władz, które wysiłki w tym kierunku zawsze popierały. Jeżeli rzemiosło w niektórych stuleciach słynęło z wysokości poziomu swoich wyrobów, to wpłynął na to również należyte uchwycony całokształt kształcenia i doskonalenia dorostu zawodowego.

Do dzisiejszego dnia istnieją ustawy, które te sprawy regulują, przyczem przeróżne przepisy i instrukcje dążą do należytego rozwiązania tej — dla rzemiosła tak ważnej kwestji. Jakkolwiek istniały w prak-

tyce niedomagania, jakkolwiek wyłaniały się sprawy zasadniczej wagi, — to jednak należy zaznaczyć, że obracały się one tylko w ramach przez ustawodawstwo zakreślonych, gdy tymczasem ustawy same niedwuznacznie opiewały w kierunku zapewnienia dorostowi zawodowemu należytej opieki. Szczególniej szeroko ujęte były kompetencje mistrzów, cechów i władz w stosunku do rzemiosła i jego dorostu i to ze względu na jednolitość w postępowaniu. Ta zasada była rękojmią, że mimo niejednych niedomagań — sprawę dorostu zawodowego należało uważać za należyście rozwiązana.

Zasadniczą zmianę i to w kierunku ujemnym zaprowadziła ustawa o ochronie młodocianych i kobiet z dnia 2. VII. 1924. Dz. Ust. Rz. P., nr. 65/24 pozycja 636. Od tego czasu bowiem należą terminatorzy do kompetencji Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, które ich podporządkowało pod pojęcie „młodociany pracownik“, bez względu na ich odrębny charakter, który bądź co bądź istnieje.

Terminatorzy w czasie nauki są bezsprzecznie uczniami narówni z uczniami szkolnymi z tą tylko różnicą, że uczeń szkolny doznaje wyłączenia teoretycznego, a uczeń w rzemiośle także i praktycznego wyszkolenia. Ten stan rzeczy przez zastosowanie ustawy o młodocianych w stosunku do terminatorów został zignorowany, przez co z ucznia stał się według ustawy pracownik młodociany, który traktowany jest narówni z robotnikiem zarobkującym.

Taki stan rzeczy ma dla rzemiosła bardzo wiele stron ujemnych, zwłaszcza co do kształcenia i traktowania terminatorów, wobec czego wysiłki całego rzemiosła idą w kierunku wyeliminowania z pod ustawy terminatorów i to z następujących powodów:

1. Uczniowie podlegają w myśl obecnie obowiązującej ustawy Ord. Proc. § 127a władzy rodzicielskiej mistrza;
2. Uгода, zawarta na podstawie § 126 b powyższej ustawy stwarza pomiędzy uczniem i mistrzem ściślejszy stosunek, aniżeli stosunek najemnej pracy;
3. § 127 tejże ustawy nakłada na mistrza obowiązek nauczycielski;
4. Nad wykonaniem przepisów, dotyczących wychowania i kształcenia uczniów w rzemiośle, czuwają poszczególne Izby Rzemieślnicze, jako prawny zastępca w myśl § 103 Ord. Proc.
5. Rejestracja uczni przeprowadza się w rzemiośle następująco:
 - a) w myśl §§ 107—114 przez książkę roboczą, wydaną przez urzędy gminne;
 - b) w myśl §§ 9 a i 26 a przepisów dla regulacji spraw uczniowskich, wydanych na mocy Ord. Proc. § 103 e przez wprowadzenie ich do ewidencji;
 - c) w myśl § 26 e przepisów dla regulacji spraw uczniowskich, wydane na mocy Ord. Proc. § 103 e, dotyczących kontroli ewidencji.
6. Opiekę nad uczniami wykonuje Izba Rzemieślnicza, a z jej polecenia cechy i mężowie zaufania w myśl § 94 c Ord. Proc.;
7. Nauka w rzemiośle kończy się ponadto egzaminem przed komisją w myśl § 131 Ord. Proc.;

Regulacja kwestji uczniowskiej, praktykowana w rzemiośle do dnia dzisiejszego bez względu na istniejącą ustawę o ochronie pracy młodzieży i kobiet jest rezultatem wiekowego nieomal doświadczenia, którego praktyczność i celowość dostatecznie udowodniono.

Zastosowanie ustawy o ochronie pracy młodzieży i kobiet do terminatorów w rzemiośle jest wobec tego podwójnem obciążeniem i to bezcelowem, zwłaszcza jeżeli się bierze pod uwagę zastosowanie jej w praktyce.

Niema wątpliwości, że powyższa ustawa jest uzasadniona w stosunku do młodocianych pracowników w przemyśle, gdzie kontrola była niedostateczną, jednakże zastosowanie jej do rzemiosła jest zbyteczne.

Życzenie rzemiosła idzie zatem w następującym kierunku:

Do ustawy o ochronie pracy młodocianych i kobiet z dnia 2. VII 24. Dz. Ust. Rz. P. nr. 65/24, poz. 636 — należy dołączyć następujące uzupełnienie: „Powyższa ustawa niema zastosowania do terminatorów w rzemiośle, kształcących się u mistrzów cechowych.“

Słowo na zakończenie.

Sprawozdanie niniejsze wykazuje, że praca na terenie rzemieślniczym nabrała konkretnych form. Rzemieślnicy, jakkolwiek przytłoczeni warunkami, odnaleźli w sobie samopoczucie swej wartości i zabrali się do intensywnej pracy w każdej dziedzinie. Najwięcej zaniedbana może, to dziedzina kultury i oświaty zawodowej. Nie ulega wątpliwości, że na dopełnienie tej dziedziny życia społecznego złożyć się musi czas, chodzi tylko o to, ażeby były wytyczone drogi i stworzone zaczątki. Jest uzasadniona nadzieja, że i tu niebawem rzemiosło pomorskie będzie się mogło wykazać postępowaniem.

Podkreślić należy również solidarność rzemiosła. Poczucie odpowiedzialności za losy jego, jest silne. Współpracę pomiędzy ogółem a kierownikami uważać należy za wzorową. Nigdzie nie było poważniejszych dysonansów. To było też decydującym czynnikiem w wynikach pracy ubiegłych lat sprawozdawczych. Na polu pracy gospodarczej, jest jeszcze ogrom pracy. Zaczątki są jednakże zrobione i wyniki wskazują, że jesteśmy na dobrej drodze. Wydobycie przy specj. ustroju rzemieślniczym jaknajwięcej walorów ekonomicznych, jest myślą przewodnią. Walory estetyczne muszą zrównoważyć kulturę czysto materialną. W tem założeniu tkwi siła rzemiosła i w tem założeniu tkwi jego wartość dla Państwa.

Lata przyszłe będą ewolucją tego, co już zrobiono.

TREŚĆ:

CZĘŚĆ I.

A. Izba Rzemieślnicza.

	Str.
1. Obwód działania	5
2. Zarząd Izby	5
3. Imienny skład Izby	6
4. Biuro Izby	7
5. Okólniki do cechów	7
6. Posiedzenia Zarządu	8
7. Najważniejsze uchwały plenarnych posiedzeń	9
8. Sprawozdanie kasowe za rok 1925 i 1926	9
9. Budżet na rok 1927	10
10. Zjazdy prezesów i syndyków Izb Rzemieślniczych	11
11. Rada Rzemieślnicza	11
12. Rada Gospodarcza	12

B. Cechy i organizacje zawodowe.

1. Cechy	13
2. Spis Wydziałów Cechowych	17
3. Związki Cechowe	18
4. Zrzeszenia rzemieślnicze	20

CZĘŚĆ II.

A. Działalność Izby Rzemieślniczej.

1. Wykaz zatrudnionych uczniów według lat	25
2. Spory uczniowskie	25
3. Wystawy uczniowskie	27
4. Regulacja spraw uczniowskich	28
5. Dane porównawcze zatrudnionych uczniów według grup zawodowych	29

B. Dział Kwestji czeladniczych.

	Str.
1. Sprawy czeladnicze	30
2. Dane porównawcze zatrudnionych czeladników według grup zawodowych	30
3. Spis cechów, cechmistrzów oraz przewodniczących i zastępców komisji egzaminacyjnych przy cechach	31
4. Wykaz komisji egzaminacyjnych dla czeladników przy Izbie	48
5. Wykaz złożonych egzaminów czeladniczych	50

C. Dział Kwestji mistrzowskich.

1. Komisje egzaminacyjne dla mistrzów	51
2. Wykaz zgłoszonych i złożonych egzaminów mistrzowskich za rok 1925	57
3. Wykaz zgłoszonych i złożonych egzaminów mistrzowskich za rok 1926	58
4. Wykaz wydanych świadectw uprawnienia	59
5. Wykaz wydanych dyplomów jubileuszowych	60

D. Dokształcenie zawodowe.

1. Dokształcająca szkoła zawodowa	62
2. Kursa zawodowe	63
3. Wykłady i referaty	64
4. Wydawnictwa zawodowe i podręczniki	64
5. Pierwsza Pomorska Wystawa Przemysłowa w Grudziądzu	65
6. Spis mistrzów, którzy otrzymali odznaczenia na Pierwszej Pomorskiej Wystawie	65

CZĘŚĆ III.**A. Gospodarcze położenie rzemiosł.**

1. Położenie gospodarcze w poszczególnych zawodach	69
2. Spółdzielnie gospodarcze	74
3. Ubezpieczalnia Krajowa w Poznaniu	76
4. Ubezpieczenie od bezrobocia	77
5. Zastępstwo rzemiosła w ciałach gospodarczo-doradczych	78
6. Sprawy podatkowe	79
7. Mianowanie rzeczoznawców	81
8. Udzielanie informacji	81
9. Jarmarki	82
10. Zabiegi Izby w sprawach gospodarczych	83
11. Interwencje w ministerstwach	86

B. Postulaty rzemiosła.

1. Sprawy zasadniczej wagi	87
2. Sprawy podatkowe	87
3. Sprawa młodocianych	87
4. Słowo na zakończenie	87

18A

B. Dział kwestii czeladniczych.

	Str.
1. Sprawy czeladnicze	30
2. Dane porównawcze zatrudnionych czeladników według grup zawodowych	30
3. Spis cechów, cechmistrzów oraz przewodniczących i zastępców komisji egzaminacyjnych przy cechach	31
4. Wykaz komisji egzaminacyjnych dla czeladników przy Izbie	48
5. Wykaz złożonych egzaminów czeladniczych	50

C. Dział kwestii mistrzowskich.

1. Kom	51
2. Wyl	57
3. Wyl	58
4. Wyl	59
5. Wyl	60

1. Doks	62
2. Kur	63
3. Wyl	64
4. Wyl	64
5. Pier	65
6. Spis	65

A. Rzemiosł.		
1. Położ	69	rodach
2. Spółc	74	
3. Ubez	76	
4. Ubez	77	
5. Zaste	78	doradczych
6. Sprawy podatkowe	79	
7. Mianowanie rzeczoznawców	81	
8. Udzielanie informacji	81	
9. Jarmarki	82	
10. Zabiegi Izby w sprawach gospodarczych	83	
11. Interwencje w ministerstwach	86	

B. Postulaty rzemiosła.

1. Sprawy zasadniczej wagi	
2. Sprawy podatkowe	
3. Sprawa młodocianych	
4. Słowo na zakończenie	

184